

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Bernardi Primi Clarævallensis Abbatis, Ordinis
Cisterciensium Antesignani, melliflui Ecclesiæ Doctoris
Sermones In Dominicis & Festa per annum**

Bernardus <Claraevallensis>

S. P. Bernardi. Sermones XVII. In Psalmum XC. Qui habitat in adiutorio, &c.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39254

*Quanta re-
verentia in
locis sacris
versandum.*

nobis. Quid ergo nos quomodo hic esse debemus, in quanta reverentia stare in loco isto, ubi DEUS est operans, & servans ascendentes & descendentes? Nimirum poenitentes & expectantes esse nos convenit. Hoc est enim oblivisci, quæ retrò sunt, ignorare, reprobare, recogitare annos illos in amaritudine animæ nostræ, ac deinceps cogitatione simul & aviditate extendere nos in anteriora. Ad hoc venimus, in hoc positi sumus. Hæc sunt quæ exiguntur à nobis, præteritorum poenitudo peccatorum, & futurorum expectatio præmiorum.

S. PATRIS BERNARDI

In Psalmum XC. *Qui habitat.*

SERMONES.

P R Æ F A T I O.

a 4. Reg. 4.

*Tribulatio
piis consola-
tio.*

b Heb. 1. a

Considero labores vestros, Fratres, non sine magno miserationis affectu. Quæro consolationem quam exhibere possim; & corporalis occurrit: sed ea non prodest quicquam magis & obesse plurimum potest. Siquidem modica sementis detractio, non modicum messis est detrimentum: & si poenitentia vestra minuatur miseratione crudeli, paulatim gemmis corona vestra privatur. Quid tamen agimus? Ubi Prophetæ farinula? Siquidem mors in olla est, & mortificamini tota die in jeuniis multis, in laboribus frequenter, in vigiliis supra modum, præter ea quæ intrinsicus sunt, contritio cordium, & multitudo tentationum. Mortificamini, sed propterea qui mortuus est pro vobis. Quod si abundat tribulatio vestra pro eo, abundabit consolatio vestra per eum, ut in eo delectetur anima, quæ in his renuit consolari. Apud ipsum namque ipsa quoque tribulatio magna quædam consolatio poterit inveniri. Nonne enim certum est supra vires humanas, ultra naturam, contra consuetudinem esse quæ sustinetis? Alius igitur portat ista, ille sine dubio qui secundum Apostolum portat omnia verbo virtutis suæ^b. Nonne ex hoc jam suo ipsius gladio

gladio inimicus perimitur, & magnitudo tribulationis, de qua tentare solebat, ipfas magis tentationes exuperat tanquam certissimum divinæ præsentia argumentum? Quid enim timendum nobis, si adest qui portat omnia? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Nam & si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es ^c. Quid est, quod totam molem terræ sustinet? Et universus orbis cui innititur? Nam si est aliquid quod sustineat cætera, ipsum à quo sustinetur? Non invenitur nisi virtutis verbum omnia portans. Verbo enim Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum ^d.

c Psal. 26. a

d Psal. 32. b

Propterea, ut sit vobis in verbo Domini consolatio, maxime his diebus, quibus (sicut omninò dignum est) aliquatenus maior est labor vester, non erit inutile tractare vobiscum aliquid de Scripturis sanctis, quod etiam aliqui vestrum rogaverunt. Unde nobis eligendus est Psalmus ipse, de quo tentationis occasionem inimicus assumpsit*, ut inde confringantur arma maligni, unde sibi usurpare præsumpsit. Propterea nolo vos ignorare, Fratres, quoniam manifestè imitatores sunt inimici, quicumque de Scripturis sanctis aliquid non sanctè usurpant, & detinent veritatem DEI in mendacio, sicut solent quandoque nonnulli. Cavete hoc, dilectissimi, quia prorsus diabolicum est, & de parte eius se esse probant, quid id faciunt in suam ipsorum perniciem, salutaria scripta pervertere molientes. Sed non modò plus immoror, sufficit credo breviter tetigisse. Jam de ipso quem elegimus Psalmo, aliqua præstante Domino differere & explanare tentemus.

* Nam verbis Psal. 90. abusus est diabolus tētas Christū. Matth. 4. Abusi scripturis diabolicum.

S E R M O I.

De *ψ. I. Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione DEI cœli commorabitur.*

cc
cc

Quis sit divini inhabitator adiutorii, per non inhabitantes illud melius potest agnosci. Tria siquidem eorum reperies genera. Unum non sperantium, aliud desperantium, tertium frustra sperantium. Neque enim inhabitat in adiutorio Dei qui non posuit Deum adiutorem suum,

Tria genera non habitantium in adiutorio Altissimi.

Q99 2

sed

1. non sperantes.

a Psal. 51. b

b Esa. 53. a

Religiosi non sperantes in adiutorio Altissimi quinam.

Quo maiora DEI dona eo magis timendum.

e Eccli. 24. c

2. Desperantes.

3. Frustra sperantes.

d Prophe- tam hunc non invenio: interrim vide.

Eccli. 5. a

e Pl. 145. b*

sed confidit in virtute sua, & in multitudine divitiarum suarum ^a. Surdus namque ad Prophetæ vocem dicentis ^b: *Quærite Dominum, dum inveniri potest, invocate eum dum prope est*, & sola temporalia quærens, æmulator in malignantibus, pacem peccatorum videns, & elongatur ab adiutorio Altissimi, quod sibi ad hæc necessarium esse non reputat. Sed quid nobis de his quæ foris sunt iudicare? Timeo, Fratres, ne fortè etiam sit in nobis, qui non habitat in adiutorio Altissimi, sed confidat in virtute sua, & in multitudine divitiarum suarum. Forte enim fervorem habet aliquis, potens in vigiliis, in jeuniis, in labore, & cæteris huiusmodi, aut etiam multorum (ut sibi videtur) divitias meritorum longo tempore acquisivit, & in his confidens remissior est in timore Dei, facile jam ad ociositates & curiositates perniciofa quadam securitate declinat, murmurat, detrahit, dijudicatque. Qui profecto si habitaret in adiutorio DEI, attenderet utique sibi, & timeret offendere quem sibi cognosceret adhuc tam necessarium esse. Tantò siquidem amplius timere Deum, & magis sollicitus esse debuerat, quantò maiora eius munera jam percepit. Neque enim quæ habemus ab eo, servare aut tenere possumus sine eo. Nunc verò (quod non sine dolore loquimur aut videmus) sunt aliqui qui in conversionis initio satis timorati & solliciti sunt, donec initium aliquod conversionis acceperint; & cum multo magis desiderare debuerant, juxta illud. *Qui edunt me, adhuc esurient* ^c: incipiunt sic agere ac si dicant: Ut quid ei serviamus ultra, quandò jam habemus quod daturus est? O scires quam parum est quod habes, & hoc ipsum quam cito perdes, si non servaverit ille qui dedit! Hæc enim duo sunt, quæ valdè sollicitos & subiectos DEO nos reddere possunt: ut non simus de his, qui propterea non habitant in adiutorio Altissimi, quia non reputant illud sibi necessarium esse, & hi sunt qui non sperant in Domino.

Sunt autem & alii qui & desperant, hi scilicet qui considerantes imbecillitatem propriam, deficiunt & obruuntur à pusillanimitate spiritus, habitantes in carne sua & circa infirmitatem propriam semper intenti, ut omnia quæ patiuntur, cursim enumerare parati sint. Ubi enim intenderis ingenium, valet. In adiutorio autem Dei non habitant, neque noverrunt illud, quod nec assurgere valeant ut aliquando cogitent illud.

Sunt autem alii qui sperant quidem in Domino, sed frustra, quia sic de misericordia eius sibi ipsi blandiuntur, ut à peccatis suis non emendentur: vana est omnino spes ista, & hæc confundit, eo quòd charitas desit. Contra hos Propheta ^d: *Maledictus, inquit, qui peccat in spe.* Et alius: *Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius.* Dicturus qui sperant signanter præmisit, *super timentes eum.*

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. I. 495

tes eum. Frustra siquidem sperat, qui contemptu suo gratiam à se repellit, & spem suã prorsus evacuat. Nullus ergo horum trium habitat in adjutorio Altissimi. Primus enim habitat in meritis suis, secundus in pœnis, tertius in vitiis. Immunda habitatio tertij, anxia secundi, stulta & periculosa primi. Quid enim stultius quam habitare in domo vix adhuc inchoata? Consummãsse te putas? At cum consummaverit homo, tunc incipit. Denique ruinosa est omnino hæc habitatio, & quæ sustentari magis opus habeat, & fulciri, quàm inhabitari. Nonne vita præsens fragilis est & incerta? Simile esse necesse est quicquid fundatur in ipsa. Quis enim super fragile fundamentum, stabile credat ædificium? Periculosa habitatio eorum qui in meritis suis sperant, periculosa, quia ruinosa.

Stulta & ruinosa habitatio in meritis suis consistere. f. Eccli. 18. a

Eorum verò qui consideratione propriæ infirmitatis desperatione deiciuntur, habitatio est anxia, & eos in tormentis diximus habitare. Quandiu enim & pœnas sustinent in quibus nocte & die conteruntur, & eis quoque quas nondum sentiunt amplius cruciantur, ut non sufficiat diei malitia sua, sed opprimuntur his quoque quæ fortasse nunquam experientur: quæ tormenta, quis infernus intolerabilior potest excogitari, præsertim quia & tanto labore premuntur, & cœlestis panis non sustentantur edulio? Hi sunt qui in adjutorio Altissimi non habitant, quia desperant. Priores autem idcirco non quærunt, quia nequaquam sibi illud necessarium sentiunt. Extremi vero propterea longè sunt, quia eo modo quærunt auxilium Dei, quo obtinere non possunt. Soli enim in adjutorio Altissimi habitant, qui id solum obtinere desiderant, id solum amittere trepidant; sedula circa illud & sollicita cogitatione versantes, quæ est utique pietas, cultus Dei. Beatus planè qui sic habitat in adjutorio Altissimi: quia in protectione Dei cœli commorabitur. Quid ei nocere poterit eorum quæ sub cœlo sunt, quem Deus cœli protegere & conservare voluerit? Porro sub cœlo sunt quæcunque nocere possunt, sub cœlo sunt aeræ potestates: sub cœlo præsens seculum nequam, & caro adversus spiritum concupiscens.

Pusillanimum cruciatus & miseria.

Quinam in adjut. Altiss. habitent.

Optimè igitur dictum est, *In protectione DEI cœli commorabitur*; ut nihil eorum quæ sub cœlo sunt timere possit quisquis protectionem ejus habere meruit: sive ita dictum sit, ut ad versum sequentem oratio dependeat: *Qui habitat in adjutorio Altissimi, in protectione DEI cœli commorabitur: Dicet Domino, susceptor meus es tu, & sit quod dicitur, in protectione DEI cœli commorabitur*, expositio præcedentis partis, *qui habitat in adjutorio Altissimi*: aut magis addere videatur, ut non solum adjutorium ad operandum bonum, sed protectionem quoque ad liberandum à

Nil sub cœlo timet quis Deum cœli protectorem habuit.

malo doceat esse quærendam. At verò diligenter attende, quod, in protectione, dicit: non in præsentia. Angelus in præsentia ejus exultat: ego utinam possim in ejus protectione morari! Ille beatus in præsentia, ego utinam in protectione sim securus! *DEI cæli*, inquit: Licet enim ubique esse non dubitetur, sic tamen in cælo est, ut ad ejus comparationem nec esse videatur in terris. Propter quod & orantes dicimus: *Pater noster qui es in cælis*. Sicut enim anima cum in toto quoque sit corpore, excellentius tamen & singularius est in capite, in quo sunt omnes sensus, (nam in cæteris omnibus membris vix unum exercet solum, scilicet tactum, unde quantum ad eum modum quo in capite est, cætera membra videtur quodammodo non tam inhabitare quam regere) ita si præsentiam illius cogitemus, qua beati angeli perfruuntur, videri possumus vix aliquam Dei protectionem & nomen habere. Felix tamen anima, quæ vel hanc protectionem meretur. *Dicit enim Domino, susceptor meus es tu*. Verum id quidem sermoni alteri reservamus.

S E R M O II.

De Vers. II. *Dicit Domino, susceptor meus es tu &c.*

” **Q**ui habitat in adjutorio Altissimi, ait Propheta, dicit Domino, susceptor meus es tu, & refugium meum, Deus meus sperabo in eum. Dicit in gratiarum actione, Confitemini Domino misericordiae ejus super duplici adjutorio ejus. Omnis enim qui adhuc in adjutorio habitat, non in regno; & frequenter opus habet fugere, & interdum cadit. Fugere, inquam, dum in hoc corpore sumus à facie tentationis persequentis oportet. Quòd si minus celeriter fugimus, aliquandò (ut assolet) impellimur & evertimur, sed Dominus suscipit nos. Ipse itaque refugium est, ut venientem cum stercoribus bouum pigrorum lapidatorem impigri fugiamus, & evadere possimus foedam nimis lapidationem. Ipse quoque susceptor est, ut etiam cum ceciderimus, non collidamur, quoniam supponit manum suam. Cum ergo tentationis impetum sentimus in cogitatione, statim fugiamus ad ipsum, & humiliter postulemus auxilium. Quòd si forte præocupaverit nos (ut aliquando) cum tardius, quàm oporteat, ad eum confugimus, solliciti simus ut suscipiat nos manus Domini. Homines enim aliquando cadere necesse est, dum in hoc seculo detinentur: sed alij colliduntur, alij non, quia Deus supponit manum suam. Sed quomodo eos discernere poterimus, ut segregemus juxta *domini exemplum*, a agnos ab hoedibus, justos ab injustis? Nam & *justus septies in die cadit* b.

Verum hoc interest inter eorum casus, quod justus suscipitur à Domino,

Deus cur peculiariter dicatur esse in cælo, cum sit ubique.

Fugere & cadere opus habemus, dum sumus in hoc corpore.

Antidotum contra tentationes.

a Matt. 25. c
b Prov. 24. b

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. II. 497

Domino, ideoque refurgit fortior. Injustus autem eum ceciderit, non adijciet ultra ut refurgat; imò verò aut in pudorem noxium, aut in impudentiam cadit. Aut enim excusat, quod fecit, & hic est pudor adducens peccatum. Aut fit ei frons meretricis, & jam nec Deum timet, nec hominem reveretur, sed prædicat peccatum suum sicut Sodoma. Justus verò super manum Domini cadit, & miro quodam modo etiam ipsum ei peccatum in justitiam cooperatur: *Scimus enim quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.* Nonne cooperatur nobis ille casus in bonum, unde & humiliores efficimur & cautiores? Nonne Dominus cadentem illum suscipit, qui ab humilitate suscipitur? *Impulsus everfus sum ut caderem* (ait Propheta ^d) sed nihil profecit qui impulit me, *quoniam Dominus suscepit me.* Sic ergo dicet fidelis anima Domino, *susceptor meus es tu;* Possunt omnia dicere, Creator meus es tu. Possunt & animalia dicere, Pastor meus es tu. Possunt omnes homines dicere, Redemptor meus es tu. At verò *Susceptor meus es tu*, is tantum dicere potest, qui habitat in adjutorio Altissimi. Unde & addidit: *Et DEVS meus.* Cur non Deus noster? Quia in creatione, in redemptione, cæterisque communibus beneficijs est Deus omnium: sed in tentationibus suis tanquam proprium eum habent singuli electorum. Sic enim paratus est suscipere cadentem, & eripere fugientem, ut videri possit relictis omnibus alijs ei soli operam dare.

Propterea expedit omni animæ Deum semper attendere tanquam proprium non modo adjutorem, sed etiam inspectorem. Quomodo enim negligens poterit fieri, qui intuentem se Deum nunquam desinit intueri? Aut quomodo non quasi proprium illum habere videtur, qui sic eum super se videt intentum, ut omnia interiora ejus & exteriora omni hora considerare non cesset: omnesque non solum actus, sed etiam ipsos subtilissimos animæ motus perscrutetur atque dijudicet? Hic igitur non immerito dicere potest, *DEVS meus sperabo in eum.* Et attende quòd non dixerit, speravi, aut spero: sed *sperabo.* Hoc inquit, est votum meum, hoc propositum meum, hæc intentio cordis mei. Reposita est hæc spes mea in sinu meo, & in hac perseverabo. *Sperabo in eum.* Nec desperabo, nec frustra sperabo, quia maledictus qui peccat in spe; & nihilominus qui peccat in desperatione; sed nec esse volo de his qui non sperant in Domino. *Sperabo* inquit, *in eum.* Sed jam dic nobis quo fructu, qua mercede, quo lucro? *Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aspero.* Sanè laqueum hunc, & hoc verbum, in diem alterum & sermonem, si placet alterum differamus.

Discrimen inter piorum & impiorum casum.

Rom. 8. c

d Psal. 117. b

Susceptorem suum vocare Deum solis competit pijs.

Deum ut inspectorem noster semper cogitandum.

SERMO

S E R M O III.

De Verf. III. *Deus meus sperabo in eum: quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aspero.*

EGo utique, Fratres, in hoc verbo magna meipsum pietate compungor, & valde misereor animæ meæ. *Ipsè liberavit me de laqueo venantium.* Ergone bestię fumus nos? Bestię prorsus. *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus*^a. Bestię profecto sunt homines, oves errantes non habentes pastorem. Quid superbis ò homo? quid te sciolum jactas? Vide quia bestia factus es, cui venandæ laquei præparantur. Sed qui sunt venatores isti? Venatores utique pessimi & nequissimi, callidissimi & crudelissimi. Venatores qui cornu non sonant, ut non audiantur, sed sagittant in occultis immaculatum. Ipsi rectores sunt tenebrarum harum, astutissimi versutia & malitia diabolicæ fraudis, ita ut sicut est ante venatorem bestia, sic ad eorum comparationem sit quilibet astutissimus hominum, præter eos duntaxat, qui cum Apostolo^b: non ignorant cogitationes eorum, quibus in Dei sapientia datum est fraudes deprehendere malignorum. Obsecro vos novellæ plantationes Dei, vos qui nondum exercitatos habetis sensus ad discretionem boni & mali, nolite sequi cordis vestri judicium, nolite abundare in sensu vestro; ne vos tanquam rudes adhuc versutus ille venator decipiat. Nam silvestribus illis & omnino bestialibus bestiis (seculares homines loquor) apertos satis expandit laqueos, utpote quos facile capiendos esse non dabit. Vobis autem qui tanquam prudentiores cervi serpentes necatis*, & desideratis ad fontem vivum, subtiliores occultat laqueos, & callidiora fraudis suæ argumenta conquirat. Unde, obsecro, vos humiliamini sub potenti manu Dei pastoris vestri, & acquiescite eorum consilijs, qui melius norunt venatoris illius versutias, edocti diuturno longi temporis exercitio, & crebris experimentis tam in se quam in multis.

Sed ecce quia jam venatores & bestias novimus, quisnam sit *laqueus* iste, quærendum est. Nolo ego adinvenire ex me, nec dubium aliquod tradere vobis. Ostendat nobis Apostolus laqueum istum, ipse enim venatorum illorum non ignorat cogitationes. Dic nobis, inquam, beate Paule, quis sit laqueus iste diaboli, à quo se liberatam fidelis anima congratulatur? *Qui volunt, inquit^c, divites fieri in hoc seculo, incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli.* Ergone laqueus diaboli divitiæ sunt hujus seculi? Heu quàm paucos invenimus, qui ab hoc laqueo liberati exultent, quam multos, qui dolent quòd parum sibi videntur irretiti, & adhuc

*a Pfal. 48. c
Homo bestia
cui laquei
præparantur.
Qui qualesve
venatores.

b 2. Cor. 2. c

Cantella contra dolos hujus venatoris laqueos.
*Vide S. August. in Pfal. 41. *Quemadmodum def. cervus.*

c 1. Tim. 6. b
Divitiæ laquei diaboli.

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. III. 499

adhuc quantum possunt ipsi se involvere & intricare laborant! Vos qui reliquistis omnia, & secuti estis non habentem ubi caput suum reclinaret Filium hominis ^d, exultate & dicite: *quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium.* Confitemini illi toto corde, tota anima, tota virtute, & ex ipsis medullis cordis gratias ei agite, dicentes: *quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium.* Et ut noveritis quam magnum sit beneficium hoc, & sciatis quæ à Deo donata sunt vobis, audite quod sequitur: *Et à verbo aspero.* O homo, vel magis bestia; laqueum non timebas? Time vel malleum. *A verbo*, inquit, *aspero.* Quod est hoc verbum, nisi illud insatiabilis gehennæ. *Affer, affer, percutite, dilacera, cito interfice, velociter spolia detrahe?* Quod est verbum asperum nisi, *Tollatur impius ne videat gloriam Dei?* Quomodo exultant venatores capta bestia, & clamant: *tolle, tolle, infige verubus, infer prunis, & male bullientibus impone lebetibus?* Verbum asperum fuit quod protulit domus exasperans populus Judæorum. *Tolle, tolle: crucifige eum.* Quam horribile verbum, quam asperum, quam crudele? Vere dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Hoc verbum asperum tu sustinui Domine. Cur, nisi ut nos liberares à verbo aspero? Sit jam pietatis tuæ, ut non sustineamus nos, quod tu dignatus es sustinere pro nobis.

^d Luc. 9. 8

^{Quod verbum asperum.}

^e Joan. 19.

Respondent homines seculares cum eis suademus agere poenitentiam, & dicunt: Durus est hic sermo. Nempe hoc est quod in Evangelio legimus ^f. Loquebatur de poenitentia ipsa Dominus, sed in figura tanquam his quibus non erat datum nosse mysterium regni Dei. Cum audirent dicentem, *Nisi manducaveritis carnem filij hominis, & biberitis ejus sanguinem,* dixerunt: *Durus est hic sermo, & abierunt retrorsum.* Quid autem est manducare ejus carnem, & bibere sanguinem, nisi communicare passionibus ejus, & eam conversationem imitari, quam gessit in carne? Unde & hoc designat illibatam illud Altaris sacramentum, ubi dominicum corpus accipimus: ut sicut videtur illa panis forma in nos intrare, sic noverimus per eam quam in terris habuit conversationem, ipsum intrare in nos, ad habitandum per fidem in cordibus nostris. Cum enim justitia ingreditur, ille ingreditur qui factus est nobis à Deo Patre justitia. Sed & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. tamen adhuc multi nobis dicunt: Durus est hic sermo. Ergone durum est momentaneum hoc & leve tribulationis, quod supra modum in sublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis? Durum est brevissimo & levissimo labore cruciatus illos & tormenta redimere, quæ nullus terminus finiat, nullus animus sufficiat cogitare? Durum vobis vide-

^f Joan. 6. f
Poenitentia cohortatio secularibus durus sermo.

Sacramenti Altaris mystica significatio.

Omnis labor & asperitas presentis lenitur cogitatione gehennæ.

Sermones S. Bernardi.

R r r

tur cum

h Matt. 25. d

tur cum dicitur: *Agite Penitentiam? Erratis, sed audituri estis aliquando verbum asperum, sermonem durum, auditionem malam: Ite maledicti in ignem eternum.* Ita dico vobis hoc timete, hoc durum reputate, & invenietis, quia jugum Domini suave est, & onus ejus leve. Si in seipso suave illud credere necdum potestis, vel hoc non ignoratis quoniam hujus comparatione suavissimum est.

i Matt. 25. a
Felix & se-
cura pauper-
tas religiofo-
rum.

Vos autem, Fratres mei, vos pennati, ante quorum oculos frustra jacitur rete: vos qui divitias hujus seculi penitus reliquistis, quid timeatis à verbo aspero, quoniam liberati estis à laqueo? Felix tu Idithun, pro quo Psalmi quidam inscripti sunt, qui transfiliisti laqueum, ut omnino longe fieres à verbo aspero. Quibus enim dicitur: *Ite maledicti in ignem eternum. Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare*, quibus, inquam, dicitur; nisi his qui substantiam hujus mundi habuere? Nunquid non valde exhilarantur ad verbum hoc corda vestra, & spirituali jucunditate replentur? Nunquid non preciosiorem ducitis paupertatem vestram thesauris seculi? Siquidem ipsa est quæ liberat vos à verbo aspero. Quomodo namque à nobis exigit Deus, quod pro ipsius amore relictum est? Et tamen etiam hoc facitis, & de labore manuum vestrarum Christus alitur & vestitur, ut nihil desit. Agite ergo gratias, exultate & dicite: *quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aspero.* Exultate, inquam, sed adhuc interim cum tremore. Lætos vos esse volo, sed nondum securos. Gaudentes in Spiritu sancto, sed tamen paventes adhuc, & caventes à recidivo.

Apostasia
Religiosis post
relictum sa-
culum magis
pavenda &
cavenda.

h Num. 14.
Et qualis po-
tissimum.

Quid enim vobis ultra pavendum est? Unum utique, idque gravissimum, peccatum Judæ, peccatum apostasiæ. Bene enim factum est ut pennas acciperetis sicut columbæ, & volaretis ad requiescendum. Nam in terra non erat requies, sed labor & dolor, & afflictio spiritus. Quid ergo timendum est sic volanti, nisi ne forte cadaver vel simile aliquid in terra videat, cujus desiderio tractus videatur à venatoribus illis pessimis, & preparatis laqueis capiatur, & sint novissima hominis illius pejora prioribus? Hoc, inquam, omnino timendum est, ne quis aut corde solo, aut etiam corpore ad vomitum revertatur. Legimus enim de filiis Israel quia corde redierunt in Ægyptum. Nam corpore reverti, clausum post eorum talos rubrum mare prohibebat. Hoc est quod vehementer singulis quibusdam timendum est, ne quando forte eatenus Deum offendant, ut manifeste abijciantur & evomantur ab eo: aut si pudor neget apostasiam corporis, tepor ipse paulatim ingerat apostasiam cordis: ut videlicet in habitu religionis cor seculare gerant, & quidquid secularis consolationis invenire potuerint, amplectantur. Neque enim sumus nos Apo-
stolo

In Pfalmum XC. Qui Habitat, Serm. IV. 501

stolo sanctiores, qui tamen verebatur, ne forte cum alijs prædicasset, ipse reprobus efficeretur ^l. Sed id tandiu timendum est, donec laqueus contritus sit, donec corpus istud anima deposuerit. Nam & ipsum corpus laqueus quidam est, unde & oculus legitur animam deprædari ^m. Minimè ergò decet esse securum hominem, qui secum portat laqueum suum, imò verò bonum est magis habitare in adjutorio Altissimi, ut per eum possit laqueus evitari.

l 1. Cor. 2. d

m Thren. 3. f

S E R M O IV.

De ψ. IV. *Scapulis suis obumbrabit tibi, &c.*

CONFITENTI humiliter, & devotè gratias referenti, non immeritò ampliora beneficia promittuntur. Nam qui fidelis invenitur in modico, jure constituetur super multa: sicut econtrariò accipiendis indignus est, qui fuerit de acceptis ingratus. Itaque devotæ illi gratiarum actioni respondet spiritus, non id solum, inquit, faciet, sed & *scapulis suis obumbrabit tibi*. Gredo in his scapulis geminam Dei promissionem intelligendam, vitæ scilicet ejus quæ nunc est, pariter & futuræ. Si enim solum promitteret regnum, & in itinere deesset viaticum, omnino conquererentur homines & responderent: Magnum quidè est quod promittitur, sed perveniendi illuc nulla facultas datur. Propterea qui post hoc seculum vitam promisit æternam, ipse dandum etiam in hoc seculo centuplum providentissima pietate præmisit ^a. Quid jam excusationis habes, ô homo? Profectò obstructum est os loquentium iniqua. Quid plus adferet ad tentandum, nisi quia longa futura est via tua? Et si grandis tibi restat via, cur hoc timeas, cui fortis cibus datur, ne deficere possis in via? Helix utique cibus allatus est ab Angelo ^b, quo nullus in humana consuetudine vilior invenitur, scilicet panis & aqua: tanta tamen fortitudo collata est, ut quadraginta diebus ambulans non fatigaretur nec esuriret. Vis tibi hunc cibum ab Angelis ministrari? Mirum valde, si non vis.

Gratitudo non meretur beneficia.

a Matth. 19. d
Deus & magna promittit, & assequendæ facultatem præstat.
b 3. Reg. 19. b

Quòd si cibum hunc desideras, & angelica ministeria non superba, sed humili magis ambitione requiris, audi quomodò scriptum sit de Domino ^c: quia tentante Diabolo, & suadente, ut de lapidibus faceret panem, restitit & dixit: *Non in solo pane vivit homo* ^d, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei, deinde tentationibus superatis, & tentatore fugato, accesserunt Angeli, & ministrabant ei. Et tu ergo, si vis habere ministerium Angelorum, fuge consolationes sæculi, & tentationibus resiste Diaboli. Renuat consolari anima tuâ in alijs, si vis in Dei memoria delectari. Cum esuris, currere suadet ad panem: at tu potius audi di-

c Matt. 4. a

d Deut. 8. a

Suggestionibus Diaboli quomodo obviandum.

Rrr 2

centem:

centem: *Non in solo pane vivit homo.* Cur enim tanta varietate distraheris, ut modo cibum, modo potum, modo vestem aut lectum, nisi pro sola corporis necessaria sustentatione requiras, qui in uno, id est, in verbo Dei potes hæc omnia invenire? Manna enim est, omnem saporem habens, & odoris delectationem; & requies est vera & sincera, suavis & salubris, jucunda & sancta.

*Promissio
vite futurae.*
• Prov. 10. d

• Esa. 64. a
*Quatuor Dei
beneficia.*

f Psal. 26. b
1. *Abscisio.*

g Matt. 6. b

b Matt. 5. b

*Bona nostra
abscondenda.
Religiosi ab-
sconditi.*

i Luc. 17. e

Hæc promissio est vitæ præsentis. Nam promissionem futuræ quis explicet? Si expectatio justorum lætitia, & tanta lætitia, ut omne quod desideratur in sæculo, non valeat ei comparari: ipsum quod expectatur quid erit? Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti diligentibus te^o. Sub his itaque scapulis quatuor nobis beneficia conferuntur. Sub his enim *abscondimur*: sub his in occurſu accipitrum & milvorum *protegitur*, quæ sunt aeræ potestates: sub his umbraculum salubre *refrigerat nos*, & repellit nimium solis fervorem: sub his quoque *alimur & fovemur*. At enim Propheta in alio psalmo *f*. *Quoniam abscondit me in tabernaculo suo in die malorum*, id est, dum adhuc dies mali sunt, & in terra aliena sumus, quæ data est in manus impij, in qua non est regnum pacis, nec Deus pacis regnat in ea. Nam si regnat, quid est quod orantes dicimus *g*: *Adveniat regnum tuum?* Necessè igitur est abscondere interim, si quid habemus boni, quoniam thesaurum regni cœlorum, qui invenit homo, abscondit *b*. Propter quod etiam corporaliter in claustris & in sylvis abscondimur. Et si scire vultis quantum in hac absconsione lucratur, credo nullum hic esse qui si quartam partem eorum quæ facit, in sæculo actitaret, non adoraretur ut sanctus, reputaretur ut angelus: nunc autem quotidie tanquam negligens arguitur & increpatur. Parùmne hoc lucrum ducitis, quòd non reputamini sancti antequam sitis? An non timetis ne fortè hic vili mercede hac recepta, in futuro mercedem non habeatis? Necessaria est ergo hæc absconsio non solum ante oculos aliorum, sed etiam multo magis ante teipsum. Hoc enim habet dominica illa sententia *i*. *Cum feceritis omnia quæ præcipiuntur vobis, dicite, Servi inutiles sumus: quod debuimus facere fecimus: væ enim nobis si non fecissemus.* Et hæc est utique magna virtus, & summa securitas, quando & pie vivis: & tamen plus attendis quæ desunt tibi, quàm quæ obtinuisse videris, oblitus quæ retro sunt, & extendens te in anteriora. Hæc igitur est absconsio, quam sub scapulis Domini præstari dixeramus; qualis forsitan absconsio fuit vel obumbratio quæ Mariæ facta est à Spiritu sancto, ad celandum videlicet tam incomprehensibile sacramentum.

De pro-

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. IV. 503

De protectione quoque idem ait Propheta iste ^k. *Obumbrasti super caput meum in die belli*. Sicut enim videns venientem accipitrem mater expandit alas suas, ut pulli subeant, & habeant tutum refugium: sic nobis parata, & quodammodo dilatato sinu extensa est summa illa & ineffabilis pietas Domini nostri. Unde & supra dixit: *Quoniam refugium meum es tu*. Jam verò sub ipsis quoque scapulis & umbraculum salubre & protectionem habemus. Sicut enim iste corporeus sol licet bonus sit & valde necessarius, tamen & fervor eius si temperatus non fuerit, infirmo capiti, & splendor infirmis oculis nocet, nec est solis culpa, sed infirmitatis: sic etiam sol justitiæ est. Unde & dicitur: *Noli nimium justus esse* ^l. Non quod justitia bona non sit, sed quia dum adhuc infirmi sumus, oportet ipsa bona gratiâ temperari, ne fortè elationis aut indiscretionis vitium incurramus. Quid est quòd incessanter orantes & supplicantes non possumus ad eam quam desideramus gratiæ abundantiam pervenire? Putatis quia avarus aut inops factus est Deus, impotens aut inexorabilis? Absit hoc, prorsus absit: sed ipse cognovit figmentum nostrum, & scapulis suis obumbrat nobis. Non tamen à petitione propterea cessandum est, quia etsi non dat ad satietatem, dat tamen ad sustentationem, etsi cavet nobis à fervore nimio, tamen fovet nos tanquam mater calore suo. Hoc est enim quartum quod diximus sub scapulis eius nobis præstari, ut tanquam pulli in calore materni corporis foveamur, ne foris vagantes moriamur, refrigerante nimirum charitate; quæ non diffunditur in nobis nisi per spiritum qui datur nobis. Sub his igitur pennis eius securus sperabis, ut videlicet de exhibitione præsentium munerum firma sit expectatio futurorum.

2. Protectio.
k Ps. 139. b*

3. Obumbratio.

l Eccl. 7. c*

Cur Deus par-
cius subinde
det quod ho-
mo desiderat.

4. Nutritio
sive educatio.

S E R M O V.

De *ψ*. Scuto circumdabit te veritas eius.

Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. Et quis hoc dixerit, scitis; & tempus scitis; Domini enim est verbum istud instante jam passione sua ^a. Et attendite quoniam ipse quidem erat passurus, & non Discipuli: nec tamen pro se dicebat orandum, sed pro illis. Unde ad Petrum ^b. *Ecce Satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*. Si tantum illos oportebat timere in passione Domini, quantum nobis timendum est, Fratres, in passione nostra? Vigilate proinde & orate, ut non intretis in tentationem; quoniam undique circumdati estis tentationibus. Unde & legistis ^c, quia *tentatio est vita hominis super terram*. Itaque si tot tentationibus plena est vita nostra, ut non immerito

a Marc. 14. d

b Luc. 22. d

c Job. 7. a

Rrr 3

tota

*Tentatio est
vita hominis.
Contra eam
scutum oratio.*

tota ipsa tentatio debeat appellari : pervigili circumspectione opus est, & oratione, ne inducamur in eam : Unde est & illud in oratione dominica; *Et ne nos inducas in tentationem* ^d. Quia ergo undique sic circumdatus es tentationibus, scuto circumdabit te veritas eius; ut quemadmodum undique bella, ita undique sint & præsidia. In quo & omnino illud manifestum est, spirituale scutum esse oportere quod circumdare potest. Veritas autem circumdat, quia verax qui promittit, sic exhibet ut promittit, & *2. Cor. 10. c* *Fidelis Deus*, ait Apostolus ^e, *qui non patietur vos tentari supra id quod potestis.*

Non incongrue sanè scuto comparatur gratia divinæ protectionis, quod in superiori parte amplum & latum est, ut caput humerosque custodiat; in inferiori vero strictius, ut minus oneret, maximè quod graciliores sint tibiæ, nec tam facile vulnerentur; sed nec adeo periculosum sit illis in partibus vulnerari. Sic omnino sic militibus suis Christus ad inferiora tuenda, id est, carnem, magnam ut ita dixerim, strictitatem atque penuriam rerum temporalium donat; nec vult eos illarum multitudine prægravari, sed ut *victum & vestitum habentes*, quemadmodum, ait Apostolus ^f, *his contenti simus*: in superioribus vero ampliorem latitudinem, & abundantiam gratiæ spiritualis. Sic enim habes *g*. *Primum querite regnum DEI & iustitiam eius & omnia adjicientur vobis.* De victu utique dixit & vestitu. Unde dixerat sollicitos esse non debere. Nam & hæc ipsa Pater noster cœlestis benignissima pietate ministrat, ob duplicem scilicet causam: ne vel omnino crederemus infensum, si ista negaret, & sic desperaremus: vel illorum nimia sollicitudo, spiritualis exercitii fieret detrimentum. Sine his enim neque vivere, neque Deo servire est. Cæterum quanto strictius, tanto melius.

Itaque *scuto circumdabit te veritas eius, non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu & demonio meridiano.* Hæ sunt quatuor tentationes quibus undique circumdari necesse habemus; circumdari etiam scuto Domini, ut sit nobis à dextris & à sinistris, ante & retro. Hoc enim præmonitos vos esse volo, neminem super terram absque tentatione victurum, ut eui forte tollitur aliqua, alteram securus expectet: aut forte non securus sed pavidus magis, & sic petat ab ea liberari, ut nunquam sibi in corpore mortis huius libertatem perfectam seu requiem audeat polliceri. Qua in re consideranda est nobis tam benigna erga nos divinæ pietatis dispensatio, ut quibusdam nos tentationibus patiatur diutius occupari, ne sortè periculosiores occurrant: ab aliquis verò citius liberet, ut possimus in aliis quas nobis utiliores fore prævidet exerceri. Verum considerandum nobis est (sed non modo

f 1. Tim. 6. b
**g* Matt. 6. d
*Deus sui re-
rum tempora-
lium non af-
fluentiam, sed
sufficiantiam
tribuit.*

*Nempe super
terram sine
tentatione,
quoniam una re-
cedente, succedat alia.*

*Dei providē-
tia in mode-
randis tenta-
tionibus.*

In Psalmo XC. Qui Habitat, Serm. VI. 505

modo) quæ sint istæ quatuor quas hic ponit. Credo enim quod in hoc ordine quo hic numerantur, contra eos qui convertuntur insurgunt, & velut principes sunt omnium tentationum.

S E R M O VI.

De altera parte Verf. V. *Non timebis à timore nocturno.* & de Verf. VI. *A sagitta volante in die &c.*

S Olet in divinis Scripturis adversitas designari per noctem: & scimus quia adversus eos qui convertuntur, primum esse certamen de molestiis corporis consuevit. Caro enim hæcenus indomita, castigari & in servitutum redigi nequaquam æquanimiter patitur, sed adhuc memor recens perditæ libertatis acrius concupiscit adversus spiritum, maximeque in his pœnis, in quibus estis vos quotidie morientes; immò verò morte affecti tota die, quæ & supra vires sunt, & ultra naturam, & contra consuetudinem vestram. Quid igitur mirum? Turbant ista maxime eos, qui necdum consueverunt, necdum satis in promptu habent recurrere ad orationes, resurgere ad meditationes sanctas, ut sic relevetur diei pondus & æstus. Necessarium plane nobis inter ipsa nostræ conversionis initia scutum Domini, ut non timeamus à timore nocturno. Bene autem dicitur non timendum à timore nocturno, & non dicitur à nocte, quia non ipsa afflictio tentatio est, sed magis timor ipsius. Nam & omnes laboramus, cum tamen non omnes inde tentemur: & qui tentantur, multo magis timore futuræ pœnæ, quam præsentis dolore læduntur.

Quia ergo timor ipse tentatio est, congrue dictum est ei qui circumdatur scuto Domini, quòd à tentatione hac non timebit. Fortè impugnetur, fortè tentabitur, fortè timebit noctem, sed non ei timor iste nocet. Magis autem si non fuerit dominatus, tunc immaculatus erit, & emundabitur, sicut scriptum est *a*, quia *terrati purgabuntur*. Caminus est timor iste, sed ut examinet non exurat, veritas facit. Nocturnus planè & tenebrosus timor, sed facile hunc radius veritatis exuperat. Ingerit enim oculis cordis *nunc* quidem peccata quæ fecimus; ut quemadmodum de se Propheta ait *b*, etiam nos in flagella parati sumus, annunciantes iniquitatem nostram, & cogitantes pro peccato nostro: *nunc* verò æterna supplicia quæ meruimus, ut in eorum comparatione quæ evadimus, univèrta quæ patimur delicias reputemus: *nunc* quoque cœlestia præmia ad quæ tendimus, crebro videlicet memorantes, quoniam non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis *c*; *nunc* etiam ea quæ pro nobis pertulit Christus, ut crebro considerantes

Primum certamen incipientium.

Initio conversionis carnis luctu molestior.

a Job. 41. c
1. Tentatio. Timor nocturnus; i. e. Pusillanimitas, & timor laborum: ad hanc vincendam, valet
1. Recordatio peccatorum.
b Psal. 37. c
2. Suppliciorum infernalium:
3. Cœlestium præmiorum.
c Rom. 8. d
4. Passionis Christi.

siderantes quanta sustinuit illa majestas pro inutilibus servis, erubescamus non sustinere vel parva pro nobis.

Sed fortasse prævaluit veritas, præsertim tam multiplex & usquequaque circundans non repellere modo sed etiam expellere penitus hunc timorem. Nox præcessit: ut filius lucis & diei honestè ambulans, time sagittam. Leviter volat, leviter penetrat; sed dico tibi non leve infligit vulnus, cito interficit. Nimirum sagitta hæc vana gloria est, non est unde hæc impugnet pusillanimes & remissos. Qui ferventiores esse videntur, ipsi paveant, ipsi sibi caveant in hac parte: nihilominus adhuc solliciti non deserere scutum inexpugnabile veritatis. Quid enim aliud tam contrarium vanitati? Nec sanè huic opponenda sagittæ secreta illa & quodammodo intima veritatis exigimus; semetipsam novorit anima, de se teneat veritatem. Difficile prorsus (ni fallor) homo verbis laudantium hominem in vita sua, abduci poterit altum sapere, si se intus ad lucem veritatis sollicita consideratione discutiat. Nonne enim si propriam cogitat conditionem, dicturus est sibi, *Quid superbis terra & cinis d?* Nonne si propriam consideres corruptionem, fateatur necesse est, quoniam non est in eo bonum? Sed & si forte aliquid habere videtur, non inveniet puto quod respondeat Apostolo dicenti; *Quid habes quod non accepisti?* Et alibi: *Qui stat videat ne cadat s.* Postremo si fideliter computet, facile illi erit advertere, quòd nec cum decem millibus possit occurrere ei qui cum viginti milibus venit ad se, & omnes justitias suas tanquam pannum menstruatae reputari.

Eadem quoque veritas & eis nihilominus opponenda est tentationibus quæ sequuntur. Neque enim vel sic desistit hostis antiquus, sed ad callidiora forte convertitur argumenta. Firmam probavit utroque latere turrim, non est quod vel à sinistris pusillanimitate timoris, vel à dextris eam humanis concutere laudibus, in utraque jam molitione frustratus attentet. Sed si viribus, inquit, deiicere nequeo; fortè decipere possum alicujus ingenio proditoris. Quis putas erit hic proditor? Planè cupiditas, radix iniquitas, ambitio subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrysis, livoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea sanctitatis, excæatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicina languorem. Contempsit vanam gloriam, ait quoniam vana est: forte solidius aliquid affectaret, forte honores, fortè divitias. Quantos hoc negotium perambulans in tenebris trudi fecit in tenebras exteriores, veste spolians nuptiali, & virtutum exercitia fructu pietatis evacuans? Quantos ergo pestis hæc nequiter supplantatos turpiter quoque dejecit, ut cæteri quique quos latuit

2. Tent. Pro-
ficientium;
Sagitta vo-
lans in die i.
e. tentatio va-
na glorie.

Quos ea pra-
cipue petat &
feriat.

Scutum oppo-
nendum ten-
tationi vane
glorie
d Eccli. 10. a

e 1. Cor. 4. b
s. Cor. 10. c

3. Tent. Ne-
gotiū per-
ambulans
in tenebris
i. e. Ambi-
tio subtile
malum, pestis
occulta &c.

Plurimos ea
perdidit.

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. VI. 507

latuit occultus efflor, subitam expavescerent ad ruinam? Quid verò hunc fovet vermem aliud quam mentis alienatio, & oblivio veritatis? Aut quid nisi veritas hunc prodendum vestigat proditorem, & negotium arguit tenebrarum? Nimirum hæc est quæ dicit &: *Quid prodest homini si universum mundum lucretur: se autem perdat & detrimentum sui faciat?* Et item: *Potentes, ait h, potenter tormenta patientur.* Hæc est quæ sedula suggestione reducit in mentem quam sit in ambitu frivola consolatio, grave iudicium, usus brevis, finis ignotus.

Antidoton tam pestilentis mali.

g Matt. 16. d

h Sap. 6. a

Hucusque tentationes Domini: quartam inimicus non præsumit afferre. Illa enim de ignorantia est, nec dubitat sapientissimum, qui sic moderabatur responsiones suas, ut in nullo unquam posset deprehendere quod quærebat. *Prima* siquidè tentatione esurienti suadebat de lapidibus panem facere: sed ille nec posse nec non posse respondens, cibum aliū præterdit dicens: *Non in solo pane vivit homo, &c i.* *Secunda* verò tentatione præcipitium suadebat promittens quia non læderetur si Filius Dei esset, & sic videns omnis civitas laudaret eum & magnificaret; & nec esse se, nec non esse respondit. *Tertia* de ambitione fuit, quando omnia regna mundi promisit si cadens adoraret eum. Vidésne quòd ambitionis via, adoratio diaboli est, qua videlicet ad honores & gloriam mundi perveniendum suis ille adoratoribus pollicetur: *Quarta*, ut dixi, tentatione apud eum abstinuit, cuius nimirum tantam ellet expertus prudentiam ex responsis.

Tribus tentationibus diabolus Christum aggressus.

i Matt. 4. a

Ambitio est adoratio diaboli.

Quid autem aduersus alios faciat quos videt omni modò diligere Iustitiam, & odisse iniquitatem; Quid nisi ut iniquitatem palliat virtutis imagine? Quos enim perfectos boni noverit amatores, malum eis sub specie boni non mediocris, sed perfecti persuadere conatur; Ut cito consentiat qui magnopere diligit bonum, & facile qui currit incurrat. Hoc est igitur dæmonium non modo diurnum, sed meridianum. An non hoc timuit Maria *k*, quando ad novam Angeli salutationem expavit? An non hoc insinuabat Apostolus cum diceret *l*: *Non enim ignoramus communitates eius.* Ipse enim Angelus Satanæ transfiguratur se in Angelum lulum specie boni pallians. An non deniq; hoc ipsum metuebant Discipuli, quando videntes Dominum super mare ambulanti clamabant putantes phantasma esse? Et vide quam bene congruit quòd quarta vigilia noctis fuisse dicitur: quando contra tentationem quartam vigilasse Discipuli perhibentur. Nec verò in re manifestissima nostro arbitror opus esse eloquio, quòd videlicet sola sit veritas quæ palliatam detegit falsitatem.

4. Tentatio Perfectorum Incurtus & Dæmonium merid. i. e.

Astus Dæmonis ad evertēdos virtutis amantes; malum specie boni pallians.

k Luc. 1.

l 2. Cor. 2. c

m 2. Cor. 11. c

n Matt. 14. c

Quatuor has tentationes etiam in generali statu Ecclesiæ haud difficile diligens considerator inveniet. Nonne enim timor nocturnus

Quatuor tem-
sationum ge-
nera, quibus
impugnatur
Ecclesia.

1. Tyrannorum.
2. Hæreticorum.
3. Falsorum
filiorum, i. e.
malorum Cle-
ricorum.

Ecclesiasticas
dignitates &
officia sacra
perversè u-
surpantes gra-
viter perstrin-
git.

4. Antichri-
sti.

- o 1. Thes. 2. a
p Matt. 24. b
q Sermon. 30.
in Cant.

exercebat novellam adhuc Ecclesiæ plantationem, quando omnis qui oc-
ciderat servos DEI, arbitrabatur se obsequium præstare Deo? Demum
persecutione cessante, & die reddita, turbavit eam gravius & affixit sa-
gitta volans, quando exierunt aliqui de Ecclesia inflati spiritu carnis suæ,
inanis & volatilis gloriæ cupidi: & volentes sibi facere nomen linguas
suas magnificando, diversa & perversa dogmata fabricaverunt. At nunc
quidem pax à paganis, pax ab hæreticis; sed non est pax à falsis filiis.
Multiplicasti gentem Domine JESU, sed non magnificasti lætitiā; quo-
niā multi sunt vocati, pauci verò electi. Omnes Christiani, & omnes
ferè quæ sua sunt quærunt, non quæ JESU CHRISTI. Ipsa quoque Ec-
clesiasticæ dignitatis officia in turpem quæstum, & tenebrarum nego-
tium transiere: nec in his salus animarum, sed luxus quæritur divitiarum.
Propter hoc tondentur, propter hoc frequentant Ecclesias, Missas cele-
brant, Psalmos decantant. Pro Episcopatibus & Archidiaconatibus, Ab-
batiis, aliisque dignitatibus impudenter hodie decertatur, ut Ecclesiarum
reditus in superfluitatis & vanitatis usus dissipentur. Superest ut revele-
tur homo peccati, filius perditionis, dæmonium non modo diurnum, sed
& meridianum; quod non solum transfiguratur in angelum lucis, sed ex-
tollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur^o. Nimirum in-
fidiatur crudelius calcaneo matris Ecclesiæ; à qua dolet caput suum esse
contritum. Hic planè gravissimus erit incurfus, sed ab hoc quoque Ecclē-
siam electorum veritas liberabit, propter eos brevians dies^p, & dæmo-
nium meridianum destruens illustratione adventus sui. Et hæc quidem
dicta sunt de tentationibus istis; nam & in sermone quodam super Can-
tica Cantorum^q memini me super his tractasse similiter, cum meri-
diani huius dæmonii mentio incidisset, ex occasione scilicet meridiani ac-
cubitus sponsi, quem sibi sponsa petierat indicari.

S E R M O VII.

De *ψ. VII. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris
tuis: ad te autem non appropinquabit.*

IN spe vivimus, Fratres, nec deficimus in tribulatione præsentī, quòd
in expectatione simus indefectibilium gaudiorum. Neque enim vana
vobis hæc expectatio, aut dubia spes videtur, innixa nimirum æternæ
promissionibus veritatis. Deinde etiam ex perceptione præsentium mu-
nerum firma est expectatio futurorum, & præsentis gratiæ virtus nimis
credibiliter attestatur felicitatem promissæ gloriæ sine dubio secuturam.
Nempe Dominus virtutum ipse est rex gloriæ: & in hymno^a quoque
eundem votis cantamus Patrem perennis gloriæ, Patrem potentis ga-
tiæ;

^a In Brev.
ser. 2. ad
Laud.

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. VII. 509

tia: cui & in psalmo canimus ^b. *Quia misericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit Dominus.* Viriliter ergo sustineat in hoc seculo pietas colluctationem, & persecutionem quamlibet æquanimiter patiat. Quidni tolleret omnia, quæ ad omnia valet, promissionem habens eius vitæ quæ nunc est, & futuræ? Repugnet fortiter impugnanti, quia & repugnanti propugnator aderit indefessus, & triumphanti non deerit largissimus remunerator. *Scuto, inquit, circumdabit te veritas eius.*

Necessaria planè insuperabilis protectio veritatis, non modo interim in carne degenti, sed postmodum exeunti: & nunc quidem ob periculosos conflictus, tunc verò ob monstruosos occursum spirituum malignorum. Nempe & sanctissimam illam gloriosi Martini animam voluit pars inimica nocere, & cruenta bestia sciens quod modicum jam tempus haberet, tota profecto insania malitiæ infatigabilis, non est verita prope assiltere ei quoque, in quo nihil habebat. Immo verò ad ipsum etiam Regem gloriæ accedere impudentissima temeritas illa præsumpsit, sicut ipse testatur ^c: *Venit enim princeps mundi huius, & in me non invenit quicquam.* Felix anima quæ sic interim tentationum jacula scuto veritatis repulerit, ut nihil prorsus venenatum in se coalescere passa, omnino non confundatur cum loquetur inimicis suis in porta. Nil in me, funeste, reperies. Felix quem sic circumdat clypeus veritatis, ut introitum quoque & exitum eius custodiat; exitum utique ab hac vita, & introitum in futuram, quò videlicet nec moliatur à tergo, nec à facie mali quippiam inimicus attentet. Siquidem omninò opus erit illic custode, opus erit duce fideli, opus erit consolatore magno propter horribiles illas visiones; non minus quam hic adiutore & propugnatore contra invisibiles tentatores.

Glorificate itaque, dilectissimi, & portate interim Christum in corpore vestro, onus delectabile, suave pondus, sarcinam salutarem, etiam si premere aliquando fortè videtur; etiam si interdum latera tundit, & flagellat recalcitrantem; etiam si quando in chamo & fræno maxillas constringit & coercet omninò feliciter. Esto ut jumentum, qui Salvatorè portas, sed non penitè & jumentum. *Homo, inquit ^d, cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Quid enim tantopere vel plangit Propheta, vel arguit in homine similitudinem jumentorum, præsertim qui alio quodam loco de se loqui & dicere Deo non sine quadam congratulatione videtur ^e: *Vt jumentum factus sum apud te, & ego semper tecum?* Puto, inò non puto, sed scio similitudinem aliquam jumentorum homini commendari; sed planè non eam quæ in non

^b Psal. 83. c

^{B. Martinum}
moribundum
tentat diabolu.

^c Ioan. 14. d

Moribundis
quam fideli
duce & præstidio opus.

Onus Christi,
quamvis premere videatur, portandū.

^d Psal. 48. c*

^e Psal. 72. d*
Qualis similitudo jumentorum homini conveniat.

intelligendo, & insipientiæ, sed patientiæ imitatione consistat. Neque enim succensentis similiter, sed ne plangentis quidem videretur vox si dixisset, Homo cum sub onere Dei esset, non recalcitravit, ut jumentum factus est apud eum. Quis enim non illi jumento plurimum invideret, cuius in humili tergo ad commendationem ineffabilis suæ mansuetudinis dignatus est sedere Salvator: si cum illius tam preciosi oneris gestatione intelligentiam quoque tam singularis habuisset honoris? Ut jumentum igitur esto, minimè tamen jumentum, patienter quidem sustinens onus, sed honorem intelligens; sapienter & delectabiliter cogitans tam ipsius oneris qualitatem, quàm propriam utilitatem.

B. Maria à
B. Ignatio
appellatur
Christifera.

Magnus ille Ignatius, Discipuli quem diligebat JESUS auditor Martyr noster, cuius preciosis reliquiis nostra ditata est paupertas, Mariam in pluribus, quas ad eam scripsit Epistolis, *Christiferam* consalutat. Egregius planè titulus dignitatis, & commendatio honoris immensi. Nempe cui servire regnare est; gestare hunc, non onerari est, sed ornari. Cæterum unde ei, de quo nunc loquebamur, Salvatoris a fello verendum ullatenus videbatur, ne sub illa tali sarcina deficere posset in via? An verò timendus ei aut luporum incurfus, aut raptorum occurfus, vel præcipitium seu periculum aliquod sub tanto præside metuendum? Felix qui sic tulerit Christum, ut à Sancto sanctorum in sanctam civitatem mereatur induci. Non est omninò quod timeat, ne vel in via aliquod offendiculum, vel repulsam in janua patiat. Illi nempe jumento viam parabant fideles populi, huic Angeli sancti: *quoniam Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.* Sed non sunt hæc præoccupanda modò, series magis ipsa Scripturæ expositionis ordine sequenda est.

Cadent à latere, inquit, tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Hic enim versus hodie nobis tractandus est: non ignoratis. In præcedenti sanè capitulo, quod novissime tractabatur, dictum est, si recolitis, quemadmodum à quatuor quibusdam maximis e quidem gravissimisque tentationibus huius vitæ protectio liberet veritatis; videlicet à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurfu & dæmonio meridiano. Quod igitur sequitur, *cadent à latere tuo mille &c.* futuræ magis vitæ arbitror assignandum. Unde & in principio sermonis huius meministis adhuc, ni fallor, sententiæ Apostolicæ, qua videlicet valere ad omnia pietatem, vitæ quoque eius quæ nunc est, & futuræ promissionem, habere commendat. Audite ergo, & audite in lætitia cordis vestri, quod ad futuræ

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. VII. 511

futurae vitae promissionem, vestramque expectationem pertinere videtur. Vbi est thesaurus vester, sit & cor vestrum. Et quidem studiose audistis praesentia, non sum immemor, sed studiosius decet futura audire. Nam & pseudopropheta (Balaam dico) recolite, qui historias nostis, & ipse, inquam, iniquus justorum mortem optabat, & novissima sua horum similia fieri precabatur. Tantus est pietatis fructus, tanta justitiae merces, ut ne ab ipsis quidem non desiderari queat impiis & injustis. Minus tamen oblectat canticum Sion salices Babylonis, suspendenda proinde organa apud eos, lamentandum magis super flumina Babylonis, si forte persuaderi eis possit ut plangent. Hic planè cantandum est, ubi non deerunt qui tota alacritate spiritus saltent ad vocem psalterij, ad canticum Sion: & vehementia quadam sacri desiderij ad eam gestiant praevolare, dicentes: *Quis dabit mihi pennas sicut columbae, & volabo, & requiescam* ^h? Quid enim aliud exultare, quàm ex seipso saltare est? Minus sapit iis qui medio adhuc periclitantur in mari, jactantur undis, aguntur fluctibus, quamlibet favorable sit; quod de remoti & prope jam desperati tranquillitate seu amoenitate littoris nunciatur. Sed nec ad ejusmodi pertinet animam quod hodie nobis propositum est. Neque enim talis quæpiam adhuc meretur audire: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis.* Memento cui hæc promissio facta sit. Nempe ei qui habitat in adjutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur.

Audiat igitur is, qui salutis portui cogitatione jam & aviditate appropinquat, qui præiactata velut quadam anchora spei suæ, terræ illi desiderabili inconvulsibiliter inhæsisse videtur, cunctis diebus quibus nunc militat, expectans donec veniat immutatio sua. Certissima sanè & præcipua propinquatio portus hujus, hæc ipsa conversatio ejus, in qua positi estis, exitus præparatio est, vocationis videlicet & justificationis divinæ. In his nempe duobus fidelis quædam constituta est connexio velut cuiusdam æternitatis ad æternitatem, id est magnificationis ad prædestinationem, quarum equidem sicut prædestinatio nullo est præcisa principio, sic & magnificatio nihilominus nullo unquam fine claudenda. Ne verò eam, quam diximus, quasi geminæ hujus æternitatis mediam connexionem, esse putes nostræ ad inventionis, Apostolum audi, si non eandem tibi manifestius ipse commendat ^h: *Quos enim præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui*, quomodo putas aut quo ordine magnificabit? Si quidem quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Num à prædestinatione ad magnificationem saltu quodam pervenies repentino? Provide tibi medium pontem, aut magis ingredi jam paratum. *Quos prædesti-*

g Num. 23. b

Pietatis fructus
etiam impiis
desideratus.

h Psal. 54. b

Prædestinatio
nis implenda
sen exequenda
qua media.

i Rom. 8. f*

navit, inquit, hos & vocavit: quos autem vocavit, hos & justificavit. Et quos justificavit, hos & magnificavit.

Hæc via equidem bona videtur nonnullis hominibus, sed & bona est, nihil super ejus sine timendum. Non tibi sint viæ hujus suspecta novissima, perge securus, tantò vividius, quanto certius ea jam propinquare videntur. Nempe tenes media, quomodo non novissima propinquent? *Agite*, inquit ^k, *pœnitentiam, appropinquabit enim regnum cœlorum.* Sed *regnum*, inquires, *cœlorum vim patitur, & violenti diripiunt illud.* Nul-
 lus mihi ad hoc nisi per medios hostium cuneos patet accessus; in itinere medio sunt gigantes, in aere volitant, obsident transitum, observant transeuntes. Attamen fiducialiter age, ne timeas. Magni sunt, multi sunt; sed *cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis.* Cadent undique nunquam tibi deinceps in perpetuum nocituri: parum est, non appropinquaturi. Equidem videbit peccator & irascetur, sed à latere veniet: quod videlicet præveniat te misericordia Dei tui, eadem quoque nihilominus etiam misericordia subsequatur, & introitum videlicet tuum (ut quidem supra meminimus) & exitum tuum custodiens. Alioquin quid in illo tam terribili spiritualium nequitiarum occursum humani possent consistere sensus, quòd non intolerabili concuterentur horrore?

Protectio divina nobis securitatem præstat.

Quid putatis, Fratres, si vel uni alicui è tam multis principibus tenebrarum in medium vestri irruere, & in tota feritate sua ac tenebrofi enormitate corporis apparere liceret; quis illum posset vel corporis sensus sustinere vel cordis? Denique ante hos paucos dies (ipsi scitis) unum quendam ex vobis & prius dormientem, & postea excitatum, tam graviter phantasia nocturna perturbare permessa est, ut vix illa die rationis compos, vix potuerit esse securus. Etiam omnes vos pariter expavistis, cum territus ille terribilem nimis exclamasset in vocem. Erubescendum sanè, quod usque adeo fides in vobis vel dormientibus visa fuerit obdormisse, sed ad nostram sine dubio factum est admonitionem, ut tota sollicitudine meminerimus adversum quos nobis sit colluctatio, nequando scilicet aut ignari hostilis invidiæ, aut protectionis divini inveniatur ingrati. Ex vehementissimo siquidem proprii cruciatu livoris in tantum prorupit malitia inveterata furorem, his præsertim diebus sanctis acrius sese indicans vestra devotione torqueri. Eodem sanè tabescentis infantiæ zelo, sed licentia ampliori exeuntibus sanctis adest, non nisi à latere tamen. Neque enim vel occurrere jam à facie quasi ut vim faciat, vel à tergo reperere tanquam ut decipiat, permittetur.

Demoni aspectu terribili cur aliquando permittatur pios terrores.

Sed irritato conatu.

Sed nec juxta iter quidem scandalum de cætero ponet tibi; ad te enim non appropinquabit, non modo non attinget, ut feriat, sed nec accedet ut torreat.

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. VII. 513

terreat. Puto enim id verebaris, ne te forsitan gravis ad illas tam monstruosas effigies, & larvalium tantam multitudinē facierum horror invaderet, sed egregius tibi paraclētus & efficacissimus aderit consolator, ipse nimirum de quo legisti ^l: *Coram illo procident Æthiopes, & inimici ejus terram lignant.* Planè ad nihilum deducetur in conspectu ejus malignus, si timentes se glorificabit. Præsente te Domine Jesu quantumlibet irruant hostes: immo non irruant, sed ruant; confluant undique, sed ut fluant, & pereant à conspectu Domini, quemadmodum fluit cera à facie ignis. Quid enim metuam deficientes, quid trementes paveam, quid verear cadentes? Et si ambulavero in medio umbræ mortis non timebo mala, dummodo tu mecum sis Domine Deus meus ^m. Siquidem protinus aspirabit dies, & inclinabuntur umbræ, cadent hincinde principes tenebrarum. Quos enim nunc quoque dum inter malignas eorum occultasque suggestiones per fidem adhuc non per speciem ambulamus, fides tamen victoriosa triumphat; quomodo non facilius ipsa jam tunc propalata cognitio veritatis evidens cum suis illis tenebrosis ferrugineisque imaginibus exsufflabit? Nec causeris forte de numero, vel ipsam saltem multitudinem verearis. Memento sanè quòd ad unum Salvatoris imperium ab obsessio jam & diu possessio unius hominis corpore dæmonum regio tota discessit, & ne ipsos quidem ausa est, nisi ab eo jussa, contingere porcos: quanto magis ipso duce quotquot fuerint undique cadent cum ingenti admiratione & confusione, dicentes ^o: *Quæ est ista quæ ascendit sicut aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?* Intrepidus itaque & omnino impavidus, magis autem gratulabundus, & laudans oculis tuis considerabis: nec sanè jam vel impugnationem sustinebis, vel furorem pavebis, sed magis retributionem peccatorum videbis.

Et quidem videntur sufficere posse hodie quæ dicta sunt, sed adhuc sanè aliquos vestrum nonnulla arbitror expectatione suspendi. Movet enim studiosiores quosque (ni fallor) quidnam sibi velit quod à *dextris* quidem *decem millia*, à *sinistris* verò *mille* perhibet esse casuros. Nam latus sanè quod simpliciter dicitur, non nisi sinistrum hoc loco licere accipi puto; præsertim quòd dextrum quidem incontinenti proprio designatur ex nomine. Et quidem non sine certi ratione mysterij à *sinistris* multos sed multo plures à *dextris* casuros esse prædixisse videatur. Nisi forte quis tam hebes fuerit & insulsus, ut in eo quo dicitur *mille & decem millia* certā exprimi putet numeri taxationem, & non magis superabundantem comparisonem. Nos enim sic non divinas Scripturas accipimus, sed neque Ecclesia Dei. Cadent ergò à *sinistris* quidem *mille*, à *dextris* autem *decem millia*:

^l Psal. 71. b

^m Psal. 137. b
Nulla potestas
aut multitudo
maligna timenda
duce & protectore Christo.

ⁿ Matt. 8. 1

^o Cant. 6. a

Decem millia à dext. & mille à sinist. quid signif.

Dextrum & sinistrum duo latera in corpore Ecclesiæ. e. spirituales.

**p. Job. 40. c. Spirituales & perfectiores acrim impugnat Demon, quam seculares & imperfectiores.*

1. Reg. 18. b.

Alia expof. per Dexterã, spiritualia & caelestia; per Sinistrã corporalia & terrena intelligit illu potius quã hu infestus Demon.

** Prov. 3. b.*

*millia: quòd videlicet abundantiori malignitate & velut copiofiore manu dextris infiltere partibus, dextrum latus appetere confueviffent. Quod quidem, fi magnum illud Ecclesiæ corpus considerare libet, facile fatis advertimus longè acrius impugnari spirituales viros ipfius Ecclesiæ, quam carnales: quæ nimirum duo, ejus latera, dextrum finiftrumque puto non inconvenienter accipimus. Agit hoc sanè fuperba femper invidiofa malitia, perfectiores quofque vehementius pullans, juxta illud: *Esca ejus electa*. Et iterum: *Absorbebit fluvium, & non mirabitur, & habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus.* Agit, inquam, etfi non fine certa divini defpenfatione confilij: qui quidem nec imperfectiores, fupra id quod ferre poffunt, tentari permittit, faciens cum tentatione proventum: & perfectioribus non modo gloriofiores, fed numerofores parat ex hoftte triumphos. Tota ergo pariter electorum Ecclesiæ coronabitur, quod ex utraque parte fui legitime certaverit, utroque nimirum cornu tam potenter interim ventilans inimicos, ut paulò poft manifeflius cadere videantur à latere ejus mille, & decem millia à dextris ejus. Sic nimirum olim jam quidem David perfectiore virtute probata, necdum verò propalata in Ifrael reprobatione Saulis, canebant in choro dicentes: *Percuffit Saul mille, & David decem millia.**

Sin autem ad fingulos magis placet hoc referri, non vobis deest ne in hac quidem parte fpiritualis intelligentiæ via dummodo propriam fuper hoc experientiam confultatis. Longe fi quidem ampliori follicitudine, & calliditate multiplici pars adverfa vulnerare in nobis dexteram fatagit quam finiftram: nec tam corporis profecto quam cordis laborat auferre fubftantiam. Utramque nimirum profperitatem humano generi invidere nofcuntur, utraque eos felicitate privare contendunt, & caelefti videlicet & terrena, fed longè amplius rore coeli, quam pinguedine terræ. An verò incongruè hæc dixerimus duo latera, quibus nimirum duplicem hominis fubftantiam conftat inniti, vos judicate. Nam quòd fpiritualia quidè bona attribuimus dexteræ, finiftræ verò carnalia, minime prorfus vereor arguendum? præfertim à vobis quibus femper ftudij eft nec dexteram aliquando finiftram, nec finiftram dexteram reputare. Nec verò aliter vera quidem fapientia probat, quam ut finiftra divitiæ & gloria, in dextera autem fit longiturnitas vitæ. Nam & hoc sanè nullatenus expedit ignorare quam vobis vehementius inftet pervicax hoftium multitudo: illic nempe ftudiofius repugnandum, ubi gravior urget neceffitas, ubi totum belli imminet pondus, & ubi colluctationis ratio univerfa confiftit: unde vobis paratur tota aut victis ignominiofa captivitas, aut vincentibus gloria triumphalis.

Denique

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. VII. 515

Denique propter hoc non quidem ad insipientiam vobis, tundendum liberè adversario videmini latus exposuisse sinistrum, ut dextrum proinde tota sollicitudine conservetis. Hæc nimirum commendata à Christo, & Christianis omnibus imitanda serpentis prudentia est, ut caput solum toto (si necesse fuerit) exposito corpore tueatur. Hæc vera philosophia, hoc consilium Sapientis, ut omni custodia servetur cor, quia ex ipso vita procedit. Hæc denique gratia, & misericordia Dei in servos ejus, & respectus in electos illius: ut in eorum interim sinistram quidem velut dissimulans, dexteræ semper studiosus protector assistat. Hinc est quod de seipso Propheta testatur: *Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commovear.* Nunquid non & illius manum dexteram & solam eam putas tenuisse, cujus totam in facultatem pariter, & in carnem licere passus est, quicquid libere visum est inimico? *Veruntamen animam, inquit, ejus serva.* Utinam mihi semper à dextris sis, Jesu bone: utinam semper teneas manum dexteram meam. Scio enim & certus sum, quoniam nulla nocebit adversitas, si nulla dominetur iniquitas. Tondeatur interim & tundatur sinistrum latus, pulsetur injurijs, vellicetur opprobrijs: libens illud expono, dummodo à te custodiar, dummodo sis ipse protectio mea super manum dexteram meam.

Fortè etiam mille qui à sinistris casuri sunt, homines magis intelligendi sunt quàm dæmones. Hi nimirum nobis non nisi ob temporalia quælibet adversantur, & transitoria bona, quæ quidem aut nos habere invidiosa malignitate suspirent, aut cupiditate injusta sese potius doleant non habere. Fortè enim mundi hujus conantur auferre substantiam, forte favorem hominum, forte ipsam corporum vitam. Usque huc sævire humana persecutio potest: animæ verò non habent quid faciant. Nam dæmones quidem superna nobis, & æterna potius invidere noscuntur, non tamen ut sibi cedat, quod irreparabiliter amiserunt; sed ne illuc pauper de pulvere suscitatus accedat, unde ipsi in gloria conditi irreparabiliter ceciderunt. Indignatur & livore tabescit obstinata malignitas humanam fragilitatem obtinere, quod retinere ipsa non meruit. Sed & si quando fortè cujus temporalia damna aut inferre conantur, aut gratulantur inferri; hæc eorum tota molitio est, ut jactura exterior vel eidem ipsi, vel alteri occasio sit interna: sicut è regione homines quotiens ea suadere nobis, aut quolibet modo efficere curant, unde dextera nostra lædatur, non hoc quidem principaliter agere, sed temporale aliquod cujusvis proventurum, vel sibi scilicet, vel nobis, vel alteri forte culpam, aut detrimentum aut emolumentum exinde seu captare, seu propulsare velle videntur. Nisi forte catenus quis in dæmonem tran-

Sermones S. Bernardi,

Tt

fieri

Sinistra pro salute dextera; i. e. corporalia pro spirit. exponenda.

Prov. 4. d

Psal. 15. c

Job. 2. b

Mali homines & maligni Dæmones diversimodè nobis noxij, illi in temporalibus, hi in spiritualibus boni.

Cur dæmon tan infensus homini ad nocendum.

fierit ex homine, ut optare ullo modo possit quemlibet sibi inimicissimum hominem æterna damnatione multari.

Religiosos terrena & secularia tractantes graviter perstringit.
Psal. 136. b.

Gal. 3. a.

Alia religionis possessio est eaque potius curanda ut pote pretiosior, sed & majoribus exposita periculis.

1. Cor. 9. &
Gal. 6. b

Quid nos miseri dormitamus à spirituali studio, quos tam multipliciter infectatur nequitia spiritualis? Et pudor est dicere, & filere prohibet vis doloris. Quantos enim invenire est, Fratres, ex his quoque qui in religionis habitu & proposito degunt perfectionis, quos terribilis illa Prophetæ sententia comprehendisse videtur: *Si oblitus fuero tui Hierusalem, oblivioni detur dextera mea.* Nempe finistri custodiæ lateris tota sollicitudine incubantes calent admodum, sed sapientia hujus sæculi, cui abrenunciâsse debuerant: ea quoque nihilominus quam revelat caro & sanguis: quibus juxta Apostolum noluisse acquiescere videbantur. Denique videas eos tam avidè lucra captare præsentia, tam seculariter transitoriis utilitatibus adgaudere, ad terrenarum damna vel minima facultatum tam pusillanimitè turbari, tam carnaliter super his decertare, discurrere tam impudenter, tam irreligiosè sæcularibus sese implicare negotijs, ac si hoc esset tota eorum portio, hæc universa substantia. Attentius sanè agricola pauperem excolit fundum, sed cui forte nulla amplior preciosiorve sit possessio. Buccellam panis in sinu suo mendicus abscondit: quod in sacellis suis solum hoc metalli genus æruginet. Tu quid ita extremæ huic paupertati, & quidem proprij malè prodigus laboris, incumbis? Est & alia tibi possessio, & si fortè remota. Erras. Nil tam prope nos, quam quod intra nos est. At fortè non quidem longius positam, sed inutilem esse causaris, ut hic tibi quærendam magis sufficientiam putes. Falleris, ibi magis invenies, immò non invenies nisi ibi. An verò æstimas quod vel operam tuam non exigat, vel minus respondeat operanti? Aut certè in tuto credis esse locatam, nec ulla deinceps sollicitudine custodis egere? Quodlibet horum sapias, scito quòd desipias vehementer. Ibi enim quam maximè quæ seminaverit homo, hæc & metet. Sed & qui parcè seminat, parcè & metet: qui verò in benedictionibus seminaverit, de benedictionibus & metet, ut faciat unum tricesimum, unum sexagesimum, unum centesimum. Habes autem thesaurum istum in vasis fictilibus, si tamen adhuc habes. Puto enim jam amisisti, puto jam sublatus est, puto jam comederunt alieni robur tuum, & ignorasti, nec potes thesauro tuo cor apponere; quippe qui thesaurum ipsum non habeas. Alioquin quæso te, si tam sollicitus es, si nec minima spernis, si tam prudenter servas paleas tuas, etiam horreum tuum servare memento & custodire. Immo verò non exponas thesaurum tuum, qui sic incubas sterquilinio tuo. Forte enim illud tibi invident mille, sed istum obsident decem millia, nec minus superabundantes astu-

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. VII. 517

tes astutia, & crudelitate quam numero. *Cadent, inquit, à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis.* Verte illuc oculos fidei: forte enim jam irruerunt aditus, forte jam libere diripiunt omnia, fortè jam spolia ipsa distribuunt. Quid sinistro lateri tam male studiosus observator inhæres, nisi quod non in latere jam tibi esse, sed in facie sinistra videntur, quod hæc provideras in conspectu tuo semper; & qui tangit hoc, non latus tetigisse putetur, sed pupillam oculi tui?

Indignum majorem esse sinistro quam dextri curam.

Cæterum jam nunc tibi provide quisquis es dexteri negligens, sinistra lateris cultor, ne cum hædis locum accipias in sinistra quam elegisti. Asperum verbum est, Fratres, non immerito expavistis. At cavere non minus necesse est quam pavere. Et quidem Dominus meus JESUS post cætera inæstimabilis suæ erga me beneficia pietatis, etiam dextrum sibi propter me passus est latus fodi: quod videlicet non nisi de dextera mihi propinare vellet, non nisi in dextera locum parare refugij. Utinam ego talis merear esse columba quæ in foramine petra habitat, & in foramine lateris dextri. Considera tamen hoc vulnus eum penitus non sensit. Neque enim illud excipere voluit, nisi jam soporatus in morte; ut moneret te quamdiu vivis, in hujus semper lateris vigilare custodia, sed & mortuam censeret eam animam oportere, quæ quidem perniciofa insensibilitate dissimulet in dextera sibi vulnus infligi. Meritò quidem in sinistro latere positum esse dicitur cor hominis, quod affectio ejus prona sit semper & proclivis in terram. Nec sanè ignorabat hoc qui miserabiliter ingemiscens: *Adhæsit, inquit, pavimento anima mea, vivifica me secundum verbum tuum.* Sed ne is quidem in hoc pondere nos conditionis humanæ & gravedine cordis volebat remanere, qui sic admonens loquebatur: *Levemus corda nostra cum manibus ad Deum.* Planè id suadebat, ut à sinistro latere erigerentur ad dextrum. Secularis militia fratres, in sinistro tantum latere clypeum portat: non imitemur; si inter eos nolumus deputari, quos huic sæculo militare constat, non Christo: *Nemo, inquit, militans Deo implicat se negotijs secularibus:* hoc est, scutum applicat non tam dextræ quam sinistrae.

2. Matt. 25. c. Lateris dextri in Christo aperti mysterium.

a Eccle. b Psa. 117.

c Thren. 3. d

d 2. Tim. 2. a

Attamen, Fratres, utrumque nobis latus tegendum est, si meministis. *Scuto, inquit, circumdabit te veritas ejus.* Et Apostolus ipse: *Per arma, inquit, justitia à dextris & à sinistris.* Cæterum ipsam audi justitiam. Forte enim non eadem utrique lateri forma præscribitur. Nempe hinc quidem mandatur: *Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ.* Inde verò præcipitur: *Nolite locum dare diabolo.* Et item: *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* Audi adhuc quomodo tegas latus utrumque; *Providentes bona, ait idem Apostolus, non*

e 1. Cor. 6. b

f Rom. 12. d.

g Eph 4. f

h Jacob. 4. d.

i 1. Cor. 8. d

tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Hæc est enim voluntas Dei, ut *beneficientes*, non modo tabescere malignorum dæmonum invidiam, verum etiam *obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam.* Nunquid tamen in æternum erit nobis hæc protectio necessaria? Aut certe ab utroque latere hostile agmē instabit? Erit quando non modo non instabunt, sed nec stabunt quidem. *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis.* Si quidem nec humanā malitia jam tunc habebit quid faciat: nec dæmonum millia plus verebimur, quam totidem vermium agmina vel muscarum, Haud aliter deniquē intuebimur eos quā filij Israel transmissio jam mari rubro undique sui Ægyptios mortuos, sed & rotas curruum ire in profundum cernebant, ut & nos scilicet (longe tamen securius & delectabilius) cantemus Domino quod gloriose honorificatus sit, equum & ascensionem ejus deiiciens in abyssum.

S E R M O VIII.

De *ps. VIII.* *Veruntamen oculis tuis considerabis, & retributionem peccatorum videbis.*

Brevius quidem vobis aliquandò, dilectissimi, loqueremur, si crebrius id liceret: quod & vos credimus nonnunquam advertere potuisse. Cæterum quotiens ipsa diei præoccupante malitia, pluribus fortè diebus molestissimum sustinuimus à vestra exhortatione & consolatione silentium, neminem vestrum reor oportere mirari, si tempus ipsum redimere cupientibus nobis, sermo rarior interdum protractior videatur: Hoc sane nobis actum sit brevi præmio, ut hesterni pariter hodiernique sermonis, illius quidem prolixitas hujus verò brevitatis excusata apud vos habeatur. Vereor siquidem minus gratam fore nonnullis vel fuisse illam, vel istam fore, aut magis utramque quā alteram. *Scuto, inquit, circumdabit te veritas ejus: non timebis à timore nocturno: A sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurso & demonio meridiano. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit.* Diximus hinc præcedentibus sermonibus, quod dignata est veritas ipsa largiri, quemadmodum scilicet fidelem animam interim quidem à tentationibus, postmodum verò à difficultatibus tueatur. Quæ tamen utraque brevius quidem in alio psalmo idem iste Propheta commendans; *In te, inquit, eripiar à tentatione, & in DEO meo transgrediar murum;* quod ipso nimirum duce. nec hic gradiens offendiculum, nec egrediens

Psal. 17. d

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. VII. 519

diens hinc obstaculum pateretur. In altero ergo crebra ereptio, in altero plena jam & secunda liberatio designatur. Nam in hoc sane tertio quod adiungit: *Veruntamen oculis tuis considerabis*, etiam felicitatis non modicæ promissionem arbitror contineri. *Cadent inquit, à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Veruntamen oculis tuis considerabis.* Ita oro Domine, ita fiat. Cadant illi, & non cadam ego: paveant illi, & non paveam ego: confundantur illi, & non confundar ego.

Evidentius siquidem paucis hoc loco verbis & animæ mihi immortalitas commendatur, & ipsius quoque fides astruitur corporeæ resurrectionis. Nempe ruentibus illis futurus sum ipse qui videam, & ne isti quoque quibus eorum novissimam intuear retributionem oculi defuturi. Neque enim simpliciter oculis, sed *oculis (ait) tuis considerabis*: istis utique qui nunc languent præ inopia, & deficiunt dum speras in DEUM tuum. Et vere, Fratres, deficiunt oculi dum speramus. *Quod enim videt quis, quid sperat, spes, inquit, quæ videtur, non est spes.* Ipsis ergo jam tunc considerabis oculis, quos modo quidem nec levare audeas ad cælum, ipsis planè qui totiens interim fluunt lachrymis ac crebris compunctionibus atteruntur. Nec enim novos tibi instaurandos putes, sed tuos utique restaurandos. Quid tamen de oculo dixerim, etsi minutissima, eminentissima tamen excellentissimæque humani corporis portione? Reposita est in sinu nostro beata spes ex promissione utique Veritatis, nec capillum quidem de capite peritutum.

Forte tamen idcirco signanter visio promittitur oculorum, quòd hoc quidem summum interim animæ desiderium videatur, ut videat bona: *Credo, inquit, videre bona Domini in terra viventium.* Supremas nimirum corporis sui fenestras supernæ aperiri desiderat veritati, per speciem magis ambulare gestiens quàm per fidem. Sanè fides ex auditu, non ex visu. Denique *substantia est sperandarum rerum, argumentum non apparentium.* Et in fide ergo sicut & in spe deficit oculus, auris proficit sola. *Dominus Deus aperuit mihi aurem, ait Propheta, sed quandoque etiam oculus revelabit.* Erit quando jam non dicetur &: *Audi filia & vide, & inclina aurem tuam: sed leva potius oculos tuos & contemplare.* Quid? Planè *inquietudinem & exultationem, quam thesaurizat super te Deus tuus.* Quid? Planè non ea modo quæ interim quidem etsi non videre adhuc & audire, tamen & credere potes: verum etiam quod sicut non vidit oculus, sic nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quod præparavit DEUS diligentibus se. Nimirum tanta capiet oculus resurrectionis, quanta nec auditus, nec animus ipse nunc capiat. Obhanc denique tam vehementem

Anima immortalitas & fides resurrectionis.

b Rom. 8. c

d Psal. 26. d

e Heb. 11. a

f Isa. 50. b

g Psal. 44. a

h Isa. 64. b

& 2. Cor. 2. b

Iob. 22. d

mentem animæ concupiscentiam videndi scilicet quod audit & credit, alium quoque evidentissimum futuræ præconem resurrectionis, ipsorum propriam mentionem fecisse arbitror oculorum. Rursum, ait ^z, *circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum salvatorem meum, quem visurus sum ego ipse & non alius, & oculi mei conspiciuntur sunt.* Et adjecit: *Reposita est hæc spes mea in sinu meo.*

Psal. 90. b

Forte tamen considerandum attentius quod ait, *oculi mei*, sicut & in psalmo ^k, *oculis tuis considerabis.* Nunquid enim mei esse oculi nunc videntur? Planè non mei. Nonnunquam sanè visi sunt fuisse mei, quod ipsi quoque ad eam pertinere noscantur, quam male servaturus accepit paternæ substantiæ portionem. Nempe velociter profligata est, universam citius dissipavi. Occupavit membra omnia lex peccati, libere intrabat mors per fenestras meas, cuius nimirum factus eram servus etiam ego ipse. Miser equidem servus, non sanè homini serviens, sed immundo pecori & cœnoso. Neq; enim mercenaria saltem conditione famulabar, sed planè fervili. Nisi forte mercedem quis dari putet, cui etiam cibus negatur, cibus quoque ipsa esurie perniciosior. Cupienti siquidem porcorum siliquas nemo dabat, ut porcis viverem, nec conviverem porcis. Deinde nunquid meus tunc oculus erat, quando deprædabatur animam meam? Qua quidem necessitate demum coactus sum beneficium resignare in manu dominatoris, ut quod omnino non poteram, ipse sibi illud abhostili tyrannide vendicaret.

*Membra Deo
semel man-
cipata, cave
rursus usur-
pes.*

*Quod DEO
semel conse-
cratum, am-
plius ad hu-
manos usus
transferri non
debet.*

Considerate attentius, dilectissimi, & animadvertite, in quanta potestate evaseritis Pharaonis intolerabile jugū: ut jam membra vestra non sint arma iniquitatis peccato, nec regnet ultra in mortalibus corporibus vestris. Non est hoc operis vestri, fratres, dextera Domini facit virtutem, solus hoc potest ille, qui nihil omnino non potest. Ne dixeritis, manus nostra excelsa, sed tam salubriter quam veraciter confitemini, quia Dominus facit hæc omnia. Denique nemo sibi dubitet omnimodis esse cavendum, ne fortè donec adhuc dies mali sunt, & nulla usquam securitas homini, hanc suam possessionem de manu tam pii tamque providi tutoris, in periculosam perniciosamque interim libertatem recipere velle præsumat. Quod enim æmulatur pater, pro te æmulatur: nec invidentiæ, sed providentiæ est quod sibi totam jubet manere substantiam, ne pereat tibi. Deniq; ubi ad magnam illam sanctamque civitatem perveneris, cuius fines posuit pacem, ubi nullus jam hostium timeatur incursus, non modo reddet te tibi, sed dabit insuper & seipsum. Interim sanè à voluntatibus tuis avertere, & Deo dicata membra nulla tibi temeritate usurpes, sciens quod pietati sanctificata, non absque gravi sacrilegio in usus vanitatis,

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. VIII. 521

tatis, curiositatis, voluptatis, aut eiusmodi secularis operis assumantur. Nescitis (ait Apostolus ¹) quod corpora vestra templum sunt spiritus sancti quem habetis à DEO, & non estis vestri? Et item: Corpus, inquit, non fornicationi. Sed cui? Nunquid tibi? Plane sit tibi liberum, sed si eripere illud, aut ereptum saltem deinceps à fornicationis impetu vindicare propriis viribus potes. Quod si forte non potes, immo quia vere non potes, sit corpus non fornicationi, sed domino: serviâtque interim sanctificationi, ne corruptioni denuo peius servire contingat. *Humanum dico* (ait Apostolus ^m) *propter infirmitatem carnis vestra. Sicut exhibuistis membra vestra servire iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire justitiae in sanctificationem.* Verum id quidem propter infirmitatem, ut ipse quoque præmisit. Cæterum ubi resurrexerit in virtute quod in infirmitate fuerat seminatum, nulla jam erit necessitas serviendi. Ubi & securitas libera fuerit, & segura libertas, quidni multo magis reddat eum sibi? Quidni potius libertate donet fidelem servum magnus ille paterfamilias, quandoquidem & super omnia bona sua constituet eum?

Jam tunc ergo oculis tuis considerabis, si tamen eos fideliter agnoveris interim esse eius, non tuos. Nam & præter eam quam diximus voti utique tam necessarij rationem, quo nimirum membra ipsa quæ tibi à peccati tyrannide vindicare omnino non posses, propriis abrenunciatis voluntatibus, divino cultui mancipasti: nunquid vel modo tua esse videntur, in quibus adhuc contraria lex etsi non regnat, habitat tamen: in quibus poena peccati, secundus equidem hostis tuus, non modo manet, sed & prævalet, & libere dominatur? Tu ne tuum dixeris corpus quod mortuum est propter peccatum, aut animæ esse, quod animam aggravare non cessat? Plane si quis suum illud dicere cupit, non aliud convenienter dixisse videbitur, quam onus suum, quam carcerem suum. Alioquin quoniam modo tuos dixeris oculos, quos sanè (vis non vis) totiens somnus occupat, fumus turbat, exiguus pulvis sauciat, noxius humor obnubilat, dolor acerbis excruciat, vel ipsa demum novissima mors excæcat? At tunc planè tui erunt, quando omnia ista non erunt, ut vere jam tuis oculis considerare sit, quibus nimirum pro libitu deinceps utaris ad omnia tam libere quam secure. Neque enim avertendi de cætero erunt oculi ne videant vanitatem, quòd purissimam videant veritatem: multo minus intrabit per fenestras mors, quòd ipsa quoque inimica novissima destruat. An verò times eos è tãta plenitudine luminis, ubi singuli justis tanquàm singuli soles fulgeant, aliquãdo caligaturos fore? Timendū id planè, si non ipsos quoque oculos sicut cætera humani corporis membra resurrectio glorificaret.

Et retributionem peccatorum videbis. Hoc planè eis grave tormentum, &

1. Cor. 6. d

m Rom. 6. e

Membra & corpus nostrum, non tam nostrum quam DEI per votum at inimici per peccatum.

Oculi quando plane nostri erunt.

Quare & quomodo de visis iniquorum suppliciiis sancti gaudeant.

1. Quia eadem se per misericordiam DEI evasisse vident.

n Matt. 13. f

2. Quia visa retributione peccatorum iusti erunt plenè securi.

tum, & magnus quidam malorum cumulus erit. Fortè enim quodcunque solatium videretur, eorum quos tam malitiosè impugnaverint, in tormentis suis, vel conscientiam latere, vel ipsos saltem declinare posse conspectus. Veruntamen etsi illis ex hac nostra consideratione immensum quoddam miseræ pondus accedat, nobis quæ necessitas erit, quæ utilitas, quæ voluptas? Quid enim modo tam irreligiosum, imò quid tam inhumanum & execrabile videretur, quam cruore quantumlibet inimicorum, quantumlibet iniquorum pascere velle oculos, & oblectare aspectus suppliciiis miserorum? Attamen sicut videbit peccator & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet (prius enim benedicti vocabuntur in regnum, quàm maledicti in caminum dejiciantur ignis æterni, quo videlicet acrius doleant videntes quid amiserint) sic iusti quoque videbunt & lætabuntur considerantes quid evaserint. In illa ergo tanta separatione quemadmodum hædis agnorum divisio gravissimi livoris occasio fiet, sic electis è regione consideratio reproborum, immensa quædam materia gratiarum actionis & laudis. Unde enim iusti tam magnificè gratias agerent, nisi cum illa inexcogitabili felicitate qua perfruuntur, ipsam quoque retributionem cernerent injustorum, à quibus equidem sola misericordia Redemptoris segregatos sese fidelissimè & devotissimè recordantur? Unde verò impii tanto animi furore tabescerent, nisi regnum summæ beatitudinis coram sese vidissent alios introduci, & tunc demum in illos sese fœtores, in illos horrores, in illos æterni incendii cruciatus, in illas denique immortalis mortis miserias gemerent esse damnatos? *Ibi enim, inquit, erit fletus & stridor dentium.* Fletus quidem ob ignem qui non extinguitur; Stridor verò ob vermem qui non moritur. Planè fletus ex dolore, stridor dentium ex furore. Fletum nempe tormentorum immanitas, stridorem dentium vehementia ipsa tabescentis invidia, & obstinata malignitas extorquebit. Ita ergo retributionem peccatorum videbis, ne videlicet ignarus tanti periculi, ingratus aliquando Liberatori posse fieri videaris.

Non solum autem, sed securitas perfecta iustorum, erit visa retributio peccatorum: quo videlicet nec humanam aliquando, nec diabolicam ultra vereri malitiam possint qui nimirum cadentibus à latere suo mille, & decem millibus à dextris suis, non modo eos cadere viderint, sed & cadere in gehennam. Putas enim timere adhuc non poterant, & calidiorem cunctis animantibus serpentem habere suspectum, præsertim seductæ quondam in paradiso non immemores mulieris: nisi cum toto jam corpore suo ultricibus traditum flammis, & inter se & eum magnum planè jam chaos firmatum esse conspicerent.

Ter-

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. VIII. 523

Tertium quoque hoc nihilominus peccatorum tibi consideratio ipsa præstabit, ut ex comparatione deformitatis eorum eminentius gloriosiusque resplendeas. Sic nimirum sibi invicem collata contraria; suæ quidem utrumque videtur suscepisse augmentum aliquod qualitatis; ut album nigro si conferas, & hoc candidius, & illud tetrius apparebit. Sed audi certius super hoc testimonium propheticum sermonem; *Letabitur, ait °, justus cum viderit vindictam.* Ut quid ita? *Manus suas lavabit in sanguine peccatoris.* Planè non inquinabit in sanguine, sed *lavabit*: Ut unde ille cruentus magis, inde ille nitidior videatur. Unde ille plus sordet, inde iste pulchrius elucefeat.

3. Quia comparatione status tam dissimilia illustrior evadit gloria justorum.
*o Pl. 57. b

Nullam forte ex his tribus causis humanus refugere vel modo inveniatur affectus: sed non propter aliquid horum Sapia in eorum ridebit interitu, quod tamen sine ulla dubitatione factura est. Nempe ipsa prædicat quæ mentiri omninò non potest P. *Quia vocavi, & renuistis: extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret.* Et post pauca: *Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo cum vobis quod timebatis advenerit, cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit.* Quid ergo in insipientium interitu Sapientia credimus placiturum, nisi justissimam suam dispositionem, & irreprehensibilem ordinem rerum? Sanè quod Sapientia tunc placebit, sapientibus quoque placeat necesse est universis. Non igitur tibi durum videatur fore quod dicitur, *Oculis tuis considerabis*: quando & ridebis in eorum interitu: non quòd velut quadam immanitate crudelitas in ipsa tibi in ultione complacet, sed quòd modus ipse pulcherrimus divinae ordinationis ultra quam credi possit, justitiae zelatorem & amatorem æquitatis oblectet. Ubi optimè omnia constituta, & suum cuique cessisse locum, immo, in suum quemque cessisse, plenius & perfectius illustrante veritate cognosces: quomodo non omnia considerare, & in omnibus omnium moderatorem magnificare libebit? Pulchrè omnino Petrus Apostolus *filium perditionis in locum suum abiisse* testatus est, quod in aere crepuerit medius aeriarum collega potestatum: ut pote quem veri Dei & veri pariter hominis, qui de cælo venisset operaturus salutem in medio terræ: huius inquam proditorem, nec cælum reciperet, nec terra sustineret.

* p Prov. i. c

4. Quia ordi-
divinae sapien-
tia & justitia
piis, ut pote sa-
pientibus &
iustis non po-
test non pla-
cere.

q Acto. i. c*

Itaque oculis tuis considerabis, & retributionem peccatorum videbis. Primo quidem ob tuam evasionem, secundo ob omnimodam securitatem, tertio quoque ob comparationem, quarto ob ipsius justitiae perfectam æmulationem. Erit enim jam tunc non misericordiae, sed iudicii tempus: nec ulla omnino credenda est erga impios futura illius miserationis, ubi nec ulla speranda est correctio. Procul erit humanae infirmitatis

Sancti nulla
erga impios &
damnatos com-
miseratio.

ista mollities, qua tamen interim pro tempore charitas utitur ad salutem, amplissimo quodam videlicet expansæ sagenæ sinu & bonos & malos colligens pisces, id est affectus jucundos pariter & molestos. Verum hoc quidem in mari. Nam in littore solos eliget bonos, sic videlicet gaudens cum gaudentibus, ut ex hoc jam cum flentibus flere non possit. Alioquin quomodo in nobis judicabitur hic mundus, nisi huius teneræ affectionis obliti, introductique fuerimus in cellam vinariam, secundum eum qui dixit ^r: *Introibo in potentias Domini, Domine memorabor justitiæ tuæ solius?* Nec modo quidem considerare permittimur personam pauperis, aut misereri eius in iudicio: sed cum molestia licet, coercendus eiusmodi pietatis affectus, & æquiritatis est distanda sententia. Quanto magis ubi nulla animi colluctatio, ubi nulla poterit subintrare molestia, oportet impleri quod dictum est ^s: *Absorpti sunt iuncti petra, iudices eorum?* Absorpti planè in affectum justitiæ, & petrae soliditatem cui iuncti sunt imitantes. *Iuncti*, inquit, *petrae*, quam profecto solam ut sequerentur, cetera omnia reliquerunt. Nempe hoc est quod interroganti Petro quidnam accepturi essent, Petra ipsa respondit ^t: *Cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël.* Hæc quoque Propheta prænuncians ait ^u: *Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi sui.* Tu ne putes flexibile quippiam inveniendum in iudiciis iunctis Petrae. Qui adhæret DEO, Apostolus ait ^x, *unus spiritus est*: qui & petrae jungitur, lapis unus. Ad quod sanè Propheta non immerito suspirans. *Mihi*, inquit ^y, *adhærere Deo bonum est.* Ita ergo absorpti sunt iuncti petrae iudices eorum. O familiaritatis gratiam, o honoris culmen, o fiduciae privilegium, o prærogativam securitatis perfectæ!

Quid enim tam pavendum, quid tam plenum anxietatis, & vehementissimæ sollicitudinis excogitari potest, quàm iudicandum astare illi tam terrifico tribunali, & incertam adhuc expectare sub tam districto Iudice sententiam? *Horrendum est* (ait Apostolus ^z) *incidere in manus Dei viventis.* Judicemur interim, Fratres, & terribilem illam expectationem præsentem studeamus declinare iudicio. Non iudicabit DEUS bis in idipsum ^a. Sanè, ut quorundam peccata, sic & quorundam studia bona manifesta sunt præcedentia ad iudicium: ut illi quidem non expectantes sententiam, proprio statim pondere criminum in tartara deiciantur: isti verò è regione paratas sibi sedes tota libertate spiritus sine ulla cunctatione conscendant. Felix paupertas voluntaria omnium relinquentium, & sequentium te Domine Jesu. Felix planè quæ tam securos, imò tam gloriosos faciat in illo singulari fragore elementorum, & in illo tremendo examine meritorum, in illo tanto discrimine iudiciorum. Jam verò audiamus

^r Pſal. 70. c

^s Pſal. 140. b

^t Matt. 19. d

^u Eſa. 3. c

^x 1. Cor. 6. d

^y Pſal. 72. d
& 140. b

*Dei iudicium
futurū quam
terribile.*

^z Heb. 10. f

^a 1. Tim. 5. d
*Minus tamen
his qui nunc
seipsos iudi-
cant.*

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. IX. 525

audiamus quid ad tantas promissiones devota & fidelis anima respondeat, ne forte aut diffidere, aut secus quam oporteat fidere videatur. *Quoniam tu es, inquit, Domine, spes mea.* Quid tam sobriè, quid tam piè poterat dici? Sed nec aliud huic verbo videtur posse convenientius responderi, quàm quod sequitur: *Altissimum posuisti refugium tuum.* Cæterum ignoscite nobis, Fratres, hodie quoque promissæ etiam terminos brevitatis paulominus excessisse videmur.

S E R M O IX.

De ψ . IX. *Quoniam tu es Domine spes mea, altissimum posuisti refugium tuum.*

ETiam, Fratres, hodie aliquid audiamus de promissione Patris, de expectatione filiorum, de fine huius nostræ peregrinationis, de mercede laboris, de fructu captivitatis. Et quidem dura omnino captivitas, non modo illa communis, quam ex ipsa jam conditione generis toleramus humanis sed hæc quoque, qua voluntates mortificare proprias, etiam perdere proprias in hoc mundo animas festinantes, in hos tam rigidæ compedes disciplinæ, in hunc tam gravis pœnitentiæ carcerem dedimus nosmetipsos. Miseranda servitus planè, sed si coacta, sed si non spontanea videretur. Nunc verò cum voluntariè sacrificetis Deo, nec ingeratur ulla, nisi per ipsam voluntatem violentia voluntati, profecto aliquid in causa est. Illud puto aliquid, quo maius aliquid esse non potest. An verò plangendum videtur quamlibet magnum, quamlibet laboriosum, quod propter DEUM fiat? Et si magnitudo ipsa laboris interdum fortè extorqueat compassionem, sed multò magis causæ consideratio exigit congratulationem. Quid, quòd bona omnia non modo propter eum constat fieri, sed per eum? DEUS enim est, qui operatur in vobis, & velle & perficere pro bona voluntate^a. Ipse ergò auctor, ipse remunerator operis, ipse remuneratio tota: ut summum illud bonum, cuius nimirum tam perfecta est simplicitas in seipso, duplex quodammodo videatur in nobis causa bonorum, effectiva scilicet, & finalis. Benè ergò, dilectissimi, quòd in his omnibus tam multis laboribus vestris non modo subsistitis, sed etiam superatis, propter eum qui dilexit vos. An verò non per eum? Et manifestè. *Sicut enim abundant pro Christo tribulationes nostræ (ait Apostolus^b) ita abundant etiam consolationes nostræ per ipsum.*

Omnia dura & aspera propter DEUM, & per eum levata ac facienda.

^a Philip. 2. b

^b 2. Cor. 1. a

Usitatus sermo, communis sermo, propter Deum, sed planè ubi non vacuè dicitur profundissimus sermo. Crebro sonat in ore hominum, etiam à quorum corde longe esse probatur. Omnes sibi propter DEUM

Propter DEUM vox frequens

Yuu 2

præstari

*in ore homi-
num, sed non
in corde &
affectu.*

præstari postulant, propter DEUM flagitant sibi subveniri. Facile quoque ipsa petuntur propter Deum, quæ tamen non sunt secundum Deum: & id sibi fieri quis obsecrat propter Deum quod non desiderat propter Deum, magis autem forte contra Deum. Cæterum vivus plane & efficax sermo, ubi non perfunctoriè, non usurpatoriè, non velut quodam usu loquendi, vel arte persuadendi; sed ex pinguedine, ut dignum est, devotionis, & pura animi intentione procedit. Nempe & mundus transit, & concupiscentia eius, nec satis utiliter posita, aut stabilita firmiter, vel cadente eo, quæ pro eo facta sunt videbuntur. Ubi enim causa ipsa deficiet, quomodo non omnia quoque quæ ei videbantur innixa; pariter evacuantur; Propterea denique & qui in carne seminant, de carne habent metere corruptionem: quod videlicet omnis caro scænum, & gloria eius tamquam flos sceni ^e: & ubi scænum aruerit, florem quoque nihilominus cadere sit necesse. Solus qui est causa, indeficiens est: nec flos sceni, sed verbum Domini manet in æternum. Denique, *cælum*, inquit ^d, & ^e *terra transibunt, verba autem mea non transibunt.*

Prudenter itaque, dilectissimi, & utiliter elegistis propter verba laboriorum eius custodire vias duras; illic seminantes, ubi ne minima quidem portio vestri seminis valeat deperire. Sanè: Qui parcè seminat, non quidem non metet, sed parcè metet ^e. Nempe, qui metit, mercedem accipit: & scimus quis promisit, ne eum quidem qui pro nomine suo calicem aquæ frigidæ dederit sitienti, mercede propria cariturum ^f. Nunquid tamen in qua mensura mensus fuerit, sibi quoque remetietur: aut in retributione æquabitur ei, qui non aquam porrigens, sed sanguinem fundens, propinatum sibi biberit calicem Salvatoris? Non est hic calix aquæ frigidæ, sed calix inebrians quam præclarus, calix vini meri, & quidem plenus mixto. Solus enim merum habuit vinum Dominus meus *JESUS*, qui solus perfectè mundus, & semper etiam potest facere mundum de immundo conceptum semine. Solus planè merum habuit vinum, qui nimirum & secundum divinitatem sapientia est, ubiq; attingens propter munditiam suam, & nihil inquinatum cadit in eum: & secundum humanitatem peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore eius: solus non debito conditionis gustavit mortem, sed suæ beneplacito voluntatis, sanè non ob propriam utilitatem, bonorum enim nostrorum non eget: sed nec tanquam retribuens nobis gratiam pro gratia, qui non aliter pro amicis mortuus est, nisi pro acquirendis, videlicet ut amicos faceret ex inimicis. Cum enim adhuc inimici essemus, reconciliati sumus DEO per sanguinem Filii sui. Aut potius pro jam amicis, etsi nondum quidem amantibus, sed tamen jam amatis. In hoc est enim gratia, non quasi nos dilexerit

*Christi mors
meri fuit a-
moris.*

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. IX. 527

dilexerimtis Deum, sed prior ipse dilexit nos. Vis nosse quam longe prior? *Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi* (ait Apostolus *g*) *qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in caelestibus in Christo Iesu, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem.* Et post pauca: *Gratificavit, inquit, nos in dilecto Filio suo.* Quomodo ergo non dilecti jam tunc in illo, quando electi in illo? Quomodo non ei grati, in quo gratificati sumus? Sic ergo Christus secundum tempus quidem pro impiis mortuus est: secundum prædestinationem autem pro fratribus & amicis.

g 2. Cor. 1. a

In his ergo omnibus merum est vinum ipsius equidem & solius, uti ne quispiam cæterorum præsumere audeat non esse quod sibi propheticum illud aptetur *b*: *Vinum tuum mixtum est aqua.* Primum, quod nemo interim mundus à sorde, nemo gloriari possit omnino se castum habere cor. Deinde quod mortis debitum persolvant, quandoque necesse est. Tertio quod ponentes pro Christo animas hoc sibi compendio vitam mercantur æternam: sed væ eis, si ipsius erubescerent testimonium. Quarto, quod prærogatæ sibi & gratis exhibitæ tantæ dilectioni imparem nimis exiguamque rependant. Attamen nec hoc mixtum, qui sine mixtura est dedignatur, adeo ut fiducialiter Apostolus dicat *b*, *i* Colof. 1. d implere se *quæ desunt passionum Christi in corpore suo.* Sit ergo licet electis pariter omnibus unus idemque denarius vitæ reddendus æternæ; & in ipsa tamen sicut stella à stella differt in claritate: & alia claritas Solis, alia claritas Lunæ, alia stellarum; sic erit & resurrectio mortuorum: & quamvis domus una, diversæ tamen in ea sunt mansiones: ut videlicet quantum quidem ad æternitatem & sufficientiam; & qui parum, non minoretur; & qui multum, non abundet: quantum verò ad eminentiam & discretionem meritorum unusquisque accipiat secundum suum laborem, ne quid omnino pereat quod in Christo sit seminatum.

b Esa. 1. f

Mors nostra quam impar morti & amori Christi.

i Colof. 1. d

Hæc autem dicta sunt, Fratres, ut illius tam spiritualis responsi, quod hodie nobis considerandum est, gratia commendetur. *Quoniam tu es Domine spes mea.* Quicquid igitur agendum sit, quicquid declinandum, quicquid tolerandum, quicquid optandum, tu es Domine spes mea. Hæc una mihi omnium promissionum causa, hæc tota ratio meæ expectationis. Prætendat alter meritum, sustinere se jactet pondus diei & æstus, jejunare bis in sabbato dicat, postremò non esse sicut cæteros hominum gloriatur: mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. Sperent in alijs alij, forte hic in scientia litterarum, hic in astutia sæculi, ille in nobilitate, ille in dignitate, ille in alia qualibet vanitate confidat: propter te omnia detrimenta feci; & ut sterora arbitror, quoniam tu es Domine spes mea. Speret qui vult in in-

53

Totus hominis pij thesaurus spes in Deum.

V u u 3 certo

certo divitiarum: ego verò ne ipsa quidem nisi abs te victui necessaria
 & Matt. 6. d spero, nimirum verbo tuo confidens^k, in quo abjeci omnia. *Quærite*
 1 Psal. 2. g *primum regnum Dei & iustitiam eius, & omnia adiciuntur vobis. Nempe*
tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adjutor^l. Si mihi præmia pro-
 mittuntur, per te obtinenda sperabo. Si insurgant adversum me præ-
 lia, si sæviat mundus, si fremat malignus, si ipsa caro adversum spiritum
 concupiscat; in te ego sperabo.

Fratres, hoc sapere, ex fide vivere est: nec alius ex sententia dice-
 re potest: *Quoniam tu es Domine spes mea*, nisi cui intus sit persuasum à
 spiritu, ut (quemadmodum monet Propheta^m) jactet cogitatum suum
 in Domino, sciens quòd enutriendus sit ab eo, juxta illud quoque Petri
 1. Pet. 5. c Apostoliⁿ: *Omnem sollicitudinem vestram proicietes in eum: ipsi enim*
cura est de vobis. Ut quid enim si hæc sapimus, ut quid cunctamur abiicere
omnino spes miseras, vanas, inutiles, seductorias: & huic uni tam solidæ,
tam perfectæ, tam beatæ spei, tota devotione animi, toto fervore spiritus in-
hærere? Siquid illi impossibile, si quid vel difficile est, quære aliud
in quo speres. Sed verbo omnia potest. Quid facilius dictu? Attamen
hujusmodi dictum intelligas volo. Si decreverit salvare nos, continuo
liberabimur: si vivificare placuerit, vita in voluntate ejus est. Si præ-
mia æterna largiri, licet ei quod vult facere. An verò de facilitate jam
non dubitas, sed ipsa tibi est suspecta voluntas? Plane & voluntatis testi-
 monia credibilia facta sunt nimis. *Majorem hac dilectionem nemo habet,*
quàm ut animam suam ponat quis pro amicis suis^o. Denique quando in se
 speranti desit illa majestas, quæ tam studiose monet in se sperari? Planè
 non dereliquit sperantes in se. *Adjuvabit eos, ait P, & eruet eos à pecca-*
toribus; & salvabit eos. Quare? Quibus meritis? Audi quod sequi-
tur: Quia speraverunt in eo. Dulcis causa, attamen efficax, attamen ir-
refragabilis. Nimirum hæc est iustitia, sed quæ ex fide est, non ex lege.
De quacunque tribulatione, inquit, clamaverint ad me, exaudiam eos. Ecce
numera tribulationes; secundum multitudinem earum consolationes ejus
lætificabunt animam tuam: dummodo ad alium non convertaris;
dummodo elames ad eum; dummodo speres in eum? nec humile ali-
quid vel terrenum, sed altissimum ponas refugium tuum: Quis spera-
vit in eo, & confusus est? Facilius est cœlum & terram transire, quàm
verbum ejus evacuari.

Altissimum, inquit, posuisti refugium tuum. Non accedet illuc ten-
 tator, non calumniator ascendet, non pessimus ille fratrum accusator
 attinget. Nempe ei dicitur hoc (recolite Psalmi primordia) ei dicitur,
 qui in protectione Altissimi commoratur, illuc refugiens à pusillanimitate
 spiritus

*Sperandum
 in Deo omni
 vana spe ab-
 jectâ.*

o Ioan. 15. b

*p Psal. 36. g
 Spes in Deum
 efficax ratio
 obtinendi di-
 vini auxilii.*

In Psalmum XC. Qui Habitat Serm. IX. 529

spiritus & tempestate. Quæ quidem duplex necessitas fugiendi, quod videlicet & foris pugna & intus timores. Minus enim fugere oporteret, si vel interior magnanimitas exteriores tumultus viriliter sustineret, vel exteriori tranquillitate pusillanimitas propria foveretur.

Altissimum, ait, *posuisti refugium tuum*. Sæpe illuc fugiamus, Fratres, munitus est locus, nullus ibi timetur hostis. Utinam magis semper ibi manere liceret. Sed non est hoc temporis hujus. Quod modo refugium est, quandoque habitaculum erit, & habitaculum sempiternum. Interim sane etsi persistere non conceditur, frequenter tamen est recurrendum. Nempe ad omnem tribulationem, ad omnem denique cujuscunque modi necessitatem aperta est nobis urbs confugii. Sinus matris expansus est: Parata sunt foramina petrae; Patent viscera misericordiae DEI nostri. Hoc refugium qui declinat, nihil mirum si effugere non meretur.

Jam quidem, Fratres, quæ dicta sunt, ad expositionem versus hujus videntur posse sufficere, si dixisset Propheta: *Quoniam in te speravi*, sicut in alijs Psalmis quibusdam invenitur. Cæterum quod dicit: *Tu es Domine spes mea*: forte amplius aliquid sonat & sublimius, quod videlicet non modo in eo speret, sed eum. Convenientius si quidem spes nostra dicitur quod speramus, quàm in quo speramus. Sunt autem forte nonnulli qui à Domino obtinere temporalia seu spiritualia quælibet concupiscunt: sed perfecta charitas solum sitit quod summum est tota desiderij vehementia clamans: *Quid enim mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum*. Pulchrè nobis utrumque paucis verbis hodie Hieremiæ prophetæ lectio commendavit: *Bonus es Domine sperantibus in te, animæ quærenti te*. Ubi sanè & ipsam numeri discretionem prudenter advertite, quòd sperantes quidem in eo pluraliter dixerit, quòd hoc videatur commune multorum: quærentem verò eum singulariter, quòd singularis sit puritatis, singularis gratiæ, singularis perfectionis non modo nil sperare nisi ab eo, sed nil quærere nisi eum. Quòd si bonus illis, quanto magis isti?

Merito proinde quærenti illum animæ respondetur: *Altissimum posuisti refugium tuum*. Neque enim sic Deum sitiens anima, aut cum Petro ei in terreno monte facere tabernaculum, aut cum Maria deinceps eum tangere vult in terra, sed planè clamat: *Fuge Dilecte mi, assimilare caprea hinnuloque cervorum super montes Bethel*. Andivit enim dicentem: *Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem, quia Pater major me est*. Andivit dicentem: *Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem*. Et cœlestis jam nõ ignara consilij clamat cum Apostolo: *Et si cognovimus Christum*

Ad altissimum refugium frequenter recurrendum.

Non modo in Deo speramus, sed ipsum Deum.

q Psal. 72. d

r Thren. 3. c

*f Matt. 17. a
t Ioan. 20. d
u Cant. 8. d
x Ioan. 14. d*

*y Ioan. 20. d
z 2. Cor. 5. d*

Christum secundum carnem, sed nunc jam non novimus. Super montes, inquit, Bethel, super omnem videlicet Potestatem & Principatum, super Angelos & Archangelos, Cherubim quoque & Seraphim. Neque enim alij sunt montes domus Dei, quod sonat Bethel, planè in dextera Patris, ubi jam non sit Pater major eo, in dextera Altissimi coalitissimum apprehendere concupiscens. Hæc enim est vita æterna, Fratres, ut Patrem cognoscamus verum Deum, sed & quem milit, Jesum Christum, verum nihilominus, & unum cum eo Deum, per omnia benedictum in sæcula, Amen.

S E R M O X.

De *ÿ. X.* Non accedet ad te malum: & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

NEc nostra est, nec nova nobis, sed nota omnino sententia, in præcipuis quibusque partibus nostræ fidei; quid non sit, quàm quid sit, & sciri posse facilius, & periculosius ignorari. Idem sanè & spei non inconvenienter tribui posse videtur. Longè enim facilius mens humana tantorum experta malorum, quibus sit caritura, quàm quibus perfruitura, comprehendit. Nempe germana fidei speique cogitatio est; ut quod illa futurum credit, hæc sibi incipiat sperare futurum. Merito proinde Apostolus *Fidem sperandarum rerum substantiam* esse diffinit ^a, quod videlicet non credita nemo sperare, non plus quàm supra inane pingere possit. Dicit ergo fides: Parata sunt magna & incogitabilia bona à Deo fidelibus suis. Dicit spes: Mihi illa servantur. Nam tertia quidem charitas: Curro, mihi ait, ad illa. Cæterum, ut jam memini, difficile omnino, aut etiam impossibile illorum qualitatem investigare bonorum; nisi cui forte (juxta illud Apostoli ^b, *quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se*) revelavit ipse per spiritum suum. Sanè quantumlibet perfectus in carne adhuc mortali degens (nisi enim esset hic quædam, ut ita dixerim, imperfecta perfectio, non diceret Apostolus ^c: *Quotquot perfecti sumus, id ipsum sentiamus: id ipsum profecto quod præmiserat: Non quasi jam acceperim, aut jam perfectus sim*) etiam Paulus ipse necesse est fateatur ^d, *quia nunc cognosco ex parte.* Et item: *Vidimus nunc per speculum & in anigmate, tunc autem facie ad faciem.* Quod ergo homini interim noscitur capabilius, sanè pia & provida inculcatione amplius commendatur. Proprium enim est afflictorum, ut molestiis eximi, summam reputent felicitatem; & carere miseria, summam beatitudinem arbitrentur. Unde ^e *Psal. 114. b** Propheta in psalmo ^e; *Convertere, inquit, anima mea in requiem tuam, quia*

^a Heb. 11. a
Facilius intelligi mala quibus carebimus, quam bona quibus fruituri sumus.

^b 1. Cor. 2. c

^c Phil. 3. c

^d 1. Cor. 13. d

^e Psal. 114. b*

quia Dominus benefecit tibi: nec ulla tamen collata munera felicitatis enumerat, sed adjungit: Quia eripuit animam de morte, oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapsu. In quibus sanè verbis patenter indicat quantam sibi requiem, quantaque Domini beneficia judicet à tribulationibus & periculis liberari.

Cui profecto sententiæ illud quoque quod de psalmo nonagesimo hodie nobis tractandum est, simile invenitur, Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Est autem versus ipsius quantum nos capimus, facilis intelligentia, ad quam fortè ex vobis jam aliqui prævolant. Neque enim tam rudes estis, aut spiritualis studij tam expertes, ut non facillimè inter vos & tabernacula vestra; & rursus inter id quod malum & flagellum dicitur discernatis. Nam & Apostolum sanè audistis dicentem ^f: cum jam bonum certamen certasset, ^f locem fore depositionem tabernaculi sui. Sed quid ego Apostoli verba memoro? Quasi verò ignorare possit miles tabernaculum suum, aut docendus sit exemplo alieno. Videmus sanè nonnullos tabernacula sua in turpissimæ captivitatis domicilia commutasse, nec militare in his, sed miseram gerere servitutem. Imò verò (quod omnino ridiculum est) sic errant aliqui, & in tantam oblivionem & spirituales phrenesim devenerunt, ut nihil sese aliud putare, quàm suum hoc exterius tabernaculum videantur. Quid enim aliud quàm non modo Dei, sed & sui ignorantiam habent, qui tanquam mortui à corde, omnem infumunt operam circa carnem, sic intendentes tabernaculo suo, ac si nunquam putent esse casurum? Veruntamen cadat necesse est, atque id quidem in brevi. An non non seipfos nescire videntur, qui sic dediti sunt carni & sanguini, ac si omninò nihil aliud quàm carnem solùm se esse reputent, sic in vano accipientes animas suas, tanquam prorsus ignorent animas se habere? Si separaveris pretiosum à vili (ait Dominus ^g) tanquam os ^g meum eris? hoc est si solerter discreveris inter exteriorè interiorèque substantiam, ut non plus tabernaculo tuo timeas à flagello, quam tibi ipsi à malo. Hoc enim malum est, unde dicitur ^h: Declina à malo, & ^h fac bonum. Hoc malum quod sua quidem anima animam privat, quod separat inter te & Deum; ut eo regnante, tanquam corpus sine anima, sic sit anima sine Deo, planè mortua in semetipsa, instar unius eorum quos tanquam sine Deo in hoc seculo fuisse, Apostolus memorabat.

f 1. Tim. 4. b

Perstringit eos qui neglecta anima tot i sunt in carne & carne curanda.

g Hier. 15. d

h Psal. 36. c

i Gen. 6. a

Nec sanè dixerim, ut vel ipsam odio habeas carnem tuam. Dilige eam tanquam tibi datam in adjutorium, & ad æternæ beatitudinis consortium præparatam. Cæterum sic amet anima carnem, ut non ipsa in carnem transisse, putetur, dicaturque ei à Domino ⁱ: Non permanebit spiritus meus

Caro quomodo diligenda.

*k Matt. 3. b
Verè carnem amant, qui carnem mortificant.

Joel. d. 2.

Malum anima peccatum.

Magis cavendum peccatū, quam peccati supplicium.

tus meus in homine, qui caro est. Diligat anima carnem suam, sed multo magis suam ipsius animam servet. Amet Adam Evam suam, sed non sic amet, ut voci ejus plus obediat quam divinæ. Denique ne ipsi quidem expedit sic amari, ut videlicet cui interim caves à flagello paternæ correptionis, thesaurizes iram æternæ damnationis, *Genimina viperarum* (ait Joannes ^k) *quis demonstravit vos fugere à ventura ira? Facite dignos fructus pœnitentiæ.* Ac si evidentius loqueretur: Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus: sustinete virgam corripientem, ne sentiatis malleum conterentem. Quomodo dicunt nobis carnales homines: Crudelis est vita vestra, non parcitis carni vestræ? Esto, non parcimus semini. In quo ei magis parcere poteramus? An non melius est illi renovari & multiplicari in agro, quam in horreo putrefieri? Heu *computruerunt jumenta in stercore suo* ^l. Sic vos parcitis carni vestræ? Simus nos crudeles interim non parcendo; at vos planè parcendo crudeliores. Siquidem etiam nunc caro nostra requiescit in spe, videritis vos ipsi quid ignominia interim vestra sustineat, quid miseriam eam maneat in futurum. *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Hic duplex est stola & gemina quædam immortalitas commendatur. Unde enim nisi ex separatione animæ & corporis mors procedit? Inde est quod mortuum corpus exanime nominatur. Unde autem separatio hæc, nisi ex flagellis præsentibus, ex qualibet doloris vehementia, ex ipsius corporis corruptione, ex pœna peccati? Merito timet proinde, & odit flagellum caro nostra: quod nimirum ab ipsius animæ tam delectabili honorabilique consortio amarum nimis divortium patiat. Cæterum interim quidem donec renovetur, velit nolit, sustineat illud necesse est. Expedit autem sic tolerare ut prorsus evadas, & flagellum deinceps non appropinquet tabernaculo tuo.

Jam verò (ut supra meminimus, & incessanter convenit meminisse) vera animæ vita Deus est: & inter hæc quoque separat malum, sed malum animæ, quod non est aliud quam peccatum. Eia fratres, nugari libeat, otiositatibus indulgere delectet. Nimirum gemino hoc serpente vicino, qui duplicem nobis auferant vitam alter corporis, alter cordis: quidni securè dormiamus, nisi quod negligentia in graviore periculo, non tam securitati est quam desperationis indicium? Et quidem optandum nobis ab utroque liberari: sed cavendum sanè interim peccatum, quam peccati pœna, & eo studiosius à malo, quam à flagello declinandum, quod perniciosus & omninò infelicius sit à Deo animam, quam à corpore separari. Sanè ubi prorsus de medio factum fuerit omne peccatum, causa quidem omnino sublata,

sublata, nec ipse quoque deinceps manebit effectus, ut quomodo accedere jam ad te malum omnino non poterit; sic ne flagellum quidem valeat appropinquare tabernaculo tuo, quod videlicet tam longè sit ab exteriori homine quælibet pœna, quam longè fuerit culpa ab interiori. Neque enim dicit, non erit in te malum, aut flagellum in tabernaculo tuo; sed *non accedet, non appropinquabit.*

Siquidem est considerare homines in quibus peccatum non modo habitat, sed & regnat: nec jam proximum magis aut magis intimum posse esse videtur, nisi fortè cum sic dominabitur eis, ut nullo modo deinceps valeat non dominari. Est autem & alios invenire, in quibus quidem adhuc manet peccatum, sed jam non dominatur aut prævalet in eis, evulsam quodammodo, necdum tamen expulsam: dejectum sed non prorsus ejectum. Constat sane ab initio non fuisse sic, sed in parentibus primis ante primam illam mandati prævaricationem non modo non regnasse peccatum, sed nec fuisse quidem. Attamen quodammodo jam tunc propè illis fuisse videtur quod tam facile persuasum est, quod tam festinanter intravit. Quid verò aliud admonebat, quam & ipsam quoque peccati pœnam etsi necdum inesse corporibus; jam tamen velut præ foribus esse, qui dixit *m*: *In quacunq[ue] die comederitis de ligno scientia boni & mali, morte moriemini.* Felix proinde expectatio, & beata spes nostra, quorum tam longè gloriosior futura est resurrectio, quam fuerit prima conditio: ut nec culpa omnino nec pœna, nec malum scilicet nec flagellum, aut regnet, aut habitet, aut regnare, aut habitare jam possit aliquando in animabus seu in corporibus nostris. *Non accedet (inquit) ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Nempe nil tam remotum, quam quod adesse ultra non potest.

Peccatum quomodo varie sit in hominibus.

m Gen. 2. c Plus acquiret homo in statu glorie, quam habuit in statu innocentie.

Sed quid agimus, Fratres? Vereor deprehendi. Nempe horam hanc magnus ille & communis Abbas noster & vester non vacationi sermonum, sed operi manuum noscitur assignasse †. Puto tamen ignoscet facile, præsertim non immemor religiosæ fraudis illius qua Romanus olim tribus annis ei in specu posito piè ministravit. Piè siquidem (ut legimus) Patris sui oculis furabatur horas, & quem sibi subripere ad manducandū poterat, certis diebus Benedicto panem ferebat. Et ego quidem non dubito, Fratres pluribus qui inter vos sunt, abundantiore spiritaliū deliciarum suppetere copiam: sed quod vobis communico, non subripio mihi. Quinimò & securius & suavius, quicquid illud sit, quod Dominus donat, sumo vobiscū: nec enim alimonia hæc distribuendo minuitur, sed potius augetur ministrando. Veruntamē quod aliquando vobis loquimur præter consuetudinem Ordinis nostri, non nostra id agimus præsumptione, sed de

† S. Bened

Humilis excusatio S. Bernardi.

NOTA. Ze-
lum Regula
in viro San-
cto, qui nec
corporales la-
bores detre-
tat, si vires
corporis ser-
uent.

voluntate venerabilium Fratrum & Coabbatum nostrorum, quid id nobis etiam injungunt, quod tamen sibi quidem passim nolunt omnino licere. Nempe aliam mihi rationem & singularem necessitatem esse noverunt. Neque enim modò loquerer vobis, si possem laborare vobiscum. Illud fortè vobis efficacius verbum foret, sed & conscientia mea magis acceptum. Cæterum quando id mihi peccatis meis exigentibus, & onerosi huius (ut ipsi scitis) tam multiplici infirmitate corporis, & ipsa quoque temporis necessitate negatur: utinam dicens & non faciens in regno Dei, vel minimus merear inveniri, Amen.

S E R M O X I.

De ψ . XI. Quoniam Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus vijs tuis.

Scriptum est, & veraciter scriptum^a; quia misericordia Domini, quod consumpti non sumus, quòd non tradidit nos in manus inimicorum nostrorum. Vigilat super nos indefessus, & pervigil ille singularis elementia oculis, non dormit neque dormitat qui custodit Israel. Id quidem necesse. Non enim dormit, neque dormitat qui impugnat Israel. Et sicut ipse sollicitus est nostri, & ipsi cura est de nobis: sic ille sollicitus est ut nos mactet & perdat: & una ei cura, ne forte qui averfus est revertatur. Nos autem aut non attendimus, aut minus attendimus reverentiam præsentis, protegentis custodiam, beneficia largientis, ingrati gratia, imò tam multiplicibus gratiis quibus prævenit nos, & subvenit nobis. Et nunc quidem per seipsum implet splendoribus animas nostras, nunc per Angelos visitat, nunc per homines instruit, nunc etiam consolatur, & erudit per scripturas. Quaecunque enim scripta sunt: ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus^b. Bene ad doctrinam, ut per patientiam speremus. Si quidem (ut alibi dictum est) doctrina viri per patientiam noscitur, sed & patientia probationem operatur, probatio vero spem^c. Quid nos soli nobis non adsumus, quid soli negligimus nos ipsos? An ideo dissimulandum nobis, quia undique subvenitur nobis? Imò verò propterea studiosius vigilandum. Neque enim tam magna pro nobis in celo pariter & in terra sollicitudo gereretur, si non magna nobis incumbere necessitas videretur: non tam multiplex nobis custodia, nisi ob multiplices insidias poneretur.

Felices proinde fratres nostri qui jam liberati sunt de laqueo venantium, qui de tabernaculis militantium ad atria quiescentium transferunt, malorum timore sublato, in spe singulariter constituti. Unum istorum imò

^b Rom. 15. a

^c Prov. 19. c

^d Rom. 5. a

rum imò universitati dicitur: *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Sane considera non ad hominem qui secundum carnem vivit, sed ad eum qui in carne degens secundum spiritum ambulat, hanc fieri promissionem. Siquidem non est distinguere inter illum & tabernaculum illius. Confusa in eo sunt omnia tanquam in filio Babylonis. Denique huiusmodi homo etiam caro est, nec in eo spiritus manet. Ubi autem non fuerit spiritus bonus, quando deerit malum? Porro ubi malum, flagellum quoque appropinquet, necesse est.

*Semper malum
pœna comita-
tur.*

Semper enim malum pœna comitatur. *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Magna promissio, sed unde id sperare licet? Quomodo malum & flagellum evadam, quomodo effugiam, quomodo elongabo ut non appropinquent mihi? Quo merito, qua sapientia, qua virtute? *Quoniam Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* In quibus omnibus viis? Quibus declinas à malo, quibus à ventura ira. Multæ sunt viæ, & genera multarum viarum: magnum profecto periculum viatori. Quàm facile in multarum occursum erabit in via sua, qui viarum discretionem caruerit. Nam neque Angeli mandatum, ut in omnibus viis custodiant nos, sed in omnibus viis nostris. Sunt autem à quibus, & in quibus oporteat custodiri.

Scrutemur proinde vias nostras, Fratres, etiam vias dæmonum: vias quoque beatorum spirituum, & vias Domini investigemus. Et quidem supra me est quod incipio, sed adjuvabitis orationibus vestris, ut aperiat mihi thesaurum intelligentiæ suæ, & voluntaria oris meis beneplacita faciat sibi Deus. Viæ igitur filiorum Adam in necessitate & cupiditate versantur. Ab utraque siquidem ducimur, & ab utraque trahimur: nisi quòd videmur magis urgeri necessitate, trahi cupiditate. Et necessitas quidem specialiter corpori tribuenda videtur. Nec simplex illa est, sed anfractus habens plurimos, plurimæque dispendia: nam compendia pauca admodum, si qua tamen. Quis hominum nesciat, quòd necessitas hominum revera quàm multiplex sit? Quis sufficiat, quàm sit multiplex, explicare? Ipsa nos erudit experientia, ipsa vexatio dat intellectum. In his quisque docetur quàm necesse habeat clamare ad Dominum, non de necessitate, sed de necessitatibus meis erue me. Nec modo ab hac via necessitatis, sed ab ea quoque quæ cupiditatis est optabit educi, quisquis non furda aure monita Sapientis exceperit. Quid enim ille ait? *A voluntatibus tuis avertere.* Et item. *Post concupiscentias tuas non eas.* Siquidem è duobus malis longè melius est in necessitate gradi, quam in cupiditate. Multiplex illa, sed ista amplius per omnem modum, imò ultra omnem modum multiplicior invenitur. Rex cordis est ista cupiditas, propterea

*Varia via ex-
penduntur.*

*Primo, Via
hominum Ne-
cessitas & cu-
piditas.*

e Psal. 24. d

f Eccl. 18. d

tantò maior, quantò anima plus est quàm corpus. Denique hæ sunt viæ quæ videntur hominibus bonæ, sed finem non habent nisi cum demergunt in profundum inferni. Si inveniisti vias hominum, illud quoque considera, ne fortè de his dictum sit *g*. *Contritio & infelicitas in viis eorum*; ut sit contritio in necessitate, infelicitas in cupiditate. Quomodo in cupiditate infelicitas? id est non felicitas, ut putatur. Quid enim si cui fortè videtur in terrenarum affluentia rerum felicitas arridere cupiat? Eo ipso infelicior est, quo vehementius ipsam pro felicitate amplectitur infelicitatem, aut magis immergitur ei, & absorbetur ab ea. Væ filiis hominum ab hac felicitate falsa atque fallaci. Væ qui dicit, quia dives sum, & nullius egeo: cum sit pauper & nudus, & miser & miserabilis. Et necessitas quidem ex infirmitate carnis, cupiditas ex cordis inedia & oblivione procedit. Idcirco alienum mendicat anima, quod oblita sit comedere panem suum: propterea terrenis inhiat, quòd minimè cœlestia meditetur.

g Psal. 13. b

Nihil infelicius felicitate malorum.

2. Væ demonum.

Præsumptio & obstinatio.

b Isaia. 14.

Cave has vias o homo.

Gradus in præsumptione & perditione.

Videamus & Dæmonum vias. Videamus & caveamus, videamus & fugiamus eas. Siquidem viæ illorum præsumptio & obstinatio. Scire vultis unde id sciam? Considerate eorum principem, qualis ille est, tales & domestici eius. Considerate viarum ipsius principia, si non manifeste in immanissimam statim præsumptionem profilierit dicens *b*. *Sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis, similis ero Altissimo*. Quam temeraria, quamque horrenda præsumptio. Nunquid non illic ceciderunt, omnes qui operantur iniquitatem, expulsi sunt, nec potuerunt stare propter præsumptionem: stare non potuerunt propter obstinationem: qui cecidit, non adjiciet ut resurgat. Ex hac namque spiritus vadens, ex illa non rediens est. Et mira quidem præsumptio Dæmonum, sed non minus mira obstinatio est: quòd superbia eorum semper ascendit, propterea non est illis commutatio. Quia enim converti noluerunt à via præsumptionis, inciderunt in viam obstinationis. Quam perverso & everso sunt corde filii hominum, quicumque sectentur vestigia Dæmonum, ingrediuntur Dæmonum vias? Hæc enim tota adversum nos spiritualium colluctatio nequitiarum est, ut nos seducant, ut nos inducant in vias suas, ut deducant in eis, perducant ad destinatum finem qui paratus est eis. Fuge homo præsumptionem, ne gaudeat de te inimicus tuus. Nempe in his maxime vitis gaudet in seipso expertus quàm difficile possis ab hæc tanta voragine respirare.

Nolo autem ignorare vos, Fratres, quonam modo descendatur, imo cadatur, in illas. *Primus* enim, ut interim occurrit, gradus descensionis huius, dissimulatio est propriæ infirmitatis, iniquitatis, inutilitatis; dum

In Psalmum XC. Qui Habitat, Sermo XI. 567

dum sibi parcens, sibi blandiens, ubi persuadens homo aliquid se esse cum nihil sit, jam ipse se seducit. *Secundus gradus*, ignorantia sui. Ubi enim in primo gradu inutilia sibi consuerit perizomata foliorum, quid superest nisi ut vulnera tecta non videat, præsertim cum ad hoc solum texerit ne videret? Ex hoc tandem fit ut etiam alio revelante, vulnera non esse contendant conversus in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Atque is quidem *tertius gradus* est admodum vicinus, imo contiguus præsumptioni. Quid enim mali jam actitare vereatur, qui præsumit & defendere? Cæterum difficile hic hærebit in tenebris & lubrico, præsertim cum non desit etiam Angelus Domini malus persequens & impellens. Itaque *quartus gradus*, vel quartum potius præcipitium contemptus est; ut quemadmodum scriptura dicit *Impius cum venerit in profundum malorum contemnat*. Ex hoc & deinceps magis ac magis super eum urget puteus os suum, dum videlicet eiusmodi animam contemptus tradit impoenitentia, impoenitentia obstinatione firmatur. Hoc est jam peccatum, quod neque in hoc seculo, neque in futuro remittitur: quia cor durum & induratum, nec timet Deum, nec hominem reveretur. Qui sic in omnibus viis suis adhæret diabolo, manifeste factus est unus spiritus cum eo. Et viæ quidem hominum quas superius demonstravimus, ipsæ sunt de quibus dicitur *Tentatio vos non apprehendat nisi humana*: & quia humanum est peccare. Porro vias diabolicas à natura hominis alienas esse quis nesciat, nisi quòd in nonnullis ipsa sibi consuetudo induisse naturam videatur? Cæterum etsi quorundam hominum sit, non humanum tamen, sed diabolicum est in malo ipso perseverare.

Quæ verò sunt sanctorum Angelorum viæ? Profecto illæ quas Unigenitus enarravit, dicens *Videbitis Angelos ascendentes & descendentes super Filium hominis*. Ascensio igitur & Descensio viæ illorum. Ascensio propter se; descensio vel potius condescensio propter nos. Sic beati illi spiritus ascendunt per contemplationem Dei, descendunt per compassionem tui, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Ascendunt ad vultum eius, descendunt ad nutum eius; quoniam Angelis suis mandavit de te. Nec tamen vel descendendo visione gloriæ fraudantur: quia semper vident faciem Patris.

Puto & vias Domini vultis audire. Multum præsumere videor, si me illas promiserò ostensurum. Legitur autem de ipso *Quoniam docebit nos vias suas*. Cui etiam alteri crederet? Docuit itaque vias suas cum aperuit labia Prophetæ, ut diceret *Universæ viæ Domini misericordia & veritas*. Ita ad singulos, ita ad omnes communiter venit; in misericordia scilicet & veritate. Ubi enim multa jam fuerit de miseratione præsum-

1. Dissimulatio propria infirmitatis.

2. Ignorantia sui.

3. Excusatio peccati.

4. Contemptus.

Prov. 18. a

1. Cor. 10. c

Via Angelorum Ascensio & Descensio.

* I Ioan. 1. g

Via Domini misericordia & veritas.

m Psal. 24. b

& Mich. 4. a

* n Pl. 24. b

præsumptio, sed oblivio veritatis, non continuo ibi DEUS. Sed neque ubi terror multus ex recordatione veritatis, nulla autem de memoria misericordiæ consolatio. Nam neque veritatem tenet qui misericordiam (ubi vere est) non agnoscit, nec vera esse sine veritate misericordia potest. Itaque ubi Misericordia & Veritas obviaverunt sibi, sese etiam justitia & pax osculantur; nec is abesse potest, cuius in pace factus est locus. Quanta audivimus & cognovimus (siquidem patres nostri annunciaverunt nobis) super hac copula tam felici Misericordiæ & Veritatis? *Misericordia tua & Veritas tua susceperunt me*, ait Propheta ^o. Et alio loco ^p: *Misericordia*, inquit, *ante oculos meos est, & complacui in veritate tua*, sed Dominus ipse de eo: *Veritas mea & misericordia mea cum ipso* ^q.

Sed considera etiam manifestos adventus Domini, quemadmodum scilicet in eo qui jam præsumptus est, misericordem teneas Salvatorem. Porrò in eo qui in fine promissus est, veracem sustineas retributorem. Nam & hinc fortè videbitur dictum ^r: *quia misericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit dominus*. Quamvis & in priore quoque adventu recordatus sit misericordiæ suæ, & veritatis suæ domui Israel: & in posteriori licet judicaturus sit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua: non tamen futurum iudicium fiet sine misericordia, nisi forte ei qui non fecerit misericordiam. Hæc sunt etenim æternitatis itinera, de quibus apud Prophetam sic habes: *Incurvati sunt colles mundi ab itineribus æternitatis eius*. Ad manum est unde id facillime probare possim. Siquidem *misericordia Domini ab æterno, & usque in æternum* ^t. Et *veritas Domini manet in æternum* ^u. Ab his itineribus incurvati sunt colles mundi, superbi Dæmones, principes mundi huius, tenebrarum harum: qui viam veritatis & misericordiæ nescierunt, neque meminerunt semitarum eius. Quid illi & veritati, qui mendax est & pater eius? Denique habes manifestè de eo scriptum: *quoniam in veritate non stetit* ^x. Quam vero longè fuerit à misericordia, etiam inflicta nobis ab illo miseria nostra testatur. Quando ille unquam misericors fuit, qui homicida ab initio erat? Postremo qui sibi nequam, cui bonus? Quam nequissimus ille, qui nunquam super propria iniquitate dolet, nunquam super propria damnatione compungitur? Nimirum falsa præsumptio à via veritatis extrusit, crudelis obstinatio viam misericordiæ interclusit. Inde enim nec in se unquam assequi, nec à Domino misericordiam consequi potest. In hunc ergo modum tumidi illi colles incurvati sunt ab itineribus æternitatis, dum à viis domini (quæ quidem rectæ sunt) per anfractus suos distorta non tam itinera quàm præcipitia corruerunt. Quam vero prudentius atque utilius alii quidem colles ab his itineribus incur-

Felix & iucunda copula misericordiæ & veritatis divina.

o Psal. 39. c
p Psal. 25. a
q Psal. 88. b

r Psal. 83. d

Iudicium futurum non erit sine misericordia.

*f Abac. 3. b

t Psal. 102. c

u Psal. 116.

x Ioan. 8. f

y Ibid.

Diabolo obstinatio viam misericordiæ interclusit.

curvati ab his, tanquam ab eorum rectitudine dissidentes, sed quæ ipsa eos incurvaverunt itinera æternitatis. An non incurvatos jam cernere est colles mundi, dum sublimes quique ac potentes devota subiectione inclinantur ad Dominum, & eius vestigia adorant? Nunquid non incurvantur, cum ab ipsa sua perniciofa celsitudine vanitatis & crudelitatis, ad humiles semitas convertuntur misericordiæ & veritatis?

Ad istas nimirum Domini vias non modo bonorum spirituum, sed etiam electorum viæ hominum diriguntur. Et primus quidem gradus misero homini emergenti de profundo vitiorum, illa est misericordia, qua miseretur Filio matris suæ, miseretur animæ suæ, proinde placens DEO. Imitatur enim qui huiusmodi est, magnum illud divinæ miserationis opus; compunctus cum eo, qui prior pro eo punctus est, moriens & ipse quodammodo pro salute sua, nec parcens sibi ipsi. Hæc miseratione prima excipit redeuntem ad cor, & hæc intra ipsa viscerum acitatur arcana. Superest ut via regia progrediatur & procedat usque ad veritatem: & quod sæpissimè commendamus vobis, cordis contritionem oris confessio comitetur. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Conversus ad cor parvulus fiat in oculis suis necesse est, sicut Veritas ait ^a: *Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvulus iste, non intrabitis in regnum cælorum.* Non ergo velit dissimulare, quod non valet nescire, quam ad nihilum redactus sit. Non confundatur in lucem prodere veritatis, quod non sine miserationis affectu viderit in occulto. Sic ingreditur homo misericordiæ vias & veritatis, vias utique Domini, vias vitæ; & fructus viarum, salus est viatoris.

Vias quoque Angelorum ad eandem nihilominus tendere manifestum est. Cum enim ascendunt ad contemplationem, inquirunt veritatem, de qua & desiderando fatiantur, & fatiando desiderant. Cum verò descendunt, faciunt nobiscum misericordiam, ut custodiant nos in omnibus viis nostris. Administratorii enim Spiritus sunt missi in ministerium propter nos ^b. Plane ministri nostri, non domini nostri. Et in hoc Unitæ geniti formam imitantur, qui non venit ministrari, sed ministrare ^c: qui stetit inter Discipulos tanquam qui ministrat. Fructus angelicarum viarum, quod ad ipsos spectat, sua ipsorum beatitudo, & obedientia charitatis: quod autem ad nos pertinet, inde quidem obtentus divinæ gratiæ, hinc verò custodia viæ nostræ. Siquidem Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus indigentis tuis, in omnibus desideriis tuis. Alioquin facile est tibi incurrere vias mortis, ut videlicet aut de necessitate in obstinationem, aut in præsumptionem de cupiditate prorumpas;

Via hominis quomodo imitentur vias Domini.

Cordis contritionem oris confessio comitetur.
^a Matt. 18.2

Via Angelorum quomodo tendant ad vias Domini imitandas.

^b Heb. 1. d
^c Matt. 20. d

Sermones S. Bernardi.

Y y y

quæ

01.132

Quomodo in-
curramus in
vias Dæmo-
nis.

Angelorum
ascensus &
descensus quo-
modo mutan-
dus.
d' Ghren. 3. c
e Psal. 4. a

Dei provi-
dentia in di-
spostione re-
rum.

f. 1. Cor. 5. b

quæ quidem jam non hominum, sed dæmonum viæ sunt. In quo enim tam facile inveniri solent homines obstinati, quam in eo, quod aut ad necessitatem pertinere simulant, aut arbitrantur? Quicquid moneas (ait ille) ego quod possum, possum, & non ultra possum. Tu si hic sis, aliter sentias. Unde verò in præsumptionem, nisi ex quodam impetu vehementioris desiderii proflimus?

Interim ergo mandavit Angelis suis DEUS, non quidem ut amoveant te à viis tuis, sed ut in eis ipsis te custodiant, & quasi per vias suas, vias tuas dirigant in vias ipsius. Quonam modo inquis? Nempe ut quod Angelus ex sola charitate purius agit, tu propria saltem necessitate compellus & admonitus, descendas & condescendas exhibere proximo misericordiam; & rursum cum eodem Angelo levans desideria tua, tota animi cupiditate ascendere studeas ad summam & perpetuam veritatem. Hinc enim monemur levare corda nostra cum manibus; hinc audimus quotidie, *Sursum corda*. Hinc quoque negligentes arguimur, & dicitur nobis: *Filii hominum, usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium?* Exoneratum enim cor & leve, levatur magis, ut quærat & diligat veritatem. Nec mireris quod in vias Domini secum nos admittere, imò & immittere non dedignantur, qui custodire dignantur in nostris. Quam feliciter tamen in eis ipsi ambulant, quamque securus. Cæterum & ipsi quoque longe inferius ab eo qui Veritas ipsa, & ipsa Misericordia est, in misericordia & veritate versantur.

Quam vero congruè suis quæque gradibus, sibi que competentibus, disposuit DEUS. Summam rerum tenet ipse qui summus est, ipse supra quem nihil est: ultra quem nihil. Porro Angelos sanctos non in summo quidem posuit, sed in tuto: quippe ei qui in summo stat vicinius adherentes, ac proinde confirmatos virtute ex alto. Nam homines quidem nec in summo, nec in tuto sunt, sed in cauto. Denique & in solido sunt, id est, in terra habentes locum imum, sed non infimum, unde & possibile & necesse sit, ut sibi caveant. Dæmones autem in pendulo huius aeris vagi ventosique vagantur. Indigni siquidem cælos conscendere, ad terram tamen descendere dedignantur. Et hodie quidem ista sufficiant, atque utinam eiusdem ipsius munere sufficientes ei gratias referre valeamus, ex quo sufficientia nostra est. Non enim sufficientes sumus, vel cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, nisi ipse dederit nobis, qui dat omnibus affluenter, & est super omnia benedictus in sæcula sæculorum, Amen.

S E R M O XII.

De *ψ. XI. Quoniam Angelis suis mandavit de te, &c. Et de ψ. XII. In manibus por.*

SI meministis, hesterno sermone vias Dæmonum præsumptionem diximus & obstinationem, nec tacuimus quare id diceremus. Possimus tamen, si necessarium iudicatis, vias eorum via adhuc alia investigare. Nam & si omnimodis eas occultare laborent, multipliciter eos prodit Spiritus sanctus, multipliciter in scripturis sanctis declarat semitas iniquorum. Legimus siquidem de eis omnibus ^a, quoniam *in circuitu impii ambulant*. Legimus de eorum principe ^b, quoniam *circuit querens quem devoret*. Quod & ipse fateri cogitur in præsentia maiestatis, ut inter filios Dei astans, & unde veniat requisitus: *Circuivi*, ait ^c, *terram, & perambulavi eam*. Dicamus itaque vias eius circuitionem & circumventionem. Ita enim ad nos, illa utitur in seipso. Semper ille extollitur, sed dejicitur semper: superbia eius ascendit semper, semper humiliatur. Nunquid non circuitus iste? Qui enim in circuitu ambulat, proficiscitur quidem, sed proficit nihil. Væ homini qui sequitur hunc circuitum, qui nunquam à propria voluntate recedit: si conaris avellere, paululum sequi videbitur, sed in dolo. Circuitus est, aliunde reditum parat, non ab ea penitus abducetur. Satagit undique, undique fugitat, hæret tamen semper propriæ voluntati.

^a Psal. 111. b
^b 1. Pet. 5.

^c Tob. 1. &
2. a
Via Dæmonū alia præter superiores. Circuitio, & circumventio.

Veruntamen si mala est circuitio propria, longè equidem peior circumventia aliena. Ea siquidè vel maximè Diabolum facit. Sed quomodò, Fratres, ut miserum hominem circumveniat, superbissimus ille descendit? Vide circuitum impii, etiam in hoc ipso. Oculi eius omne sublime vident: attamen ima quoq; ipsa curiosè vestigat, sed ut magis ascendat, ut vehementius intumescat, & dum conculcaverit humilem, sibi videatur ipse sublimior, sicut scriptum est ^d: *Dum superbit impius, incenditur pauper*. Quam perversè ascendentes & descendentes Angelos bonos Angelus malus æmulatur? Ascendit studio vanitatis, descendit livore malignitatis. Cuius mendax ascensio, eius crudelis descensio est: expers ille (ut heri diximus) misericordiæ & veritatis. Cæterū si descendunt maligni ut circumveniant, gratias ei citius mandato descenditur, & benigni Angeli ut subveniant nobis, ut custodiant nos in omnibus viis nostris, Neq; hoc solum, sed *in manibus*, inquit, *portabunt te, ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum*.

^d Psal 7. d
Ascensio & descensio Dæmonum.

Quanta nobis, Fratres, in huius scripturæ verbis, & eruditio, & admonitio, & consolatio exhibetur? Quis in omnibus psalmis tam magnificè pusillanimes consolatur. negligentes admonet, erudit ignorantés?

Commendatio versiculi 12. de psal. præfenti.

Yyy 2 Unde

*Immensa Dei
bonitas, qua
nos praesidio
dignatur
Angelorum.*

• Matt. 18. b

*Ingens Bene-
ficium An-
gelicæ custo-
diæ eleganter
expeditur.*

*Angelorum
officium erga
homines quod.*

• Matt. 13. d

Unde id quoque fidelibus suis providentia voluit divina præstare ut in ore ipsorum versiculi psalmi huius hoc maxime quadragesimali tempore versarentur. Nec aliunde quàm ex ipsius usurpatione Diaboli sumpta videtur occasio, ut in hoc quoque nequissimus ille servus filiis serviat vel invitus. Quid enim tam molestum ei, quid nobis esse potest tam jucundum, quàm ut etiam malum eius nobis cooperetur in bonum? *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* Confiteantur Domino misericordiae eius, & mirabilia eius filiis hominum. Confiteantur & dicant inter gentes: quoniam magnificavit Dominus facere cum eis. Domine quid est homo quia innotuisti ei, aut quid apponis erga eum cor tuum? Apponis cor erga eum, geris pro eo sollicitudinem, curam illius habes. Denique ei mittis Unigenitum tuum, immittis spiritum tuum, promittis etiam vultum tuum. Et ne quid in cœlestibus vacet ab opera sollicitudinis nostræ, beatos illos spiritus propter nos mittis in ministerium, custodiæ nostræ deputas, nostros jubes fieri pædagogos. Parum est enim quod facis Angelos tuos spiritus, facis & angelos parvulorum. Denique Angeli eorum semper vident faciem Patris e. Illos utique tam felices, & tuos ad nos, & nostros ad te angelos facis.

Angelis suis mandavit de te. Mira dignatio, & verè magna dilectio charitatis. Quid enim, quibus, de quo, quid mandavit? Studiosè consideremus, Fratres, diligenter commendemus memoriæ hoc tam grande mandatum. *Quis enim mandavit, cuius sunt Angeli, cuius mandatis obtemperant, cuius obediunt voluntati? Nempe Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis: nec cunctantur, quin etiam in manibus tollant te.* Summa ergo majestas *mandavit Angelis, & Angelis suis mandavit.* Illis utique sublimibus, tam beatis, tam proximis sibi cohærentibus, tam familiariter adhærentibus & vere domesticis Dei. *Mandavit de te.* Tu quis es? Domine, quid est homo quod memor es eius, aut filius hominis quoniam reputas eum? quasi vero non sit homo putredo, & filius hominis vermis. Sed *quid* putas mandavit de te? Nunquid scripsit contra te amaritudines? Nunquid ut contra folium quod vento rapitur, ostendant potentiam suam, & stipulam siccam persequantur? Nunquid ut tollant impium ne videat gloriam Dei? Mandandum istud est, non mandatum. Non recedas ab adiutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorare, ne de te illud quandoque mandetur. Quem enim protexerit DEUS cœli, non de eo illud mandabitur, sed pro eo. Et quod interim mandatur pro eo differtur ut sint omnia propter electos. Denique parantibus ire servis, & continuo superfeminata colligere zizania cupientibus providus paterfamilias: *Sinite,* inquit *f, usque ad Messem,*

In Pfalmum XC. Qui Habitat, Serm. XII. 543

messēm, ne forte eradicetis simul & triticum. Quomodo igitur tandiu conservabitur interea? Hoc planè, hoc opus præsens, hoc mandatum temporis hujus.

Itaque *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te.* O triticum inter zizania, ô granum inter paleas, ô liliū inter spinas. Gratias ei, fratres, gratias ei & pro nobis pariter & pro vobis. Pretiosum depositum nobis commiserat, fructum crucis suæ, pretium Sanguinis sui. Non est contentus custodia hac tam parum utili, tam fragili, tam insufficienti. Super muros tuos Hierusalem constituit custodes. Nempe etiam ipsi qui videntur muri, aut in muro ipso columnæ, his custodibus egent, & maximè.

Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus vijs tuis. Quantam tibi debet hoc verbum inferre reverentiā, afferre devotionem, conferre fiduciam. Reverentiā pro præsentia, devotionem pro benevolentia, fiduciam pro custodia. Caute ambula, ut videlicet cui adsunt angeli (sicut eis mandatum est) in omnibus vijs tuis. In quovis diverforio, in quovis angulo, Angelo tuo reverentiā habe. Tu ne audeas illo præsentem, quod videntem me non auderes. An præsentem esse dubitas quem non vides? Quid si audires, quid si tangeres, quid si olfaceres? Vide quia non solo visu rerum præsentia comprobetur. Non omnia visui subjacent, nec corporalia quidem? quanto magis spiritualia procul sunt ab omni sensu corporeo, & spiritualiter potius vestiganda? Si fidem consulas ea tibi angelicam probat præsentiam non deesse. Nec dixisse piget, quoniam fides probat; quam nimirum Apostolus & argumentum non apparentium esse diffinit. Adsunt igitur, & adsunt tibi, non modo tecum, sed etiam pro te. Adsunt ut protegant, adsunt ut profint. Quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Siquidem soli ei honor & gloria. Quare ei soli? quia ipse mandavit; & omne datum optimum non nisi ab illo est ^b.

Veruntamen etsi ille mandavit, ipsis quoque, qui & ei ex tanta charitate obediunt, & nobis subveniunt in tanta necessitate ingratos esse non licet. Simus ergo devoti, simus grati tantis custodibus, redamemus eos, honoremus eos quantum possumus, quantum debemus. Totus tamen ei reddatur & amor & honor noster, à quo tam ipsis quàm nobis est totum unde honorare possumus vel amare, unde amari honorarive meremur. Neque enim Apostolus ubi ait ⁱ: *Soli Deo honor & gloria*, prophetico credendus est obviare sermone, qui sibi etiam amicos Dei nimis honorificatos esse testatur ^k. Puto autem simile esse illud verbum Apostoli, ei quod item ait ^l: *Nemini quicquam debeatis, nisi ut invicem diligatis.*

Yyy 3

Siquidem

Reverentia
Angelis de-
bita.

g Hebr. 11. a

h Iacob. 1. c
Quantam Deo
& ipsis quo-
que Angelis
gratitudinem,
amorem & ho-
norem debea-
mus.

* i. Tim. 1. d

* k Psal. 138. c

* l Rom. 3. c

*m Ibidem. b
Honor soli
Deo debitus
non excludit
honorem
SS.*

*Idem de A-
more tenen-
dum.*

*Quam neces-
saria nobis
Angelorum
protectio.*

*In tentationi-
bus & tribu-
lationibus in-
vocandi SS.
Angeli.*

Siquidem non hoc voluit, ut alia quaelibet debita negarentur, praesertim cum idem ipse dicat ^m; *Cui honorem, honorem: & caetera in hunc modum.* Ut ergo plenius intelligas quid in utroque senserit, quidve monstrerit; vide quemadmodum inter radios solis minora quaelibet luminaria non videntur. Nunquid amota modo sidera arbitramur, nunquid extincta? Minimè quidem, sed ampliori claritate quodammodo testata, interim apparere non posse. Sic ergo dilectio illa quævis debita superans, quasi sola regnare debet in nobis; ut quicquid debetur caeteris; sibi vendicet, & ex dilectione omnia faciamus. Sic divinus prevalere debet honor, & quodammodo praesudicare universis, ut solus ipse non modo praes omnibus, sed in omnibus honoretur. Id ipsum sane putes, dictum etiam de amore. Quid enim extra ipsum reliquit caeteris, qui totum cor, totam animam, totam virtutem domino Deo suo in dilectione donavit? In ipso itaque, fratres, affectuose diligamus, Angelos ejus, tanquam futuros aliquando cohæredes nostros, interim vero actores & tutores à Patre positos, & praepositos nobis. Nunc enim filij Dei sumus, etsi nondum appareat quid erimus, eo quod adhuc parvuli sub tutoribus & actoribus sumus, tanquam nihil interim differentes à servis.

Caeterum etsi tam parvuli sumus, & tam magna nobis, nec modo tam magna, sed & tam periculosa via restat, quid tamen sub tantis custodiis timeamus? Nec superari nec seduci, minus autem seducere possunt qui custodiunt nos in omnibus viis nostris. Fideles sunt, prudentes sunt, potentes sunt, quid trepidamus? Tantum sequamur eos, adhæreamus eis, & in protectione Dei caeli commoremur. Vide enim quam necessaria sit ista protectio, ista custodia in viis tuis. *In manibus (inquit) portabunt te, ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum.* Parum tibi videtur, quòd non sit lapis offensionis in via? Considera quæ sequuntur: *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Quam necessarius pædagogus, imò etiam bajulus, praesertim parvulo inter hæc gradienti? *In manibus (inquit) portabunt te.* In tuis quidem viis custodient te & deducunt parvulum quæ potest parvulus ambulare. Caeterum non te patientur tentari supra quàm sustinere potes, sed in manibus tollent, ut pertranseas offendiculum. Quàm facile transit, qui illis portatur manibus, quàm suaviter (juxta vulgare proverbium) natat cujus alter sustinet mentum.

Quotiens ergò gravissima cernitur urgere tentatio, & tribulatio vehemens imminere, invoca custodem tuum, ductorem tuum, adjutorem tuum, in opportunitatibus, in tribulatione. Inclama eum, & dic: *Domine, salva nos, perimus.* Non dormit neque dormitat; etsi ad tempus quar-

pus quandoque dissimulet, ne forte periculosius ab illius te manibus ipse præcipites, si te eis ignoraveris sustentatum. Spirituales enim sunt manus istæ, & auxilia utique spiritualia, quæ singulis electorum pro cujusque discriminis modo & objectæ difficultatis, tanquam lapideæ molis quantitate, ab his qui sibi deputati sunt Angelis spiritualiter & multipliciter exhibentur. Dico ego tamen aliqua ex his quæ communia magis arbitror, & paucis qui inter vos sunt in experta. Turbatur aliquis vehementer, seu corporali quovis incommodo, seu tribulatione aliqua seculari, seu acedia spiritus, & quadam animi defectione languescens. Jam tentari incipit supra quàm valeat sustinere, jam impinget, & offendet in lapidem, si non fuerit qui subveniat. Quis vero est lapis iste? Ego illum intelligo lapidem offensionis, & petram scandali, in quam si offenderit quis, collidetur: super quem vero ceciderit, conteret eum: Lapidem utique angularem, electum preciosum, qui est Dominus Christus. In hunc lapidem offendere, est murmurare adversus eum, scandalizari à pusillanimitate spiritus & tempestate. Itaque opus illi est angelica ope, angelica consolatione, angelicis manibus, qui jam defecit, jam propemodum offendit in lapidem. Et verè offendit in lapidem, qui murmurat & blasphematur, seipsum collidens, non eum in quem furibundus impingit.

n Isaiæ. 8. c
Ad lapidem
languidos,
& pusillanimes
offendere.

Arbitror sanè velut duabus quibusdam manibus ejusmodi homines interdum ab Angelis supportari, ut quodammodo non sentientes transeant quod tantopere formidabant, nec parum mirentur postmodum tam super posteriori facilitate, quàm super difficultate priori. Vultis scire quas intelligam duas manus? Duplicem utique demonstrationem, dum videlicet hinc quidem tribulationis brevitatem, inde æternitatem retributionis ostenditur: aut magis pingitur, vel imprimitur cordi, ut intimo affectu sentiat, quoniam momentaneum hoc & leve tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æterni pondus gloriæ operatur in nobis. Quis vero istas tam bonas per bonos non credat fieri, cum certum sit, quod e contrario malæ utique fiant immisiones per angelos malos? Habetote familiares Angelos, Fratres mei, frequentate eos sedula cogitatione & devota oratione, qui semper vobis adsunt ad custodiam & consolationem.

Brevitatem
tribulationis,
& æternitatem
retributionis
velut duas esse
manus, qui-
bus ij suppor-
tentur ab An-
gelis.

S E R M O XIII.

De Ps. XII. In manibus portabunt te, &c.

Possumus hunc versum qui in manibus est, videlicet, In manibus portabunt te, &c. non modo de præsentis consolatione dictum accipere, sed etiam

*Anima de-
functorum
manibus
Angelorum
deportantur
in caelum.*

*Visio S. Be-
nediti.
a Luc. 16. f*

b Matt. 4. a

*Demonum
ex diversis
officijs vel
maleficijs di-
versa nomina.*

c Matt. 17. c

**d Psal. 57. a*

*Via Damo-
num Circuitio
& Obstinatio*

etiam de futura. Nempe custodiunt nos in vijs nostris Angeli sancti; sed via finita (quod est utique vita finita) in manibus tollunt. Nec enim desunt nobis testes fideles. Proximè lectum est vobis de beatissimo Patre nostro vere per omnia benedicto, quòd dum intentam oculorum aciem in splendore coruscæ lucis habere videretur, vidit Germani animam Capuani Episcopi in sphaera ignea ab Angelis in caelum deferri. Sed quid hujusmodi testimonia requirimus? Ipsa in Evangelio Veritas de mendico & ulceroso ait ^a, *quoniam portatus est ab Angelis in sinum Abrahae*. Neque enim in illa tam nova nobis tamque incognita regione ambulare ipsi possemus, praesertim cum tantus sit lapis in via. Quis lapis? qui in lapidibus olim consueverat adorari, qui lapides obtulit Domino dicens ^b: *Dic ut lapides isti panes fiant*. Porro pes tuus, affectio tua: pes animæ; quam in manibus Angeli portant, ne offendas ad lapidem pedem tuum. Quomodo enim non vehementissimè turbaretur anima, si sola hinc egrederetur, si illas sine consolatione ingrederetur vias, si inter illos lapides suis pedibus graderetur?

Enim vero manifestius audi quàm necesse habeas portari in manibus alienis, nec alijs quàm angelicis tamen. *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem*. Quid inter hæc faceret pes humanus? Quid humanæ affectionis inter tam terribilia monstra constaret? Nempe nequitia spiritalis sunt, & quidem non incongruis appellationibus designata. Siquidem & de his dictum, quod nequaquam vobis excidisse reor: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis*. Quis vero scire potest, an divitæ sint inter eos operationes malitiæ, ministeria iniquitatis; ut ex diversis officijs, quin potius maleficijs, vocabula quoque diversa sortiti nominentur? Alius siquidem *aspis*, alius verò *basiliscus*, alius autem *leo*, & alius quidem *draco*, quod videlicet suo quidem invisibili modo variè quoque noceat, quasi alius morfu, alius quoque visu, alius autem rugitu vel ictu, alius quidem flatu? Legi etiam de quodam genere dæmoniorum quod non eiiciatur nisi in orationibus & jejnijs ^c. Nihil poterat namque verbum Apostolicæ increpationis ad illud. Quomodo non illud *aspis* erat, illa utique de psalmo *aspis surda, & obturans aures ne vocem audiat incantantis*. Vis non terreri à tam terribifico monstro, vis securus post mortem ambulare super aspidem istam? Cave ne interim post eam ambules, cave ne imiteris, & non erit quod paveas in futuro.

Enim vero vitium est cui reor ejusmodi spiritum dominari, & si vultis scire, ipsa est circuitio, à qua vobis hesterno sermone monuimus esse cavendum. Ista obstinatio est, adversus quam pridie loquebamur.

Nec

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. XIII. 547

Nec enim piget quoties datur occasio, ab hac tam gravi peste præmunire vos, ut eam omnimodis fugiatis: quòd hæc quidem sit summa quædam religionis subversio, & verè juxta testimonium legislatoris *venenum aspidum insanabile* e. Dicitur aspis hinc alteram aurem quam pressius potest terræ infigere: inde verò alteram caudæ immissione nihilominus obturare ne audiat. Quid adhæc incantantis vox, quid sermo faciet prædicantis. Orabo pro eo, humiliabo in jejunio animam meam, baptizabor pro mortuo uberrimo quodam profluvio lachrymarum, apud quem viderim nihil humanæ incantationis quamlibet sapientiam, nihil quantamcunque admonitionis industriam prævalere. Noverit tamen vir pertinax non cælo se se, sed solo infigere caput, quòd sapientia quæ deforsum est, non modo pudica, sed & pacifica sit: hæc autem magis, ut ita dicam aspidica, nisi terrena esse non potest. Sed nec adeo absurdesceret, nisi cauda quoque obturaret auditum. Quæ est hæc cauda? Finis intentionis humanæ. Hæc surditas desperata, dum hinc quidem velut terræ infixus propriæ quisque inhæret voluntati; inde velut reflectens caudam, finem aliquem meditatur, & infigit animo quòd desiderat adipisci. Nolite obsecro; Fratres, nolite obturare aures, nolite aliquando obdurare corda vestra. Inde enim tam mordax & amarus sermo invenietur in ore hominis obstinati, quòd nulla ad eum penetrare queat benevolentia monitoris. Inde aspidi virus in linguæ aculeo perseverat, quòd adversus linguam incantatoris tanto se studio obturavit.

At basiliscus, ut ajunt, venenum in oculo gerit, pessimum animal, & præ omnibus execrabile. Nolle cupis oculum venenatum, oculum nequam, oculum fascinantem? Invidiam cogitatio. Quid vero invidere, nisi malum videre est? Si non esset ille basiliscus, nunquam per eius invidiam mors intrasset in orbem terrarum. Væ homini misero, quòd invidum non prævidit. Superemus & vitium hoc dum adhuc vivimus, si post mortem volumus ministrum tantæ nequitiae non timere. Nemo alterius bonum invidio aspiciat oculo. Nempe hoc ipsum jam quod in se est, tabe sua illud inficere, & quodammodo interficere est. Qui hominem odit, homicidam illum Veritas ipsa testatur. *f* Quid & ille qui bonum odit in homine, nunquid non homicida poterit appellari? Adhuc vivit homo, & ille jam reus est mortis eius. Adhuc ardet ignis quem Dominus Jesus misit in terram, & invidus tanquam qui spiritum extinxerit, jam damnatur. Væ vobis à dracone. Immanis est bestia, flatu igneo quicquid attigerit, necat; non modo bestias terræ, sed & volucres cæli.

quantopere cavenda.

e Deut. 33. c
Obstinati &
pertinaces aspidi
similes.

Cum obstinatis quid sequomodo agendum.

Invidia oculi venenatus.
Basiliscus in oculo venenum gerit.

f 1. Ioan. 3. c.

Spiritus iracundia draco. Ira est affectio naturalis, sed per abusum perniciofa.

g Luc. 12. a *

Ira laudabilis & utilis quæ.

b Isa. 35. d

i 2. Reg. 16. c

k 1. Pet. 5. c

Leo rugitus scribibilis.

Haud alium ego *draconem* hunc quàm spiritum iracundiæ reor. Quantos etiam sublimis ut videbatur vitæ, flatu huius draconis miserè satis adustos, turpiter in huius os ingemimus cecidisse? Quàm melius sibi ipsis irasci potuerant ne peccarent? Nimirum affectio naturalis ira hominum est, sed abutentibus bono naturæ gravis perditio est, & miseranda perniciës. Occupemus illam, Fratres, in quibus expedit, ne forte ad inutilia illicitaque prorumpat. Sic nimirum solet amorem amor expungere, solet timor timore depelli, & *Nolite timere eos qui corpus occidunt*, ait Dominus, *animæ autem non habent quid faciant*. Et confestim, *ostendam autem*, ait, *vobis quem timeatis*. *Timeate autem eum qui potestatem habet corpus & animam mittere in gehennam*. Ita dico vobis, hunc timeate. Ac si manifestius dicat: Hunc timeate, ne illos timeatis. Repleat vos spiritus timoris domini, & timor alienus locum non habebit in vobis. Et ego vobis dico: Non autem ego, sed: veritas non ego, sed Dominus. Nolite irasci eis qui transitoria vobis auferunt, qui convitia inferunt, qui ingerunt forte supplicia, & post hoc faciunt nihil. Ostendam autem vobis cui debeatis irasci. Irascimini ei quæ sola vobis nocere potest, sola facere, ut omnia illa non profint. Vultis scire quænam illa sit: Iniquitas propria. Ita dico vobis, huic irascimini. Nulla enim nocebit adversitas, si nulla dominetur iniquitas. Qui perfectè huic irascitur, cæteris non movetur, magis & amplectitur ea. *Ego* (inquit ^b) *in flagella paratus sum*. Sit damnum, sit convitium, sit læsio corporalis, paratus sum, & non sum turbatus: quoniam dolor meus in conspectu meo semper. Quidni exteriora omnia parvipendam in huius æstimatione doloris? *Filius* (inquit ⁱ) *uteri mei persequitur me, & convitianti servulo indignabor?* Cor meum dereliquit me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & damna temporalia plangam aut incommoda corporalia reputabo?

Hinc nimirum non modo mansuetudo oritur cui draconis flatus non noceat, sed etiam magnanimitas, quam rugitus leonis non terreat. *Adversarius vester tanquam leo rugiens*, ait Petrus ^k. Gratias magno illi Leoni de tribu Juda: rugire iste potest, ferire non potest. Rugiat quantum vult tantum non fugiat ovis Christi. Quanta minatur, quanta exaggerat, quanta intentat? Non simus bestię ut nos prosterнат vacuus ille rugitus. Sic enim perhibent qui talia curiosius vestigaverunt, ad rugitum leonis nullam bestiam stare posse, ne eam quidem quæ adversus ictum eius tota animositate repugnat: & plerumque superat ferientem, quæ non sustinet rugientem. Vere bestia, vere rationis expers, qui tam pusillanimis est, ut solo timore cedat qui sola futuri exaggeratione laboris

ris victus, ante conflictum non celo, sed tuba prosteritur. *Nondum restitisti usq; ad sanguinem*, ait strenuus ille dux ¹ qui leonis huius noverat va- ¹ Heb. 12. b
 num esse rugitum. Et alius quidam: *Resistite inquit diabolo, & fugiet* ^m Iacob. 4. b
à vobis m.

S E R M O XIV.

De ψ. XII. & XIII. *In manibus portabunt te, &c. super aspidem
 & basiliscum ambul. &c.*

Agamus, Fratres, gratias factori nostro, benefactori nostro, redempto-
 ri nostro, remuneratori nostro, aut potius spei nostræ. Ipse enim re-
 tributor, ipse retributio nostra, nec aliud jam quàm ipsum expectamus ab
 ipso. Primum quod nobis præstitit, nos ipsi sumus. Siquidem ipse fecit ^{Deo quadri-}
 nos, & non ipsi nos. Parum ne tibi videtur istud, quia te fecit? ^{fariam debe-}
 qualem te fecit. Nempe etiam secundum corpus egregiam creaturam, ^{mus gratiarū}
 secundum animam magis, utpote imagine creatoris insignem, rationis ^{actionem.}
 participem, capacem beatitudinis sempiternæ. Porro secundum ambo si- ^{Dei in nos}
 mul præ cæteris creaturis maximè admirandam, cohærentem sibi incom- ^{beneficia}
 prehensibili artificio, investigabili sapientia conditoris. Itaque tam ma- ^{eleganter ex-}
 gnum hoc donum, quàm magna res homo. Sed quàm gratuitum putas? ^{pendit.}
 Planum est, quia nihil ante promeruit, qui penitus nihil fuit. An postea ^{1. Beneficium}
 sperabatur gratiam retributurus auctori? *Dixi Domino, Deus meus es tu,* ^{Creationis.}
quoniam bonorum meorum non eges ^a. Non igitur necessariam retributurus ^a Psal 15. a
 gratiam ei qui sic per omnia sibi sufficit, sed devotas relaturus gratias ei
 qui sic meruit, sperabatur. Quidni gratias agat? Si quis oculorum lumen,
 si quis usum aurium, si quis narium, si quis manuum, si quis pedem tibi
 præpeditum aliquomodo reparasse videretur, si quis sopitam quavis oc-
 casione excitasse in te rationem: quis non alius tibi vehementissime suc-
 censeret, si quandò forte beneficii huius immemorem, aut benefactori
 deprehendisset ingratum? Enim verò Dominus Deus tuus, ipsa etiam ti-
 bi instrumenta largitus, ex nihilo fecit hæc omnia. Nec modò fecit, sed &
 compegit etiam & formavit, ac suo quoque illustravit officio. Quomodo
 non is omni jure sibi gratias exigit ampliores?

Nam ne hoc quidem (licet maximo) contentus munere, qui dedit ut ^{2. Beneficium}
 esses, qui ante non fueras, adjecit etiam unde subsisteres, qui jam eras, ^{conservatio-}
 Nec minus liberaliter hoc, quàm illud mirabiliter est operatus *Faciamus,* ^{nis}
 (inquit) *hominem ad imaginem & similitudinem nostram* ^b. Quid verò po- ^b Gen. 1. c
 stea? *Et præsit piscibus maris, & bestiis terræ. &c.* Nam & cœlestia sese ele-
 menta in usus creasse tuos, ante docuerat. Nempe facta memorantur,
 ut essent *in signa, & tempora, & dies & annos.* Cui putas? Nulli utique nisi
 tibi

tibi Cætera siquidem omnes creaturæ aut in nullo egent his omnibus, aut non intelligunt ea. Quàm copiosus in secundo hoc beneficio, quàm liberalissimus fuit. Quanta igitur largitus est ad sustentationem, quanta ad eruditionem, quanta ad consolationem, quanta ex hoc jam ad correptionem, quanta etiam ad delectationem. Verum hæc duo gratis, & dupliciter gratis fecit. Quid dico dupliciter gratis? Sine merito tuo, sine labore tuo. Nempe *dixit, & facta sunt* ^c. An idcirco minus devotus, minus obnoxius, minus gratus es, quod hæc quidem sicut pro nihilo, ita de nihilo fecit? Perverfi cordis est occasiones ingratitude vestigare. Nemo id facit nisi qui etiam gratis esset ingratus. Puto enim neutrum tibi propterea minus utile, quam quod præstanti minimè difficile fuit. Alioquin si forte quod ei laboriosum, tibi magis commodum ducis, ex te ipso tibi iudicium hoc: nec te alibi illud putem quàm apud te didicisse. Sic præstares libentius ipse fratri tuo absque incommodo tuo. Verum etsi gratis præstare velles, nolles tamen ut hanc tibi ille prætenderet ingratitude causam.

c Psal. 32. b

3. Beneficium
Redemptionis.

Cæterum ex hoc jam tertium opus tuæ redemptionis attende. Non est velamen excusationis, laboratum prorsus in ea. Gratis hoc quoque præstitum est, sed gratis quod ad te pertinet. Nam quod ad illum, plane non gratis. Salius factus es pro nihilo, non de nihilo tamen. Quid ad hæc dormitat affectio? Imo vero mortua est illa, non dormit quæ huic beneficio non respondet, quæ se totam non effundit in gratiarum actionem, & vocem laudis. Nam & cætera duo evidentissimè tertium hoc commendant, ut in eis quoque vera fuisse dilectio comprobetur; non propterea de facili præstans quod nollet aliter, sed quod non aliter oporteret. Itaque fecit te Deus tuus, fecit tam multa propter te, facit propter te & semetipsum. *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis* ^d. Quid adhuc restat? Factus est ipse tecum caro una, te quoque secum faciet spiritum unum. Non recedant hæc quatuor à corde tuo, non ab ore, non à memoria, non ab affectione. Hæc cõgita semper, in his jugiter delectare. His velut quibusdam stimulis urgens sollicita animam tuam, his facibus eam inflammare curato ad redamandum eum qui tam multipliciter suum tibi erga te commendat amorem, Memento sanè quod idem ait ^e: *Si diligitis me, mandata mea servate.* Serva igitur mandata Creatoris tui, serva mandata benefactoris tui, redemptoris tui, remuneratoris tui.

d Ioan. 1. b

4. Beneficium
remuneratio-
nis.

e Ioan. 14. b

Sed si hæc quatuor, quot sunt mandata? Omnes novimus decem esse. Itaque per quaternarium hunc decalogum legis multiplicans, veram habes quadragesimam, tenes quadragesimam spiritualem. Tantum sta in-
timore,

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. XIV. 551

timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Cave serpentis astutiam, observa insidias inimici. Nempe quadruplici tentamento quadrifariam impedire conatur actionem quam exigeris gratiarum. Tentatus est in his omnibus Christus, ut veraciter ab Apostolo scriptum *f. Tentatus per omnia pro similitudine absque peccato.* Erit forte qui miretur & dicat quartam sese Domini tentationem non legisse. Verum ut ego arbitror non hoc diceret, si legisse se meminisset *g*, quoniam *tentatio est vita hominis super terram.* Hoc enim qui meminit, non ea tantum triplici tentatione tentatum fuisse Dominum arbitratur, quæ facta est in jejunio deserti, in pinnaculo templi, in vertice montis. Sane in his omnibus erat manifesta tentatio. Verum illa quæ ex tunc & deinceps usque ad mortem crucis ei non defuit, etsi occultior, vehementior tamen fuit. Nec hoc quoque à proposita similitudine videtur abhorrere. Nam & tria illa beneficia quæ jam transiere, evidentissima & in lucem posita esse noscuntur. Sane quod ad spem vitæ æternæ pertinet, nondum exhibitum, nec dum pro palatum est nobis. Nihil proinde mirum si sit minus aperta tentatio, ubi etiam causa tentationis occulta. Cæterum & diuturnior & validior ipsa est, quod adversus spem nostram quicquid habet malignitatis exerat inimicus.

f. Heb. 4. d

*g. Job. 7. a
Tentationes
Domini quatuor.*

Tentatio contra spem occulta sed gravissima.

h. Matt. 4. a

Cautela pro Prælati qui perverso fine occupant dignitates Ecclesiæ.

Itaque primo quidem ut auctori naturæ ingratos faciat, ampliorem ingerit pro natura sollicitudinem, quemadmodum etiam ipsi Christo efferenti ausus est dicere *h*: *Dic ut lapides isti panes fiant.* Quasi vero figmentum nostrum ignoret ipse qui finxit, aut non curet homines, qui cæli volucres pascit. Quam vero ingratus est ei qui propter hominem universum hunc condidit mundum, quisquis ut substantiam eius quam concupiscit obtineat, procidens non veretur adorare malignum. *Hec omnia* (inquit) *tibi dabo si procidens adoraveris me.* Tu ne illa fecisti miser? Quomodo dabis quæ ille creavit? aut quomodo abs te speranda, quomodo tua adoratione petenda, quæ ab illo condita in illius posita sunt ditione? Jam in hoc quod ait: *Mitte te deorsum,* cave tibi quicumque es qui templi pinnaculum conscendisti. Cave tibi speculator domus Domini. Cave tibi, qui in Ecclesia Christi locum cerneris tenere sublimem. Quam ingratus enim, imò quam injuriosus es illi magno sacramento pietatis, si in illo quæstum æstimes pietatem. Quam infidelis ei qui ministerium hoc sanguine proprio consecravit, si eo quæras gloriam tuam, quæ nihil est; quæras quæ tua sunt, non quæ Iesu Christi? Quam indignè respondes eius dignationi, qui in dispensatione humilitatis suæ sublimè esse te fecit, cœlestia tibi sacramenta commisit, cœlestem forte & ampliorem quàm ipsis

spiritibus cœlestibus tradidit potestatem. Si deorsum ipse te mittas, sapiens non quæ sursum sunt, sed quæ super terram. Sed & omnis qui de virtutum eminentia, ad inanis gloriæ sese demittit & dejicit appetitum, haud dubium quin Domino virtutum, qui tanta inter nos toleravit ut nobis formam huius imprimeret sanctitatis, pro gratia contumeliam reddat.

Tentatio corporalis necessitatis Aspidi comparatur.

Matt. 4. a

Consideremus diligentius, Fratres, ne fortè prima illa tentatio quæ corporalis necessitatis occasione animum turbat, aspidi debeat comparari. Hoc enim animal quodammodo violentum mori nocet, obturat aurem ne audiat vocem incantantis. Quid vero agere nititur in hac parte tentator, nisi ut adversus consolationem fidei aurem cordis obstruat & obturet. Sed non profecit inimicus in eo, non illius præcluserit auditum qui ait: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Nam in eo quod ait: *hæc omnia tibi dabo si procidens adoraveris me;* in malum insidiantis suadibilem sibilum animadvertite draconis. Ferunt illum in arena latitantem, etiam aves volantes flatu attrahere venenato. Quam venenatus hic flatu fuit, *hæc omnia tibi dabo si procidens adoraveris me.* Verum non erat ista quælibet avis, nihil potuit draconis flatu ad illum.

Basilisci monstrofa natura.

Matt. 6. a

Per eam inanis gloria notatur.

Quomodo extinguenda tentatio vana gloriæ.

Matt. 4. a

De basilisco quid dicimus? Monstruosus cæteris solo visu hominem inficere & interficere perhibetur. Ni fallor, vana gloria est. *Videte ne (inquit) iustitiam vestram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis.* Ac si dicat: *Cavete oculos basilisci.* Sed cui nocere dicitur basiliscus? Ei qui non viderit basiliscum. Alioquin si prior eum videas, jam non tibi nocet (ut aiunt) magis moritur ipse. Ita est fratres. Non videntes necat inanis gloria, cæcos & negligentes, qui se ei ostentant, qui se exponunt; & non potius ipsi inspiciunt, non attendunt, non discutiunt illam, non vident denique quàm sit frivola, quàm sit caduca, quàm vana, quàm inutilis. Si quis eum intueatur hoc modo, moritur basiliscus, nec jam occidit eum gloria, sed occiditur magis & occidit ei quodammodo versa in pulverem, imò redacta in nihilum. Puto autem, non est quærere quid ad inanem gloriam ea tentatio visa sit pertinere, ubi dictum est: *Si filius Dei es, mitte te deorsum.* Ut quid enim hoc nisi ut videretur, ut laudaretur à basilisco?

Pulchrè insultat Diabolo Christum tentanti.

Et vide quomodo seipsum occultaverit basiliscus, quasi ut non possit ante videri. *Scriptum est (inquit) quoniam Angelis suis mandavit de te, & in manibus tollent te.* Quid scriptum est maligne, quid scriptum est? *Angelis suis mandavit de te.* Quid mandavit? Animadvertite & videte quoniam subticuit malignus & fraudulentus, quod malignitatis suæ commenta dissolveret. Quid enim mandavit? Nempe quod in psalmo sequitur: *Vt custodiant te in omnibus viis tuis.* Nunquid in præcipitiis? Quæ
lis via

lis via hæc de pinnaculo templi mittere se deorsum? Non est via hæc, sed ruina; & si via, tua est, non illius. Frustra in tentationem capitis intorfisti, quod scriptum est ad corporis consolationem. Huic enim necesse est custodiri, cui timendum ne offendat ad lapidem pedem suum. Non est quod custodiatur, cui non est quod timeatur. Quid vero taces & illud quod sequitur: *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem?* Te enim hæc parabola tangit. Monstruosa malignitas, monstruosis appellationibus conculcanda signatur. Nec modo ab ipso capite, sed etiam à corpore universo. Siquidem adversus Dominum post ternam confusionem hanc non jam serpentina calliditate, sed crudelitate usus est leonina, usque ad contumelias, ad flagella, ad alapas, ad mortem, & mortem crucis. Sed manifestè etiam leonem te conculcavit leo de tribu Juda. Sic & adversum nos, Fratres, ut in cæteris omnibus viderit se frustratum, toto jam furore persecutionem suscitatur, qualis non fuerit ab initio; ut vehementia tribulationis regnum cœlestis sperantibus intercludat. Felix anima, quæ & ipsum leonem potenti virtute conculcans, violenter illud rapere prævalebit.

Ex hoc itaque, dilectissimi, tanquam super aspidem & basiliscum cautius & sollicitius ambulemus. Caveamus omnem radicem amaritudinis, ut nemo nostrum mordax inveniatur, nemo audax, vel ardens, nemo inexorabilis aut repellis. Nec vero deorsum mittamus nos, sed transcendamus & transeamus lethalem gloriæ temporalis obtutum, ut quomodo scriptum est: *Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum*^m. Conculcemus quoque leonem pariter & draconem, ut neque illius rugitus terreat, nec istius flatus inficiat. Videntur hæc quatuor monstra affectionibus æquè quatuor singula singulis incubare. Cui ergo potissimum draco insidiatur? *Estimo quia cupiditati*, quod hanc noverit esse radicem malorum omnium, & quæ maxime cor subvertat. Inde enim etiam quasi consulens dixitⁿ, *hæc omnia tibi dabo*. Nam de leone quidem manifestum est, quod nisi ad januam *timoris* terrificos non dat rugitus. Porro *tristitia* fores aspis observat, quod eas maxime moribus suis pervias arbitretur. Unde & ad Christum Dominum, donec jam esurientem cerne-
ret, non accessit. E contra sanè caveat necesse est *lætitia* basiliscum, quod eo potissimum aditu venenatos ingerere soleat radios oculorum; nec vana gloria nisi ob lætitiæ noceat vanitatem.

Illud quoque considera, an fortè virtutes quatuor, quatuor his tentationibus opponere valeamus. Leo rugiet, quis non timebit? Si quis ille fuerit, *fortis* erit. Sed frustrato leone, draco absconditur in arena, ut virulentis flatibus attrahat animam, insufflans ei quodammodo concupiscentiam

^m Prov. 1. b
Quatuor mon-
stra 4. affe-
ctionibus in-
cumbantia.

ⁿ Matt. 4. b

Quatuor vir-
tutes totidem
tentationibus
oppositæ.

pietentiam terrenorum. Quis putas illius prævitetabit insidias? Nemo utique nisi *prudens*. At forte dum ad ista descendere caves, urget quis molestia: & ecce protinus aspis adest, Nam opportunum tempus sibi invenisse videtur. Quis non exasperabitur ab aspidē ista? Nempe vir *temperans* & modestus, qui sciat abundare, & penuriam pati. Puto ex hac occasione fascinare te volet male blandiens oculus nequam. Quis avertet faciem suam? Profecto *justus*, qui non modo non ipse sibi accipere gloriam quæ Dei est, sed ne ab alio quidem recipere velit oblatam: si tamen ille sit justus, qui juste quod justum est exequatur, qui justitiam suam non faciat coram hominibus, qui denique etsi justus fuerit, caput non levet. Hæc enim virtus specialiter in humilitate consistit: Hæc intentionem purgat, hæc quoque meritum omne eo veracius & efficacius obtinet, quo minus arrogat sibi.

S E R M O XV.

De *ψ. XIV. Quoniam in me speravit liberabo eum: protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.*

Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos: dicit Dominus ^a. Tollite jugum meum super vos, & invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, & onus meum leve. Laborantes ad refectioem invitatur, ad requiem provocat oneratos. Non tamen interim onus subtrahit aut laborem, magis autem onere alio, alio labore commutat; sed onere levi, suavi jugo, in quibus requies ac refectio: etsi minus appareat, tamen inveniatur. Grave onus iniquitas sedens super talentum plumbi ^b. Sub hac gemebat sarcina qui dicebat ^c: *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: & sicut onus grave gravatæ sunt super me.* Quod ergo onus Christi quod onus leve? Ut quid ego sentio, onus beneficiorum, dulce onus, sed ei qui sentit, ei qui experitur. Alioquin si non invenias, si non advertas, grave omnino & periculosum. Oneriferum animal homo tempore suæ mortalitatis. Si adhuc portat peccata sua, onus est grave; si jam forte exoneratus est à peccatis, minus quidem grave; sed si sanum sapiat, non minus grande onus inveniet hanc ipsam quam diximus exonerationem. Onerat nos cum exonerat Deus: onerat beneficio cum exonerat peccato. Vox onerati ^d: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Vox onerati ^e: *Exi à me quia homo peccator sum Domine.* Vox onerati ^f: *Semper enim quasi tumentes super me fluctus, timui Deum.* Semper (inquit) timui: sicut ante, sic post acceptam indulgentiam peccatorum. Beatus homo qui ita semper est pavidus, nec minori angitur sollicitudine, ne forte obruatur beneficiis, quam peccatis.

Ad

^b Zach. 5. c
^e Ps. 37. a *
 Onus peccati
 grave levi
 Christi onere
 commutatur.

Onerat nos
 Deus benefi-
 cio, cum exo-
 nerat peccato.
^d Psal. 115. a
^e Luc. 5. b
^f Job. 31. c

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. XV. 555

Ad hoc siquidem divina nobis tam sedula erga nos & tam profuta beneficentia commendatur, ut sollicitemur ad gratiam, invitemur ad dilectionem. Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Quid ultra potuit tibi facere & non fecit? Novi quid cogites ingenua creatura. Habes gratiam Angelis Domini, sed ad ipsum ambis Dominum Angelorum. Oras & optas, ut nunciis non contentus, ipse quoque qui loquebatur, adsit: nec te quasi per medium, sed sui oris osculo osculetur. Audisti super aspidem & basiliscum leonem pariter & draconem tibi ambulandum fore, nec super dracone ipso victoriam Michaelis & Angelorum eius ignoras. Veruntamen non Michaeli, sed Domino clamant desideria tua. *Libera me, & pone me juxta te, & cuiusvis manus pugnet contra me &* Hoc nempe non est modo altis, sed ipsis quoque altioribus altius captare refugium, ut ex sententia profitenti *quoniam tu es spes mea*, merito respondeatur, *altissimum posuisti refugium tuum.*

Non enim dedignatur esse spes miserorum miserator & misericors Dominus: non seipsum liberatorem simul & protectorem in se sperantibus exhibere recusat. *Quoniam in me speravit* (inquit) *liberabo eum: protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.* Nempe, nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam^b, sive ille homo, sive etiam Angelus esset. Montes in circuitu Hierusalem, sed parum hoc, imò nihil hoc foret, si non etiam Dominus in circuitu esset populi sui. Merito proinde in Cantico^l sponsa describitur inventis licet vigilibus (imo ab eis magis inventa: nec enim eos ipsa quærebat) non substituisse, nec contenta fuisse vigilibus, sed percontata breviter de Dilecto, ad ipsum ocyus pervolasse. Erat enim cor eius non in vigilibus, sed in Domino fiduciam habens. Et aliter forte suadentibus aiebat^k: *In Domino confido: quomodo dicitis anime mee, transnigra in montem sicut passer?* Minus vigilanter id observarant Corinthii, cum offensis quasi vigilibus secederent apud eos, & minimè pertransirent. *Ego quidem Cepha, ego autem Pauli^l*, aiunt, *ego vero Apollo.* Sed quid fecerunt vigiles sobrii, vigiles circumspecti? non enim poterant sibi suscipere sponsam, qui benè eam æmulabantur, qui æmulabantur Dei æmulatione, qui desponderant uni viro virginem castam exhibere Christo. *Percusserunt me & vulneraverunt me*, ait^m. Ut quid ita? Ni fallor, urgebant ut pertransiret, proinde inventura Dilectum. Denique etiam *tulerunt pallium meum* (inquit) haud dubium quin ut curreret expedita. Animadvertere est quàm valide percutiat, quibus sagittis Apostolus vulneret eos, qui divertisse apud vigiles videbantur. *Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis?* Et item: *Cum enim dicit quis, Ego sum Pauli; alius autem, ego sum Apollo, nonnè homines estis? Quid ergo est Apollo, quid vero Paulus? Ministri eius cui credidistis. Quoniam in me spera-*

Sermones S. Bernardi.

Aaaa

vit.

Dei dona non
sine opere.

g Tob. 17. a

h Psal. 126. a
Solum DEVS
spei nostra so-
lidum presi-
dium.

i Cant. 3. a*

k Psal. 10. a

l 1. Cor. 1. b

m Cant. 5. c

n 1. Cor. 1. b

• Iacob. 1. c.

vit, liberabo eum. Non in vigilibus, non in homine, non in Angelo, sed in me (inquit) speravit: nihil boni nisi ex me, ne per ipsos expectans. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum °. Ex me vigiliæ hominum utiles, circa operæ utique manifesta, eis nimirum custodes homines deputavi. Ex me excubiæ Angelorum observantium, secretiores motus spiritualiter sollicitantium, propulsantium suggestores iniquos. Cæterum intima sane custodia secretissimæ intentionis, non modo ex me, verum etiam per me fiat necesse est, quod illo quidem humanus nequeat, sed ne angelicus quoque oculus penetrare.

Triplicis custodia seu gubernatio nostris.

1. *Erga Homines.*
p Pl. 118. k
q Heb. 13. c

2. *Erga Angelos.*

3. *Erga Deum.*

Judicium Dei præcipue insuendum & commendandum.

Timor Dei materia spei

Agnoscamus triplicem hanc custodiam, Fratres, & exhibeamus nos eis quales cuique convenit exhiberi. Provideamus bona coram hominibus, coram Angelis, coram DEO. Contendamus placere omnibus per omnia; sed maxime ei qui maximus est super omnia. In conspectu Angelorum psallamus ei, ut in eis impleatur quod scriptum est *P*: *Qui timent te, videbunt me & letabuntur: quia in verbo tuo supersperavi.* Obediamus Præpositis nostris, qui pervigilant tanquam reddituri rationem pro animabus nostris, ut non cum tristitia hoc faciant *q*. Et quidem gratias DEO, ex cuius solo munere venit. Non est quod multum vos moveam; non est quod multum vobis timeam in hac parte. Quod enim est gaudium meum, & gloria mea, nisi prompta obeditio & irreprehensibilis conversatio vestra? Quid si certo cognoscerem ne Angelos quidem amplius aliquid in vobis cognoscere quod dedecet, apud neminem vestrum ex anathemate Hierico quippiam occultari, non murmurare aliquem, non detrahare in occulto, non simulatoriè agere vel remisse, non ignominiosas voluere animo cogitationes, quibus solet (heu) interdum ipsa quoque pars corporis perturbari? Magnum hoc mihi gaudium incrementum, sed nondum utique plenitudo. Non enim tam magni sumus, ut possit nobis adedè esse pro minimo, ab homine judicari non posse, minus autem nihil conscios esse nobis. Cæterum si occultissimum Judicem timent etiam magni, quantum nos ad illius examinis memoriam convenit trepidare? O si mihi contingeret certum esse nil esse in omnibus nobis illum offendens oculus, qui solus perfecte novit quid sit in homine, videns in eo & quod in se ille non videt. Hoc vel maxime iudicium vestigemus, Fratres, & eo amplius frequentemus in timore & tremore ipsius considerationem, quò minus comprehendere possumus investigabilem abyssum iudiciorum Dei, & irrefragabilem dispositionem. Cum hoc timore spes habet meritum, cum hoc metu fructuose speratur.

Est autem is ipse timor firmissima quædam & efficax materia spei, si quis prudenter advertat. Siquidem maximum quoddam Dei donum timor

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. XV. 557

mor iste, & ex perceptione presentium firma est expectatio futurorum. Postremo beneplacitum est Domino super timentes eum, & utique vita in voluntate eius, & in beneplacito eius salus æterna. *Quoniam in me speravit, liberabo eum.* Dulcissima liberalitas, in se sperantibus non deesse. Hoc enim totum hominis meritum, si totam spem suam ponat in eo, qui totum hominem salvum facit. *In te speraverunt patres nostri, speraverunt & liberasti eos, ad te clamaverunt & salvi facti sunt: in te speraverunt, & non sunt confusi.* Quis enim speravit in eo & confusus est? Sperate in eo omnis congregatio populi. Quemcunque enim locum calcaverit pes vester, vester erit. Pes vester utique spes vestra est: & quantumcunque illa profecerit, obtinebit, si tamen in DEUM tota figuratur, ut firma sit & non titubet. Quid timeat aspidem aut basiliscum, quid leonis rugitus, aut draconis sibilos expavescat?

Quoniam in me speravit, liberabo eum. Porro liberatum quidem ne iterum egeat liberari, protegam eum & conservabo, si tamen cognoverit nomen meum, ne sibi tribuat, quod liberatus est, sed nomine meo det gloriam. *Protegam eum quoniam cognovit nomen meum.* In presentia enim vultus glorificatio, in notitia nominis protectio exhibetur. Spes in nomine, res in facie est. Quod enim videt quis, quid sperat? Fides utique ex auditu, & ea quidem, juxta eundem Apostolum, est rerum substantia sperandarum. *Protegam eum quoniam cognovit nomen meum.* Non novit nomen eius, qui illud assumit in vanum, qui dicit ei Domine Domine, & non facit quæ dicit ipse. Non novit nomen eius, qui eum nec honorat ut patrem, nec ut Dominum timet. Non novit nomen eius, quid ad vanitates & insanias falsas convertitur. *Beatus vir cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates & insanias falsas.* Hoc nomen cognoverat qui dicebat: *Non enim est aliud nomen datum hominibus in quo oporteat salvos fieri.* Nos quoque si novimus nomen sanctum quod invocatum est super nos, desiderandum utique nobis, ut semper sanctificetur in nobis: atque ita orandum juxta doctrinam utique Salvatoris: *Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum.* Denique audi quid sequatur in psalmo. *Clamavit ad me, & ego exaudiam eum.* Hic fructus notitiæ nominis, clamor orationis: porro fructus clamoris, exauditio salvatoris. Quomodo enim aut non invocans exaudire poterat, aut nomen Domini nesciens invocare? Gratias ei qui manifestavit hominibus nomen Patris, fructum salutis in eius invocatione constituens, sicut scriptum est: *Quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.*

r Psal. 146. b

s Psal. 21. a

Spei nostre respondet DEI liberalitas.

r Rom. 8. c

u Heb. 11. a

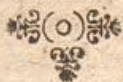
Nomen DEI nosse quid sit.

x Psal. 39. a

y Act. 4. c

z Matt. 6. b

a Ioel. 2. g

S E R M O XVI.

De *ψ.* XV. *Clamavit ad me, & ego exaudiam eum, &c.*

Clamavit ad me, & exaudiam eum. Hoc planè est testamentum pacis, hoc pietatis fœdus, hoc pactum misericordiæ & miserationis. *Speravit in me, liberabo eum.* Nomen meum cognovit, *protegam eum*; invocavit me, & ego exaudiam eum. Nisi enim hæc aut similia diceret, quis non diffideret? Quis gloriabitur castum se habere cor? Nunc autem apud te propitiatio est, & propter hanc legem tuam sustinui te Domine. Dulcis lex, quæ meritum exauditionis in clamore constituit postulationis. *Clamavit (inquit) ad me, & exaudiam eum.* Merito non exauditur qui clama-

In Dei auribus clamat qui vehementer desiderat.

re dissimulat, aut omninò non postulans, aut tepide postulans & remissè. Siquidem in Dei auribus desiderium vehemens clamor magnus: è regione autem remissa intentio, vox submissa. Quando illa penetrabit nubes? quando audietur in cœlis? Nempe ut clamandum sibi noverit homo, inter primordia suæ orationis ipsum, quem oraturus est Patrem in cœlis esse protinus admonetur, quod videlicet impetu quodam spiritus, illo sibi jaculandam esse meminerit orationem. Spiritus est Deus, & in spiritu clamet necesse est, quisquis clamorè suum ad eum desiderat pervenire. Sicut enim non faciem hominis respicit tanquam homo, sed magis intuetur cor: sic ad cordis potius vocem, quam corporis aures eius: cui merito dicitur ^a: *Deus cordis mei.* Hinc est, quod Moyse foris tacens intus auditur, dicente Domino ^b: *Quid clamas ad me?*

^a Psa. 72. d
^b Exod. 14. d

Clamavit ad me, & exaudiam eum. Non immerito. Clamorem magnum sane magnitudo necessitatis extorsit. Quid enim clamans petiit nisi consolationem, liberationem, glorificationem? Alioquin quo modo super his exauditur, si pro aliis clamat? *Exaudiam eum* ait. In quo exaudies Domine, vel in quibus? *Cum ipso sum, in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Ad magnum illud triduum quod proximè sumus celebraturus hunc mihi ternarium arbitror referendum. Siquidem & ipse propter nos tribulationem & dolorem invenit, quando proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta. Veruntamen quæ de ipso erant; sicut ante mortem prædixerat ^c, finem habuerunt: & sicut in morte dixit, consummata sunt: & ex tunc sabbatizavit. Nec dilata est gloria resurrectionis die tertia, summo diluculo sol iustitiæ de tumulo ortus est nobis. Ita ergo fructus pariter tribulationis & veritas ereptionis in manifestatione glorificationis apparuit. Nihilominus quoque & in nobis simile quoddam triduum posse videbitur assignari. *Cum ipso sum* (ait) *in tribulatione.*

Triduum Christi patientis, quiescentis & resurgentis.

^c Luc. 22. l.

Simile triduum hominis pii.

^d Ioan. 16. 8.

impletur quod ipse ait ^d: *In mundo quidem pressuram habebitis:* & quod

Apostolus

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. XVI. 559

Apostolus eius ^e: *Omnes qui piè volunt vivere in Christo, persecutionem patiuntur?* Nam liberatio plena atque perfecta ante diem sepulturæ esse non poterit, quod maneat jugum grave super filios Adam à die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturæ in matrem omnium. In hac ergo die eripiam eum (inquit) quando nihil jam ultra quod vel corpori vel animæ faciat, mundus habebit. Sane glorificatio diem ultimum manet, diem resurrectionis, quando surget in gloria quod in ignominia interim feminatur.

Unde scimus quod nobiscū sit in tribulatione? Ex eo utique quod in ipsa tribulatione nos sumus. Quis enim sustineret, quis subsisteret, quis persisteret sine eo? Omne gaudiū existimemus, cū in tribulationes varias incidierimus. Fratres mei, nō modo quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei? sed quoniam *juxta est Dominus his qui tribulato sunt corde* ³. *Si ambulaveris in medio umbræ mortis* (ait quidem ^b) *non timebo mala quoniam tu mecum es*. Ita ergo nobiscum est omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Quando autem nos erimus cum ipso? Nimirum quando rapiemur obviam Christo in aëra, & sic semper cum Domino erimus. Quando apparebimus cum ipso in gloria? Nempe cum Christus apparuerit vita nostra. Interim sanè abscondatur necesse est, ut præcedat tribulatio ereptionem, ereptio glorificationem. Vox liberati ⁱ. *Convertere anima mea in requiem tuam: quia Dominus benefecit tibi: quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapsu. Eripiam eum, & glorificabo eum*. Felix qui te interim consolatorem & adiutorem habet, adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. At quam felicior quem jam eripuisti & exemisti tantis malis, quam felicior qui jam exemptus de laqueo venantium, qui jam raptus est ne malitia mutet intellectum illius, aut ne fictio decipiat animam eius. Longè tamen præ his omnibus felicissimus ille erit quem assumpseris ad te ipsum, quem repleveris in bonis domus tuæ, & claritati tuæ conformaveris eum.

Et nunc, filioli, clamemus in cœlum, & miserebitur nostri DEUS noster. Chamemus in cœlum: quia sub cœlo omnia labor & dolor, vanitas & afflictio spiritus. Denique pravum est cor hominis & imperscrutabile ^k, proni sensus eius in malum. Non est in me bonum, hoc est in carne mea. Lex peccati in ea habitat, adversus spiritum concupiscit. Postremo & cor meum dereliquit me, & corpus mortuum est propter peccatum. Sufficit autem diei quoque malitia sua; & est mundus ipse positus in maligno. Quam nequam in omnibus sæculum præsens, quam nequiter adversus animam sæcularia desideria militare noscuntur? Sunt & principes mundi huius tenebrarum harum, spirituales nequitiae, aëreae potestates & inter eas callidior cunctis animantibus serpens. Hæc ergo

e 2, Tim. 3. c

Eccl. 40. a

Unde constat Deum nobiscū esse in tribulatione.

f Act. 14. d

g Psal. 33. d

h Psal. 22. a

i Psal. 114. d

k Hier. 17. b

Vite presentis miserie & pericula,

Vbi adversus ea quærendum remedium.

sub sole omnia, Hæc omnia sub cælo. Ad quod horum confugium facis? In quo horum omnium speras solatii aliquid, aliquid auxilii invenire? Si quæras intra te, aruit cor tuum, & oblivioni datum te reperis, tanquam mortuum à corde. Si infra te, corpus quod corrumpitur, aggravat animam ^l. Si circa te, etiam terrena habitatio deprimit sensum multa cogitantem. Quære ergo supra te; sed cautus esto ventosa agmina transilire. Quia enim omne datum optimum, & omne donum perfectum non nisi defurtum esse noverunt, medium iter latrunculi obfedere. Transi ergo transi per vigiles illas nequitas, quæ tam indefesse custodiunt & observant, ne quis in illam possit evadere civitatem. Si te percusserint, si vulneraverint, dimitte eis pallium ^m, quod in Ægypto olim Joseph adulteræ dereliquit: dimitte sindonem, ut cum Evangelico illo juvene ⁿ profugias nudus ab eis. Nunquid non solum pallium eius & sindonem dederat Deus in manus impij, in cuius facultatem & carnem dans potestatem, *veruntamen animam*, ait, *illius serva* ^o? Ita ergo sursum cor, sursum clamor, sursum desideria, sursum conversatio, sursum intentio, & omnis expectatio tua defurtum sit. Clama in cælum ut exaudiaris, & qui in cælis est Pater mittat tibi auxilium de sancto, & de Sion tueatur te. Mittat interim auxilium de tribulatione, eripiat à tribulatione, glorificet in resurrectione. Magna sunt hæc, sed tu magne Domine promisisti. Ex tua promissione speramus, inde audemus dicere: Si corde clamemus pio, certe debes ex promisso ^p, Amen.

^p in hymno
Quadrag.

S E R M O XVII.

De ψ , XVII. *Longitudine dierum replebo eum, &c.*

BEne nobiscum agitur, Fratres, satis competit huic tempori versus psal-
mi. Celebraturis proximè dominicam resurrectionem, jam nunc
cuique nostrum sua promittitur, ut festivius in capite suo factum reco-
lant membra, quod in seipsis præstolantur aliquando faciendum. Con-
gruus finis psalmi, ubi psallenti finis promittitur tam beatus. Jucundè
completur, dum in eo spondetur repletio tam jucunda. *Longitudine*, inquit,
dierum replebo eum, & ostendam illi salutare meum. Sæpius vos admoneo,
fratres, quod juxta Pauli sententiam ^a *promissionem habeat pietas vite eius*
^b *quæ nunc est pariter & futura*. Unde & idem ait ^b: *Habetis nunc quidem fru-*
ctum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam. Ipsa est quæ
hoc loco promittitur plenitudo ipsa longitudo dierum. Quid enim tam
longum quàm quod æternum est? Quid tam longum, quàm quod nullo
fine præciditur? Bonus finis vita æterna, bonus finis qui finem non habet.
Et sane cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est. Amplectamur ita-
que sanctificationem, quoniam bona est, quoniam finis eius vita sine fine.
Sanctimo-

^a 1. Tim. 4. a
^b Rom. 6. e
Longitudo di-
erum hic pro-
missa est vita
æterna.

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. XVI. 561

Sanctimoniam sectemur & pacem, sine qua nemo videbit Deum ^c. Longi- ^e H b. 12. d
tudine, inquit, *dierum replebo eum, & ostendam illi salutare meum.* Dextræ Dei ^d
est ista promissio, munus est dextræ quam sibi olim Sanctus porrigi optabat. ^e
Operi, inquit ^d, *manuum tuarum porriges dexteram:* delectationes in dextera ^d Iob. 14. c
hac usq; in finem. Hanc nimirum & ille sibi porrigi optavit & obtinuit de- ^e Psal. 20. a
xteram, de quo Psalmista ait ^e: *Vitam petiit à te, & tribuisti ei longitudinem* ^f Prov. 3. c
dierum in seculum & in seculum seculi. Manifestius deniq; sapiens dixit ^f: *Vita presens*
In sinistra illius divitiæ & gloria, in dextera eius longiturnitas vita. Quis est ^g Gen. 47. b
homo qui vult vitam, diligit dies videre bonos? Hæc enim vita qua vivi-
mus, magis mors est? nec simpliciter vita, sed vita mortalis. Moritur ho-
mo dicimus, quando morti certissime appropinquat. Quid vero agimus
ex quo primum incipimus vivere, nisi morti appropinquare, & incipere
mori? Sed & dies qualescunque vitæ huius pauci & mali sunt, sicut sanctus
patriarcha testatur ^g. Ibi verè vivitur, ubi vivida vita est & vitalis. Ibi dies
boni, ubi interminabilis longitudo dierum. Gratias ei qui tam non mo-
do fortiter, sed & suaviter disponit universa. Eorum nempè paucitas die-
rum finietur brevi, quorum sufficit cuique malitia sua. Ubi autem die-
rum bonitas, æternitas quoque non deerit.

Longitudine dierum replebo eum. Quod prius dixerat, glorificabo eum, ^d
evidentius hoc versiculo declaravit. Cui tamen non sufficeret ab eo glo-
rificari, cuius perfecta sunt opera? Non enim tanta immensitas nisi in im-
mensum quempiam glorificare potest. Necessè est magna sit glorificatio à
magnifica gloria quæ descendit. *Voce delapsa à magnifica gloria* ^h, ait Pe- ^h 1. Pet. 1. d
trus. Bene magnifica gloria glorificans tam magnificè, in longitudine, in ⁱ Gloria futura
multitudine, in plenitudine claritatis. Fallax gloria, & vana est claritas, ^j verè magna,
dies hominum brevis. Sapiens eiusmodi non optabit: magis loquetur ex ^k presens fallax
corde ei qui intuetur cor. *Et diem hominis non desideravi: tu scis.* Ego ^l Jerem. 17. c
tamen plus aliquid quàm non desiderat desidero, ut ne recipiam quidem.
Scio enim cuius vox sit ^k. *Ego claritatem ab homine non accipio.* Quàm ve- ^m Ioan. 5. g
ro miseri, qui gloriam quæ abinvicem est quærimus, & nolumus eam quæ
à solo est Deo. Sola siquidem ea quam solam negligimus, longitudinem
habet, sola repletionem. Breves dies hominis, & dies eius tanquam flos
agri sic efflorescit. *Exsiccatum est, inquit* ^l, *fanum: & cecidit flos, verbum* ⁿ Esa. 40. b
autem Domini in æternum manet. Verus nimirum dies qui non novit oc-
casum, æterna veritas, vera æternitas, ac proinde vera æternaque fatietas.
Alioquin quomodo gloria illa replebit, quæ fallax & vana est? Denique &
inanis dicitur, ut noveris te ex ea magis exinaniri posse, non posse repleti.
Bonum ergo interim magis abjectio quàm elatio est, bonum magis neces-
sitas quàm voluptas: quod cum utraque res citius transeat, altera poenam
habeat, altera sit paritura coronam.

Utilis

Tribulatio utilis & necessaria.

In tribulatione non presentia & appetentia sed futura & abscondita cogitanda.

*m2. Cor. 4. d
* Rom. 5. a*

In tribulatione spes gloria, veluti in semine.

** 2. Cor. 4. d*

p Eccl. 7. a

q Psal. 72. a

r Prov. 8. d

Utilis tribulatio, quæ probationem operatur, ducit ad gloriam. *Cum ipso sum*, inquit, *in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum*. Agamus gratias Patri misericordiarum, qui nobiscum est in tribulatione, & in omni tribulatione nostra nos consolatur. Res enim, ut dixi, necessaria tribulatio quæ in gloriam vertitur, tristitia quæ mutatur in gaudium. Gaudium sanè longum quod nemo tollit à nobis, gaudium multiplex, gaudium plenum. Res necessaria est ista necessitas, quæ coronam parit. Non contemnamus, fratres: semen modicum est: magnus exinde fructus exurgit, Fortè insipidum, fortè acerbum est, fortè granum sinapis. Non consideremus quæ videntur: sed quæ non videntur in eo. Quæ enim videntur, temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna^m. Prælibemus primitias gloriæ, gloriemur in spe gloriæ magni Dei. Non solum autem, sed ut dicam expressius, gloriemur in tribulatione. In ea siquidem spes gloriæ est. Vide si non hoc ipsum docere voluit Apostolus cū subjunxit^r: *Quoniam tribulatio patientiam operatur, &c.* Manifestè advertere est in his verbis cum præmisisset Apostolus *gloriarī in spe*: non aliud aliquid sed amplius eum addidisse dicendo: *Non solum autem, sed & gloriarī in tribulationibus*. Non enim altera gloriatio commendatur, sed additur ubi spes gloriæ, ubi ipsa spei gloriatio requiratur. Siquidem in tribulatione spes gloriæ, imò & ipsa in tribulatione gloria continetur: sicut spes fructus in semine, sic & ipse fructus in semine est. In hunc modum etiam modo regnum Dei intra nos est, thesaurus ingens in fictili vase, in agro vili. Est, inquam, sed absconditum est, felix qui ibi invenerit illud. Quis ille? Nempe qui messem magis cogitaverit quàm sementem. Oculus fidei invenit hunc thesaurum, non secundum faciem judicans; sed videns quæ non apparent, sed intuens quæ non videntur. Quàm veraciter hunc thesaurum invenerat, quem volebat inveniri & ab aliis, qui dicebat^o: *Momentaneum hoc & leve tribulationis nostræ, supra modum, in sublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis*. Non dixit remunerabitur, sed *æternum pondus gloriæ operatur in nobis*. Latet gloria, fratres mei, abscondita nobis est in tribulatione, in momentaneo hoc latet æternitas, in hoc levi pondus sublimè & supra modum. Interim ergo festinemus nobis emere agrum istum: emere thesaurum istum, qui absconditus est in agro. Omne gaudium existimemus cū in varias inciderimus tribulationes. Dicamus ex animo, dicamus ex sententia. *Bonū magis ire ad domū luctus, quàm ad domum conviviū*. *Cum ipso sum in tribulatione* ait Deus: & ego aliud interim requiram quàm tribulationem? Mihi adhærere Deo bonum est^r. Non solum autem, sed & ponere in Domino spem meam: quia *eripiam eum*, inquit, *& glorificabo eum. Cum ipso sum in tribulatione. Delicia*, inquit^r, *mea esse cum filiis hominum*. Emanuel nobiscum Deus. *Ave gratia plena*, ait Angelus

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. XVI. 563

gelus ad MARIAM, Dominus tecum *S.* In plenitudine gratiæ nobiscum, in plenitudine gloriæ erimus nos cum eo. Descendit ut *Luc. 1. c.* prope sit his qui tribulato sunt corde, ut nobiscum sit in tribulatione nostra. Erit autem quando rapiemur in nubibus obviam Christo in aëra, & sic semper cum Domino erimus si tamen curemus interim eum habere nobiscum, ut sit comes viæ, qui patriæ redditor est futurus: imò qui tunc patria, modo sit via. Bonum mihi Domine tribulari, dum modo ipse sis mecum, quàm regnare sine te, epulari sine te, sine te gloriarì. Bonum in tribulatione magis amplecti te, in camino habere te mecum, quam esse sine te vel in cœlo. Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Aurum probat fornax, & viros justos tentatio tribulationis *Eccli. 27. a*. Ibi ibi cum eis es Domine, ibi in tuo nomine congregatis medius astas, sicut olim cum tribus pueris es dignatus etiam ethnico apparere ut diceret, quia *species quarti, similis filio Dei*. Quid trepidamus, quid cunctamur, quid refugimus hunc caminum? Sævitur ignis, sed Dominus nobiscum est in tribulatione. Si Deus nobiscum, quis contra nos? Nihilominus quoque si ille eripit, quis est qui rapiat de manu eius? Quis est qui de manu eius possit eruere? Postremo si ille glorificat, quisnam aliis inglorium faciet? Si ille glorificat, quis humiliabit?

Audi denique quam gloria ipse glorificet. *Longitudine*, inquit, *dierum replebo eum*. Et primo quidem in eo quòd dierum nomen pluraliter posuit, non vicissitudinem aliquam, sed multitudinem voluit commendare. Alioquin si vicissitudinem suspicaris, melior est dies una in atriis Domini super millia *Psal. 73. a*. Legimus sanctos atque perfectos viros etiam ab his diebus nostris plenos migrasse dierum: nec sanè aliud quàm virtutum plenos, plenos intelligimus gratiarum. Nimirum in hanc plenitudinem velut de die in diem, de claritate in claritatem, non quidem à suo, sed à Domini spiritu transformantur. Si ergo dies gratia dicitur, si (ut supra meminimus) etiam dies hominis, claritas quæ ab homine est; & male nitens gloria, quam ab invicem quærimus: quomodo non magis verus dies & plenus merities veræ gloriæ plenitudo; Quòd si dies plurimos divisiones dicimus gratiarum, quomodo non in multiplici gloria dierum intelligitur multitudo? Postremo evidentius audi sine ulla vicissitudine dies multos. *Erit lux lunæ sicut lux solis* (ait Propheta *Y*) *& lux solis septem plures sicut lux septem dierum*. Istis (ni fallor) cunctis diebus vitæ suæ psalmos suos cantare in domo Domini Rex fidelis optabat *Y*. Erit enim devotos esse Deo ad singula tantæ & tam multiplicis gloriæ munera, & in omnibus semper gratias agere, quasi cunctis diebus psalmos dicere nomini eius.

Longitudine dierum replebo eum. Ac si manifestius dicat: Scio quid desideret, scio quid sitiat, quid sapiat ei. Non ei aurum vel argentum sapit,

Sermones S. Bernardi.

Bbbb

non

Qui terrena
& caduca fa-
stidit is mere-
tur celestibus
& æternis re-
pleri.

non voluptas, non curiositas, non dignitas aliqua sæcularis. Omnia de-
trimentum facit, omnia aspernatur & arbitratur ut stercora. Exinanivit
penitus semetipsum, nec se ex his patitur occupari, quibus novit se non
posse repleri. Non ignorat ad cuius imaginem conditus sit, cuius ma-
gnitudinis capax fit: nec sustinet de modico crescere, ut de maximo mi-
nuatur. Itaque *longitudine dierum replebo eum*, quem nisi lux vera reficere,

nisi æterna implere non potest. Siquidem nec longiturnitas illa termi-
num, nec claritas illa occasum, nec satietas illa fastidium habet. Erit enim
securitas de æternitate, gloriatio de veritate, exultatio de satietate. *Et o-*

stendam illi salutare meum. Nimirum extunc videre merebitur quod
optavit, cum sibi rex gloriæ gloriosam exhibebit Ecclesiam, non haben-
tem maculam ob splendorem diei, sed neque rugam ob omnimodam pleni-
tudinem sui. Alioquin ad illius fulgorem luminis sicut non impurus, sic
ne turbatus quidem in aliquo animus vel inquietus affurgit. Inde est quòd
nunc quoque (ut supra memini) sanctimoniam simul & pacem sectari præ-

Heb. 12. d
Futura gloria
statum.

cipimur^a, quòd sine his nemo videat Deum. Cum ergo repleverit in
bonis desiderium tuum, ut non aliud sit quod requiras, serenato penitus
ex ipsa plenitudine animo, videre jam poteris serenitatem illam, illam ple-
nitudinem majestatis similis Deo factus, quòd videas eum sicuti est: aut
forte jam plenus omni gloria in semetipso, etiam foris salvationem quam
operatus est Deus, & plenam majestate eius omnem terram undique cir-

cumspiciet deliciosissimus deliciosissimi seculi habitator: ad hoc quoque
referri posse videbitur quod adjecit: *Et ostendam illi salutare meum.*

Psal. 120. c

Alioquin accipiamus, si magis placet, etiam hoc modo, ut ipsos quos
promiserat dies, in hac ostensione salutaris exponat. *Longitudine*, inquit,
dierum replebo eum. Et tanquam quæres, unde erit dies in civitate de qua
legimus^b, quia non lucebit ibi sol per diem, nox enim non erit in ea: *O-*

Psal. 120. c

stendam illi, ait, *salutare meum*: ut quemadmodum & in illa scriptura dici-

Ap. 21. g

tur: *Lucerna eius sit agnus. Ostendam illi salutare meum.* Non jam in fide
erudiam, non jam exercebo in spe, sed specie adimplebo. *Ostendam illi sa-*

Psal. 84. a

lutare meum, ostendam illi Iesum meum, ut in æternum jam videat in què
credidit, quem dilexit, quem semper optavit. *Ostende nobis Domine miseri-*

Ioan. 17. a

cordiam tuam, & salutare tuum da nobis^d. Ostende nobis salutare tuum, &
sufficit nobis. Qui enim videt illum, videt & te: quia ipse in te, & tu in
ipso. Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, & què
misti Iesum Christum^e. Itaque tunc dimittes servum tuum Domine se-
cundum verbum tuum in pace, cum viderint oculi mei salutare tuum, Je-
sum tuum, Dominum meum, qui est super omnia Deus benedictus in sæ-
cula, Amen.

Finis Sermonum in Psalm. XC. Qui habitat.

S. P. BER-